

Indonesië, Cultuur & Natuur

September 2018

Realisatie: Freddy Hordies

INDONESIË, cultuur & natuur
September 2018

Beste medereizigers,

Hierna volgt een uitgebreid verslag van onze cultuur- en natuurreis door Indonesië.
Dit boekje is tot stand gekomen door het mixen van eigen notities met die van Annie en van Walter, alsook artikels en foto's geplukt van Internet.
Mijn dank aan de verschillende fotoleveranciers en aan Walter voor de talrijke opzoekingen, het achterhalen van de namen van locaties en het geduldig herlezen en verbeteren van de teksten.

Tekstinfo
Weetjes en detailinfo's over specifieke onderwerpen komen dikwijls van Internet en staan in *italic*.
Voor dieren en planten worden, indien beschikbaar, de Nederlandse, Engelse en Latijnse namen weergegeven. Om de lopende tekst vlotter leesbaar te maken, wordt de vertaling van de namen van geobserveerde dieren maar één keer meegegeven, en dit bij de eerste waarneming.
Dit reisverslag zal ook te lezen zijn op de website www.freddyhordies.com samen met vele andere reisverslagen en talrijke foto's en videoclips. Omwille van de publicatie op Internet zal in deze bundel geen lijst van deelnemers en e-mail adressen worden opgenomen om de privacy te garanderen.

Reisorganisatie
Astroreizen: www.astroreizen.be
Dromen: www.dromen.be
Gidsen: Nono: mrsn.mn@gmail.com
Eka: ekamahendra@yahoo.com
Maxi: maxiflorestourguide@gmail.com

De vlag van Indonesië

Vele inwoners van de eilandengroep zien rood en wit als heilige kleuren, zijnde de kleur van de suikerpalm (rood) en die van rijst (wit). Suiker en rijst zijn de belangrijkste ingrediënten van de Indonesische keuken. Het Javaanse Majapahitrijk gebruikte deze kleuren al in de 13e eeuw, op een vlag die bestond uit negen rode en negen witte strepen.

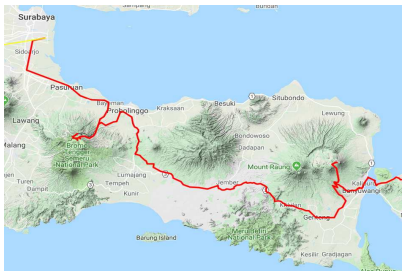

De vlag werd in 1922 voor het eerst weer gebruikt door studenten (van het in Leiden opgerichte Indonesisch Genootschap) en werd daarna in 1928 door de nationalisten van de Indonesische Nationale Partij overgenomen. Zij lieten dat jaar voor het eerst de tweekleurige vlag op Java wapperen. Ten tijde van Nederlands-Indië was de vlag evenwel verboden.
Na de Tweede Wereldoorlog verklaarden de Indonesische nationalisten hun onafhankelijkheid en werd de vlag aangenomen als nationale vlag van de nieuwe Republiek.

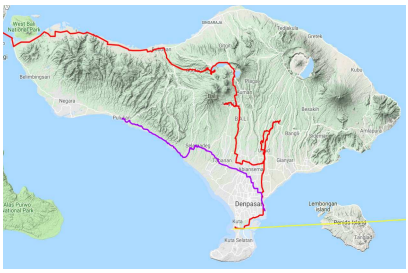
Het land

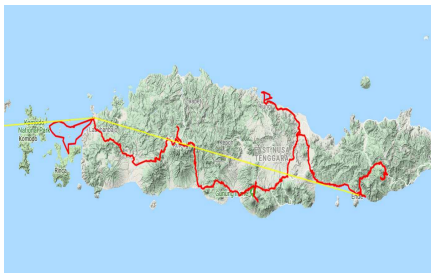
De Republiek Indonesië bestaat uit een archipel van 14.572 eilanden en is daarmee 's werelds grootste eilandenstaat. Het land grenst direct aan Papoea-Nieuw-Guinea, Oost-Timor en Maleisië. Andere landen die Indonesië omringen zijn Singapore, Brunei, de Filipijnen, Australië en de door India bestuurde Nicobaren.
De eilandstaat heeft een totale oppervlakte van 1.904.569 km², dat is ongeveer 3 keer Frankrijk of 60 keer België...
Met een populatie van 260.580.739 (2017) is het qua inwoneraantal het op drie na grootste land ter wereld en tevens het land met de grootste moslimbevolking, hoewel de islam geen staatsreligie is. Indonesië is een republiek met een gekozen parlement en een president. De hoofdstad is Jakarta.

Wij gaan ons in deze reis beperken tot de eilanden Java, Bali, Flores en ten slotte Rinca, één van de eilandjes van het Komodo Nationaal Park.

Java

Bali

Flores en Rinca

De hoogtepunten

Enerzijds zijn er de highlights die ons moeilijk kunnen ontsnappen, zoals de tempels van Borobudur en Prambanan en de vulkanen Bromo, Ijen en Kelimutu.
Anders gesteld is het met wat natuurafhankelijk is, zoals zeldzame vogels, zoogdieren en reptielen. Hier staan de Koningscobra en de Komodovaraan bovenaan het verlanglijstje...
Om alles in goede banen te leiden krijgen we volgende gidsen en helpers mee:

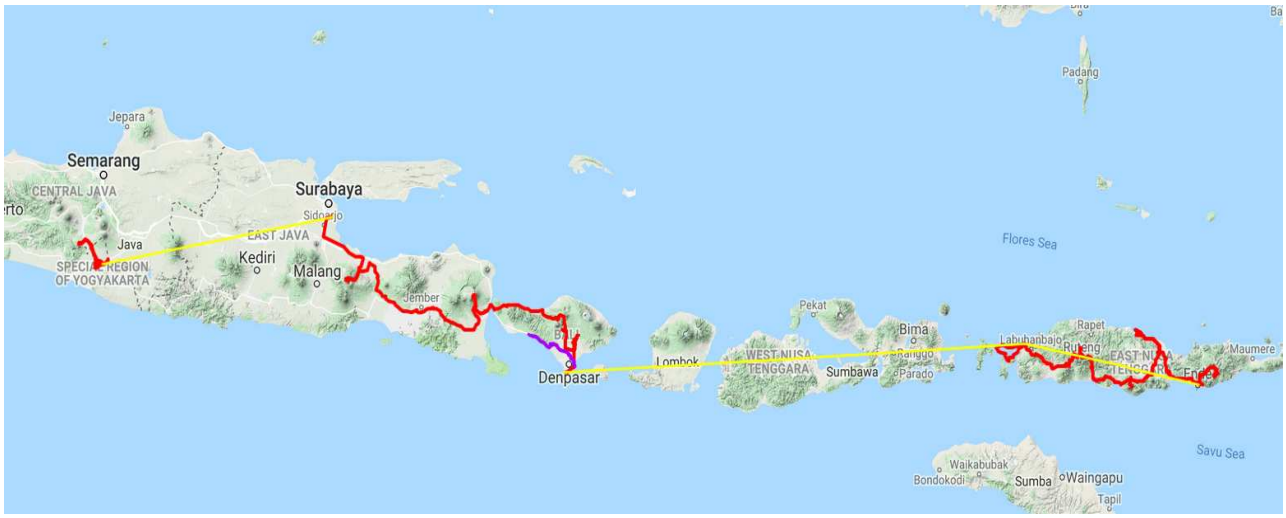

En zij gaan erin slagen om onderstaande bende een mooie reis te bezorgen:

Programma

Woensdag 12/9:	1ste groep: vlucht Amsterdam – Singapore
Donderdag 13/9:	1ste groep: vlucht Singapore – Yogyakarta. Hotel Plataran Heritage 2de groep: vlucht Amsterdam – Singapore
Vrijdag 14/9:	2de groep: vlucht Singapore – Yogyakarta. Hotel Plataran Heritage Samen: bezoek tempels Mendut en Borobudur
Zaterdag 15/9:	Yogyakarta en Prambanan. Hotel The Phoenix
Zondag 16/9:	Vlucht Yogyakarta – Surabaya. Bromo-vulkaan. Hotel Jiwa Jawa
Maandag 17/9:	Lange rit door Java, van Bromo naar Ijen. Hotel Ijen Resort
Dinsdag 18/9:	Bezoek Ijen-vulkaan
Woensdag 19/9:	Ferry naar Bali. Pulaki-tempel. Overnachting in Munduk, Hotel Puri Lumbung
Donderdag 20/9:	Munduk – Ubud. Tambingan-meer. Jatiluwih-rijstvelden Nachtwandeling slangentocht. Overnachting Hotel Wapa di Ume
Vrijdag 21/9:	Ubud. Tampaksiring. Gunung Kawi. Tirtha Empul. Avondspektakel
Zaterdag 22/9:	Vlucht Denpasar – Ende. Dorp Wolotopo. Kelimutu Ecolodge in Moni
Zondag 23/9:	Moni – Riung. Sunrise Kelimutu-vulkaan. Dorp Wologai. Hotel Café del Mar
Maandag 24/9:	Boottocht natuurreservaat 17 eilanden. Vliegende honden. Snorkelen
Dinsdag 25/9:	Riung – Bajawa. Boawae-dorp. Ngada-dorpen Bena en Luba. Hotel Sanian
Woensdag 26/9:	Bajawa – Ruteng. Bezoek schooltje en distilleerderij. Kloosterhotel Wisma Bunda
Donderdag 27/9:	Ruteng – Labuan Bajo – Rinca-eiland. Komodovaraan. Boot Felicia Plataran
Vrijdag 28/9:	Omgeving Rinca: Komodovaranen en snorkelen
Zaterdag 29/9:	Snorkelen. Vlucht Labuan Bajo – Denpasar. Hotel Griya Santrian in Sanur
Zondag 30/9:	Vrije dag
Maandag 1/10:	Deel van de groep vrije voormiddag en vlucht Denpasar – Singapore Ander deel van de groep West-Bali Cobra-excursie. Hotel Sea Medewi
Dinsdag 2/10:	Eerste groep: vlucht Singapore – Amsterdam Extensiegroep: Cobra-zoektocht. Retour Sanur Hotel Griya Santrian
Woensdag 3/10:	Voormiddag vrij. Vlucht Denpasar – Singapore
Donderdag 4/10:	Vlucht Singapore – Amsterdam

Leuk weetje om te starten

Tijdens deze reis zijn we een groot aantal reclame- en andere borden tegengekomen met allerlei benamingen die rechtstreeks uit het Nederlands in de lokale taal zijn opgenomen en die we vlot herkennen. Er zijn er heel wat leuke bij:
Potokopi Klinik Kantor Pos Notaris Servis Parkir Akupunktur Polisi Statiun Dokter Vulkanisir Vermak (= retoucheren) Persneling (= versnelling) Knalpot Handuk Optik Tuples (= tubeless) Asbak Keran (= kraan) Spesialis Politik partai Evakuasi Semen (= cement) Apotik Famili Piknik Mebel (= meubel) Konveksi Kwalitet Effektif Notariat Lampu Aspal (= asfalt) Sekretariat Bensin Kursus Montir Produksi Grosir (= grossist) Stop Korupsi Fasilitas: TV, Toilet, Kantin Kamarmesin (= machinekamer) Polisi Militer Biliard sport Kode pos (= postcode) Politeknik Hortikultur.

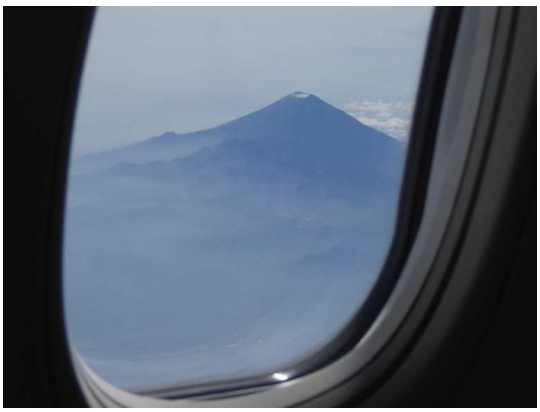
De reis

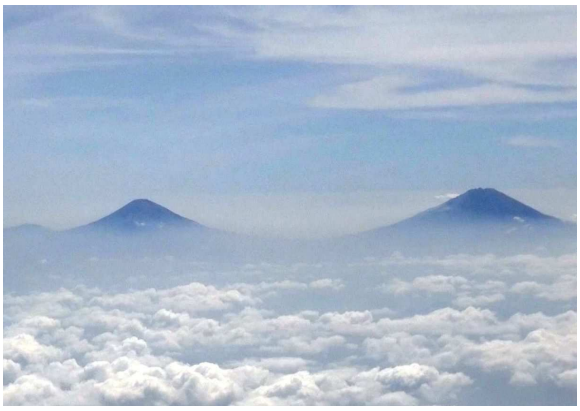
Woensdag 12 september: 1ste groep: vlucht Amsterdam – Singapore

Zes medereizigers vertrekken vandaag, de zeven anderen morgen.
Vertrek vanuit Kontich waar Fred wordt opgepikt om 04.00 u. Dan volgen Inneke in Hoboken, Walter in Deurne, Serge en Dirk in de stad en Nicole op Linkeroever. Timing wordt strikt gerespecteerd en om 06.50 u. staan we al in Schiphol. Vlotte check-in en take off om 11.37 u. i.p.v. 11.15 u. We vliegen met een Airbus A350-900, vluchtnummer SQ323.
Na 10.941 km en 11u40' vliegen, op een hoogte van 11.600 m en aan 980 km/u, landen we in Singapore om 23.25 u., oftewel 05.25 u. local time.

Donderdag 13 september: Aankomst 1ste groep Hotel Plataran Heritage

Groep 1 maakt zich klaar voor de boarding naar Yogyakarta. Het is 08.08 u.
Onze Boeing B737-8-800 vertrekt om 08.40 u. i.p.v. 08.20 u.
We vliegen over een paar mooie vulkanen.

Singapore – Yogyakarta is amper 2 uur vliegen. Om 10.40 u., local time 09.40 u., zijn we er al!

De 2de groep, de “grote” groep (want ze zijn met 7 van de 13), zit nu in Schiphol, klaar voor hetzelfde vluchtschema als de 1ste groep gisteren.
Bij aankomst worden we opgewacht door onze gids Nono.

We gaan naar een wisselkantoor in de stad en worden ineens miljonair: 1 EUR is approx. 17.000 roepies. Voor 200 EUR ontvang je dus een heel pak geld, zijnde ongeveer 3.400.000 roepies!
Tijdens de rit van de luchthaven naar Magelang geeft Nono ons een beetje uitleg.
-Wisselkantoren hebben geen eigen beveiliging. Niet nodig zegt de gids, heel weinig criminaliteit.
-Benzine is gesubsidieerd en de mensen betalen amper 0,60 EUR/l.
-Java telt 160 miljoen inwoners.
-Yogyakarta, 500.000 inwoners waarvan 200.000 studenten! In deze studentenstad zijn er 73 universitaire faculteiten... Gekend voor zijn hoogstaand niveau van onderwijs.
-Hier rijden tienduizenden brommers en deze hebben dikwijls een eigen rijvak in deze stad.

We komen aan in het Hotel Plataran Heritage; ziet er volledig OK uit.
Vrije dag, waar we kunnen recupereren van de lange vlucht.
Aan de ingang van het hotel staat een klein beeld in een waterpartijtje. Mooi om te zien hoe dat beeld langzaam maar zeker zal worden overwoekerd door piepkleine plantjes die rechtstreeks op de stenen ondergrond groeien.

Walter en Fred gaan met de shuttle van het hotel naar het buurthotel om te genieten van een zicht op de Borobudur tempel.

Later ziet Walter in de tuin iemand van het personeel die met kleine steentjes naar 'iets' gooit. Zou een slang kunnen zijn, zegt hij. Inderdaad, het was een slang. We gaan op zoek en de Fred vangt ze (ondanks verbod van bukken en heffen omwille van zeer recente liesbreukoperatie, dit terzijde).
Het is de Indonesische kousenbandslang, Ular Kisik is de lokale naam (Striped Keelback Snake – Xenochrophis vittatus). *Deze zeer algemene waterminnende slang komt vooral voor in rijstvelden en voedt zich met amfibieën, visjes en kleine hagedisjes. Een heel rustige soort die nooit bijt. Daardoor wordt deze slang dikwijls als 'huisdier' gehouden door de kinderen.*

Wat komen we nog tegen deze namiddag? Een pad in een vijvertje met koi's, de Gewone Aziatische pad (Javanese Toad – Duttaphrynus melanostictus).

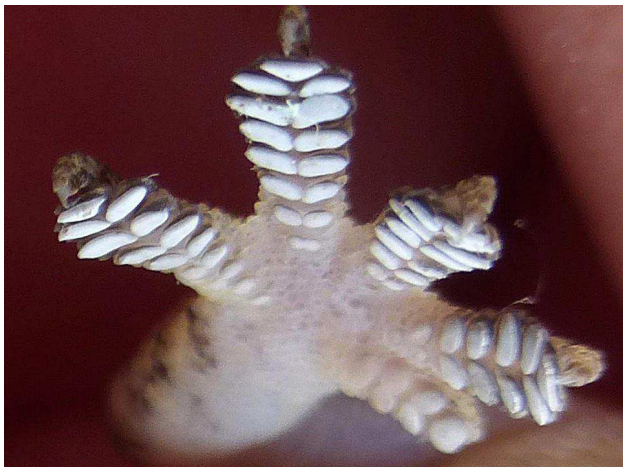
Van het geslacht Duttaphrynus komen vertegenwoordigers voor in grote delen van Azië, te weten in China, Pakistan, Nepal, India, Sri Lanka, Sumatra, Java, Borneo, Maleisië en Bali. Onze Duttaphrynus melanostictus heeft het grootste verspreidingsgebied en draagt verschillende Engelse namen: Asian Black-spined Toad, Asian Common Toad, Black-spectacled Toad, Common Sunda Toad and Javanese Toad. Verder onderzoek zal waarschijnlijk leiden tot het opsplitsen in verschillende soorten en ondersoorten.

Ook nog een gekko die beschikt over een volledige ronde staart, en de hechtingsplaatjes aan de voetzolen zijn duidelijk gedeeld. Het gaat hier meer dan waarschijnlijk over de Tjitjak (Asian House Gecko - Hemidactylus frenatus). De Nederlandse naam is afgeleid van het geluid dat deze gekko produceert om zijn territorium te verdedigen of wijfjes te lokken.

Gekko's staan bekend om hun vermogen om tegen allerlei oppervlakken te klimmen, zelfs verticaal en ondersteboven op glas. Dit doen ze door middel van speciale gegleufde kussentjes op hun tenen, ook wel lamellae genoemd. Jarenlang werd gedacht dat het hechtoppervlak een 'klittenbandachtige' werking had. Onlangs bleek dat dit wel ongeveer klopte, maar de hechting wordt niet veroorzaakt door draadjes die in elkaar haken, maar door haartjes die uitlopers hebben die zo klein en talrijk zijn, dat een natuurkundig verschijnsel zichtbaar wordt: de Vanderwaalskrachten. De gekko kan deze krachten echter niet 'aan' en 'uit' zetten, hij plakt vast aan een oppervlak zodra de tenen contact maken, en kan pas weer los komen door de tenen in een hoek van ongeveer dertig graden

op te lichten. Het bijzondere aan deze aanpassing is dat het systeem altijd werkt, er komen geen vloeistoffen of andere stoffen aan te pas.

Terug naar onze Tjitjak.
Deze gekko heeft een zeer groot verspreidingsgebied en komt in verschillende werelddelen voor: in grote delen van Zuidoost-Azië, zuidoostelijk Afrika, maar ook langs de Pacifische kust bij Mexico. Waarschijnlijk is de gekko in delen van Zuid-Amerika terechtgekomen nadat in 1492 dit continent werd ontdekt. De slavenhandel en verschillende oorlogen zorgden dat de hagedis zich verder kon verspreiden.
Het is van oorsprong een bosbewoner maar de tjitjak schuwt de mens niet en komt veel voor bij huizen. Het is een populaire soort als exotisch huisdier.
Het voedsel van deze doorgaans in bomen levende gekko bestaat uit insecten, spinnen en kleinere gekko's. Dankzij de hechtkussentjes onder de poten kunnen ze tegen gladde, verticale muren opklimmen en ondersteboven hangen aan plafonds. Hij heeft de mogelijkheid om zijn staart af te werpen, indien hij wordt gegrepen door een aanvaller. Hij heeft een eigen jachtgebied, dat hij ook verdedigt.
De tjitjak is een kleine en snelle soort die zich zeer goed af kan platten en overal tussen kruipt. Bij vakanties in verre landen zijn het vaak deze diertjes die bij het inpakken overal tevoorschijn komen: tussen de was, autobekleding en in schoenen.

En we sluiten de avond af met de typische roep van een Tokeh, een grote gekkosoort die we later nog tegen het lijf gaan lopen...
Wie dat geluid nog eens wil horen, klikt
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Mating_call_of_a_male_Tokay_gecko_(Gekko_gecko).ogg
Indrukwekkend en fantastisch!

Vrijdag 14 september: Aankomst 2de groep en bezoek Mendut en Borobudur

De 2de groep reisgenoten zit nu in Singapore, en wacht op de boarding van hun vlucht naar Java.
De anderen zitten uitgebreid en rustig te ontbijten. En dan is het genieten van de mooie tuin.
We zien verschillende skinken met opvallende gele tot oranje flanken en slagen er, na verschillende pogingen, toch in om er eentje te vangen: de Gewone zonneskink (Common Sun Skink – Eutropis multifasciata).
Deze skink is zeer algemeen en komt voor in grote delen van Azië, van Singapore tot China! Hij is dikwijls te vinden op de grond tussen de vegetatie en op boomstammen waar hij zich laat opwarmen. Hij kan tot 32 cm lang worden en voedt zich voornamelijk met kleine insecten en spinnen.

We horen opnieuw een Tokeh, zoals gisteravond. Na lang zoeken worden we geholpen door keivriendelijk en leuk personeel. Zij zien hem wél zitten, hoog in een boom en zeer goed verscholen. We hebben alle moeite om hem te spotten, ondanks de aanwijzingen en de mooie kleuren. Het is pas op de foto dat we vaststellen dat we met 2 tokeh's te doen hadden!

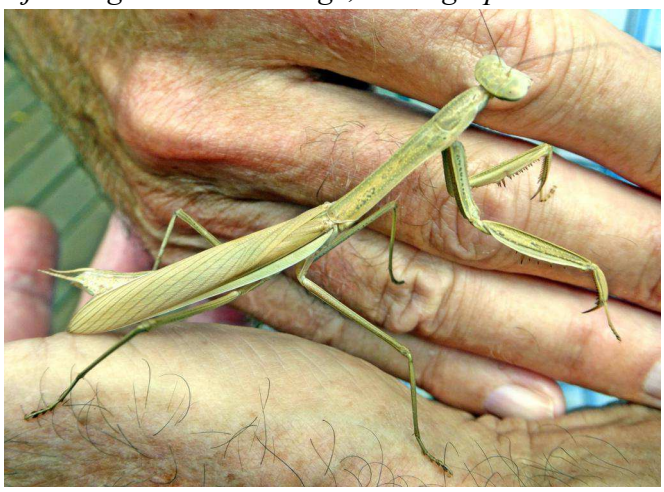

Meer uitleg over dit prachtige reptiel op blz. 49, wanneer we er eentje kunnen vangen.

We genieten een tijdje van 2 soorten bidsprinkhanen, prachtige beestjes, een beetje buitenaardse wezens...!

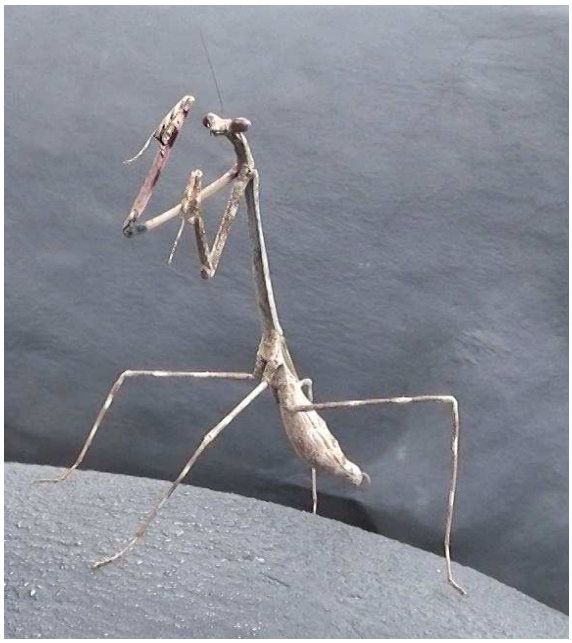
Bidsprinkhanen zijn een groep van insecten die wereldwijd voorkomen.

Alle soorten hebben een langwerpige lichaamsvorm en kenmerkende voorpoten die geëvolueerd zijn tot grote en krachtige, sterk gespecialiseerde vangpoten. Bidsprinkhanen hebben de typische gewoonte om dit voorste potenpaar in rust voor zich uit te houden, waarbij de dij en scheen duidelijk zijn samengeklapt. Hieraan is het eerste deel van de Nederlandstalige naam bidsprinkhanen te danken. De benaming "sprinkhaan" is enigszins misleidend, omdat ze meer verwant zijn aan de kakkerlakken dan aan de sprinkhanen. Bidsprinkhanen onderscheiden zich van de krekels en de sprinkhanen doordat ze zonder uitzondering carnivoor zijn; ze staan bekend als vraatzuchtig en kannibalistisch.

Een bidsprinkhaan heeft vijf ogen, waarvan er twee dienen voor het waarnemen van voedsel en gevaar en drie die een meer ondergeschikte visuele functie hebben.

Bij de meeste soorten is de paring voor het mannetje echter een hachelijke zaak, omdat de kans bestaat dat hij al voor de paring wordt opgegeten door het vrouwtje. Als een mannetje een vrouwtje herkent, gaat hij omzichtig te werk en hij kan er uren over doen om een vrouwtje te benaderen. Een paringsbereid mannetje is sterk gefixeerd en verliest het vrouwtje niet meer uit het oog. Nadat hij op haar is gesprongen begint hij met zijn voelsprieten tegen het halsschild van het vrouwtje te tikken wat waarschijnlijk ten doel heeft om haar te kalmeren. Na de paring zal het mannetje in de meeste gevallen proberen te vluchten om op zoek te gaan naar een ander vrouwtje, maar van sommige soorten is bekend dat ze juist op haar blijven zitten. Zo voorkomt het mannetje dat een ander mannetje met het vrouwtje paart en door de concurrentie wordt bevrucht.

Het vrouwtje begint haar partner soms al tijdens de paring op te eten. Opmerkelijk is hierbij dat het mannetje in staat is om de paring voort te zetten nadat hij is onthoofd en half opgegeten. Dit is mogelijk doordat de zenuwknopen (ganglia) in het achterlijf actief blijven totdat ze worden verschalkt, zodat de spieren aangestuurd kunnen blijven worden.

Bij een aantal soorten scheidt de kop van het mannetje paringsonderdrukkende stoffen af, zodat het mannetje juist seksueel actiever wordt nádat hij is onthoofd. Bij sommige soorten kan het mannetje zelfs geen spermapakket afzetten zolang hij zijn hoofd nog heeft!

Als het mannetje na de paring wordt opgegeten lijkt dit misschien wat sneu maar toch heeft hij er voordeel bij; het vrouwtje heeft direct na de paring iets te eten. Voor de aanmaak van eieren zijn bouwstoffen nodig en zo geeft het mannetje niet alleen zijn genen maar tevens zijn proteïnen door aan zijn nageslacht. Dit verschijnsel is overigens heel normaal bij vele andere geleedpotigen, zoals spinnen, schorpioenen en ook bij sommige andere insecten zoals de mierenleeuwen.

Om 12.00 u. spelen wij ontvangstcomité voor de 2de groep.
Leuk wederzien voor de meesten, enthousiaste kennismaking voor anderen.

De 'nieuwkomers' zullen een beetje geduld moeten hebben want de kamers zijn nog niet klaar.
In afwachting houden we een fotosessie met de slang, de skink en één van de bidsprinkhanen.
Er wordt ook een mooie grote hagedis gespot in een boom, de Great Crested Canopy Lizard (Bronchocela jubata), familie van de Agamen.

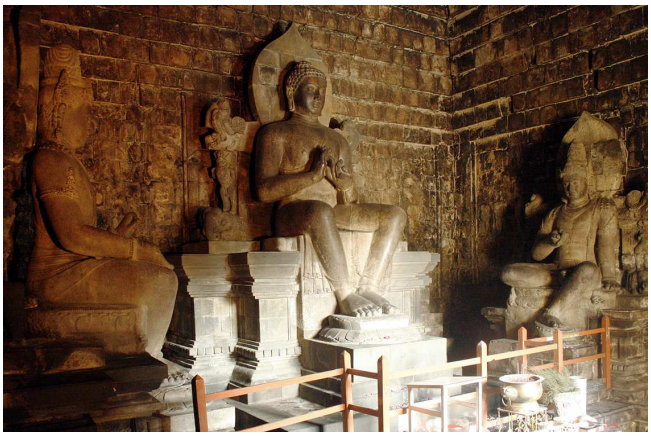

Het is een mooie stevige hagedis van meer dan een halve meter lang (staart incluis), met een getande kraag in de nek. Hij voedt zich vooral met vlinders, libellen, vliegen en andere insecten. Om ze te vangen, wacht hij onbeweeglijk in de top van een boom of struik. Soms beweegt hij zijn lichaam heen en weer om een blad na te bootsen dat een beetje wind opvangt.

We genieten van een uitgebreide lunch in het BS Resto, Taste of Indonesia, waar we van veel verschillende gerechtjes kunnen proeven. De tafel staat er vol van!

Rond 15.30 u., beginnen we aan ons eerste bezoek: de Mendut tempel.
Deze tempel werd gebouwd in de negende eeuw, door de Sjailendra dynastie. Dit gebouw heeft een Boeddhistische achtergrond.
Het bouwmateriaal van deze candi is eigenlijk baksteen die bedekt wordt met natuursteen.
De trappeningang ligt aan de noordwestelijke kant. Boven het basement is er een gangpad dat om het eigenlijke candi loopt. Het dak bestaat uit drie verdiepingen en wordt versierd met kleine stoepa's. Er zijn op dit moment 48 stoepa's te vinden. Dit gebouw is 26,4 meter hoog.
In de hoofdtjandi zelf zijn drie grote beelden van Boeddha te vinden.

De gids vertelt ons een mooi verhaal over een krokodil, een vogel en een aap...

Tijdens dit bezoek spotten we ook verschillende soorten kriebelbeestjes. Een actief wespennest, een Gouden zijdespin van ongeveer 14 cm groot (familie Nephila) en een mooie Krabspin.

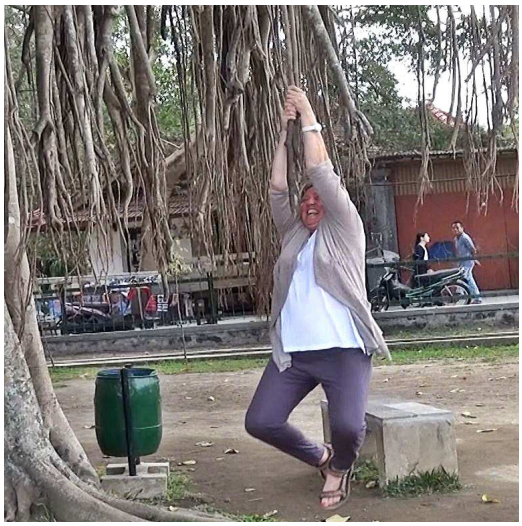
Naast de tempel groeit een wurgvijg, de Banyan boom (Giant Banyan tree – Ficus benghalensis), waarvan wordt gezegd dat hij zo oud is als de tempel zelf, zo'n slordige 1.200 jaar!

Enkele exemplaren van Ficus benghalensis behoren tot de bomen met de grootste bladerdaken ter wereld.
Net als veel andere soorten uit het geslacht Ficus produceert de boom luchtwortels, die vanuit de takken verticaal naar beneden groeien. Wanneer deze wortels de grond raken, verdikken ze en groeien ze uit tot dragende stammen. Hierdoor kan het bladerdak zich over een groot oppervlakte uitbreiden. De boom kan een hoogte bereiken van twintig meter.
De vijgen worden gegeten door allerlei frugivore vogels als de kopersmid en de treurmaina. Zaden die het spijsverteringsstelsel van vogels zijn gepasseerd hebben meer kans te ontkiemen en groeien sneller.
Ficus benghalensis is de nationale boom van India. Veel boeddhistische tempels zijn gebouwd in de schaduw van het grote bladerdak van de boom, die zowel in India als in Sri Lanka wordt beschouwd als heilig.

Onze gids Nono geeft een demo van liaanzweven met de luchtwortels van de Banyan.
Anke en Patrick zijn de enthousiaste vrijwilligers die het ook gaan uitproberen. Met succes!

Daarna volgt het bezoek aan één van de hoogtepunten van onze reis, Borobudur!
We lopen binnen langs een speciale ingang van één van de belangrijkste religieuze bouwwerken ter wereld, ingang blijkbaar voorbehouden voor de toeristen die hebben betaald voor de zonsondergang.

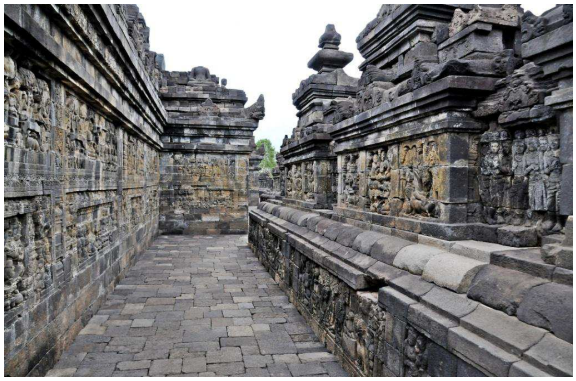

De naam van Borobudur is vermoedelijk afgeleid van het Sanskritische Bhumian Bhara Bhudara, "berg van de opeenstapeling van verdiensten van de tien toestanden (van de boddhisatva)". Het imposante bouwwerk werd tussen 778 en 850 n.C. opgetrokken uit meer dan 56.000 m³ steen en is hiermee de grootste stoepa ter wereld.
Hoewel het bouwwerk veel karakteristieken van de Midden-Javaanse stijl vertoont, heeft het weinig anders gemeen met andere boeddhistische tempels in Zuidoost-Azië.
Het ontwerp van het monument is gemaakt door mensen met een diepgaande kennis van de boeddhistische filosofie en het bouwwerk wordt dan ook gebruikt voor verering, aanbidding en meditatie.
Men weet nog steeds niet met zekerheid hoe Borobudur gebouwd werd, in een tijd waarin – naar men aanneemt – de moderne ingenieurstechnieken nog ontwikkeld moesten worden.
Verslagen uit die tijd tonen aan dat de plattelandsbevolking van Midden-Java na de bouw van Borobudur drastisch verminderd was; de bouw had vijf generaties uitgeput !
De beroemde structuur van Borobudur, in de vorm van een reusachtige mandala, werd geconstrueerd om op de heilige berg Meru te lijken, een mythologisch model van het heelal.

De vier verdiepingen tellende "piramide" is verticaal onderverdeeld in de drie sferen van het boeddhisme die de religieuze microkosmos symboliseren: het grondvlak, "kamadathu", betekent "wereld van passie", getooid met reliëfs die

het wereldse leven en de arbeid illustreren;"rupadathu", boven het grondvlak, bestaat uit vier terrassen met prachtige reliëfs die het leven van de boeddha uitbeelden; en "arupadathu", de drie rondgaande terrassen, de wereld van vormloosheid. De bijna 1500 beeldende reliëfpanelen van boeddha's leringen vormen als het ware een echt stenen leerboek van de Mahayana boeddhistische leer.

Daarnaast wordt het monument nog getooid door meer dan 1200 zuiver decoratieve panelen. De reliëfs zijn allemaal in hoog reliëf gesneden en vertellen heel wat over geschiedenis, religie, kunst, moraal, literatuur, kledingstijlen, familieleven, architectuur, landbouw, scheepvaart, vechtkunst en dansen, kortom de hele boeddhistische kosmos.
De rijk versierde, vierkante, lagere terrassen vertegenwoordigen de zintuigen, de ronde bovenste terrassen de ziel.
De bovenste centrale stoepa is het symbool van de hemel, waar een eind komt aan alle lijden.
De wandeling door het labyrint van smalle gangen naar de top voert je negen keer rond de tempel alvorens je de top bereikt. Je hebt dan 5 km afgelegd !
Op de bovenste, ronde terrassen staan naast de centrale stoepa bovendien ook nog 72 kleinere stoepa's die er uitzien als omgekeerde lotusbloemen.

Vroeger bevatten ze allemaal een zittend beeld van een atletische jonge boeddha. Door de openingen in de stoepa's was de boeddha telkens half in het zonlicht en half in de schaduw te zien, elk beeld maar gedeeltelijk zichtbaar – speciaal ontworpen om de bezoeker de vormloze en de absolute werkelijkheid duidelijk te maken.
Boeddha's handen zijn in verschillende posities afgebeeld om verscheidene "mudra's", of symbolen voor verschillende acties, voor te stellen: onderwijzen, zegenen, prediken.
De meeste hoofden van deze beelden ontbreken vandaag de dag, afgeslagen of vernield door latere moslimaanhangers.
De beklimming van dat sublieme monument voert ons door de boeddhistische kosmos, van het niveau van de aardse verlangens onderaan het heiligdom, tot het einddoel van elke boeddhistische gelovige, het Nirwana aan de top.
We staan menigmaal in bewondering voor de prachtige bas-reliefs en beeldhouwwerken die het monument sieren.

Boven hebben we af en toe mooi zicht op 2 stratovulkanen: de Merapi (2.968 m) en de Merbabu (3.145 m).

Deze foto, met de Merbabu en de Merapi, werd van Internet geplukt.

De Merapi is, met 83 geregistreerde uitbarstingen tussen 1768 en 2006, de meest actieve vulkaan van Indonesië. De naam Merapi is afgeleid van het Javaanse meru (berg) en api (vuur). De vulkaan ligt dicht bij de stad Yogyakarta, en duizenden mensen leven op de hellingen ervan, in dorpen die op hoogten tot 1700 meter boven zeeniveau liggen. Vanwege de grote dreiging die de vulkaan oplevert voor bevolkte gebieden, wordt hij tot de 16 gevaarlijkste vulkanen ter wereld gerekend.
De Merapi is de jongste van een groep vulkanen op Zuid-Java. Hij bevindt zich op een zone waar de Indische plaat en de Australische plaat onder de Sunda plaat, een deel van de Euraziatische plaat, schuiven. Uitbarstingen in het gebied van de Merapi begonnen ongeveer 400.000 jaar geleden.
Bij de uitbarstingen van 2010 zijn meer dan 300 doden gevallen. As en rotsen werden meer dan 10 kilometer in de atmosfeer gestuwd, waarmee deze uitbarstingen als de zwaarste van de laatste 100 jaar wordt beschouwd.

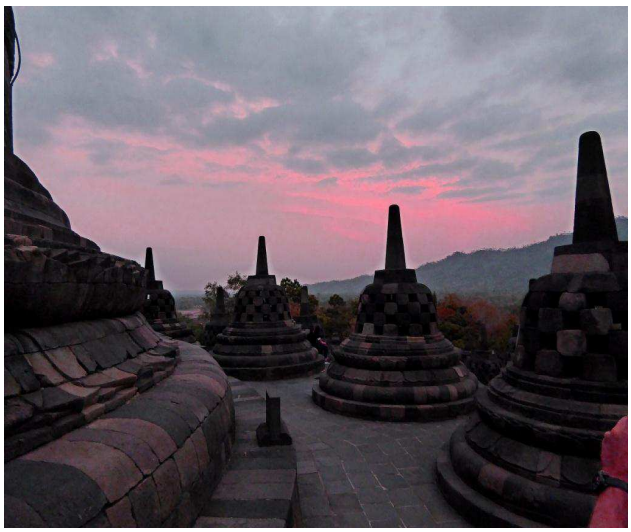
"*Borobudur, one of the world's largest Buddhist monuments, was heavily affected by the eruption in early November 2010.*
Volcanic ash fell on the temple complex, which is approximately 28 kilometres of the crater.
A layer of ash up to 2.5 centimetres thick fell on the temple statues killing nearby vegetation,
with experts fearing that the acidic ash might damage the historic site. Borobudur was "temporarily closed for tourists", due to the continuing fall of volcanic ash."

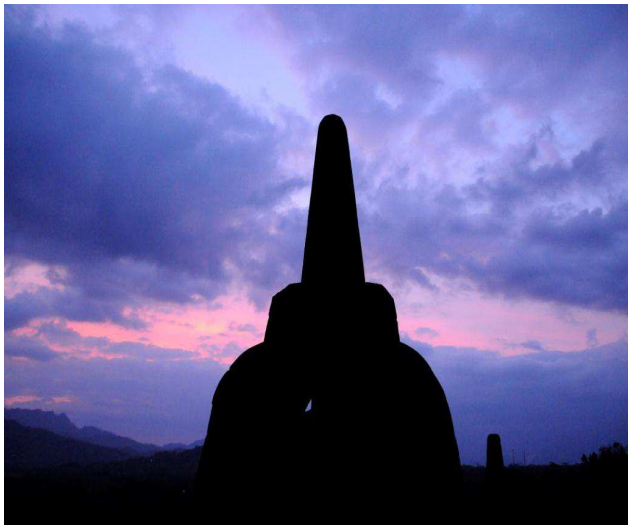
De Merapi is voortdurend actief. Er komen geregeld aswolken uit. Zo is in juli 2013 een groot gebied onder een centimeters dikke laag as terechtgekomen.
Men is volop bezig de dikke laag lava van de uitbarstingen 2006 en 2010 af te voeren, zodat bij een

volgende eruptie de stromen buiten bevolkt gebied worden geleid. De daarbij vrijkomende materialen kunnen goed gebruikt worden in de bouw.
Onlangs nog, op 23 mei 2018, begon hij van zich te laten horen. En op vrijdag 1/6/2018 om 08.20 uur lokale tijd, drie maanden vóór onze afreisdatum, is hij opnieuw tot uitbarsting gekomen. De eruptie duurde twee minuten. De vulkaan spuwde grote hoeveelheden as zo'n 6000 meter de lucht in. De autoriteiten hebben een zogeheten VONA uitgegeven, een 'vulkaan observatie kennisgeving voor de luchtvaart'. Piloten die in de buurt van de vulkaan vliegen worden gewaarschuwd voor de mogelijke aanwezigheid van vulkanische as in het luchtruim. En op 28 december hebben ze daar weer prijs. Het zit ons niet mee...

Terug naar heden.
De verhoopte zonsondergang-met-de-rode-bol komt er niet. Geen zon, geen rode bol, maar wel bijzonder mooie kleuren.

Terug in ons Hotel Plataran Heritage brengen we een tijdje door in de gezellige bar en genieten we van een lekker avondmaal.

Tijdens een korte avondwandeling zien we twee verschillende soorten gekko's in éénzelfde beeld. Links onder een Tjitjak, dezelfde soort als gisterennamiddag en rechts boven een nieuwe soort, de Platstaartgekko (Flat-tailed House Gecko – Hemidactylus platyurus). *Deze heeft, in tegenstelling tot de vorige gekko's met hun ronde staart, een duidelijk afgeplatte staart.*

Deze soort wordt ongeveer 15 centimeter lang. De gekko kan van kleur en een beetje van patroon veranderen waardoor de kleur varieert van bruin tot grijs. De soort is te herkennen aan de vliezen tussen de tenen, sterk vergrote hechtlamellen aan de tenen en met name de platte staart die naar achteren toe snel smaller wordt en kleine karteltjes heeft. De teenvliezen en platte staart dienen om het lichaamsoppervlak te vergroten en zo de val te vertragen bij een sprong. De gekko springt alleen om te vluchten en niet om een prooi te vangen want hij ziet alleen dingen die heel dichtbij zijn. De gekko schuwt de mens niet en wordt regelmatig aangetroffen in huizen. Deze soort wordt als bijzonder nuttig gezien omdat in de streken waar hij voorkomt ook veel giftige en stekende insecten leven en deze insecten staan op zijn menu!

Zaterdag 15 september: Yogyakarta en Prambanan

Er blijken geen amateurs te zijn om de zonsopgang te beleven op Borobudur.
Dus doet de volledige groep het rustig aan!
We vertrekken om 09.40 u. richting Yogyakarta om het oude stadsdeel te verkennen.
Eerst komt het paleis van de Sultan, de Kraton, aan bod. Een groot deel van de vertrekken zijn nog steeds bewoond door de huidige sultan.
Het paleiscomplex werd opgetrokken in de periode 1756 tot 1790, en is een heel mooi voorbeeld van Javaanse klassieke paleisarchitectuur. Het Javaanse woord kraton (Keraton of Karaton) is te herleiden tot het woord ke-ratu-an, d.w.z. de plaats waar de koning/koningin woont.

De titel ratu in het woord ke-ratu-an is een oud Austronesisch woord voor vorst, maar kraton wordt evengoed voor paleis gebruikt. Het woord "paleis" vindt op zijn beurt zijn oorsprong in de Palatinus-heuvel waarop het Romeins keizerlijk paleis stond.
De macht van de Sultan is nu puur symbolisch en beperkt zich dan ook tot zijn eigen paleis met zijn dienaren. Daarmee is de Kraton niet langer meer de zetel van macht, maar herbergt het de vorstelijke erfstukken, wapens, koetsen en geschenken van koninklijke gasten.
Onze lokale gids hier spreekt Nederlands en is kei geestig. Maakt heel veel korte jokes.

Een onvergetelijk moment: we gaan met de becvak, een soort bakfiets, naar het Waterpaleis.
De chauffeurs van Anke en van Walter moeten niet fietsen, zij zijn gemotoriseerd!

Gelukkig moeten de anderen ook niet trappen. Alleen maar genieten!

Het Waterpaleis, Taman Sari, was ooit gebouwd (1758-1765) als een soort "pretpark" voor de sultan en zijn familie. De vroegere verlichte onderwatergangen, ondergrondse moskeeën, meditatievlotten, lelievijvers, gamelan-torens en dansgalerijen zijn tegenwoordig verworden tot een in charmant verval geraakt complex.

Aan een marktkraam neemt Walter een foto van een krat flessen. Deze keer geen Petrol, ook (nog) geen Arak, maar wel Jamu, een verzamelwoord voor traditionele Indonesische geneesmiddelen.
Het zijn middelen voor vele soorten kwalen en klachten: maagpijn, spierpijn, verkoudheid, vermoeidheid, slapeloosheid, darmproblemen, seksuele problemen en nog veel meer.

Jamu's zijn bij de Indonesiërs zeer populair; er is een ruim aanbod overal beschikbaar en er wordt zeer veel gebruik van gemaakt. Zeer gewild zijn de jamu's voor seksuele problemen.
Ze worden gemaakt van wat de natuur biedt: bladeren, wortels, rijst, fruit, kruiden, eieren. De ingrediënten kunnen worden gestampt, gekookt of afgetrokken.
De samenstelling van de verschillende ingrediënten berust op eeuwenoude kennis van natuurlijke producten.
De westerse geneeskunst is eigenlijk pas recent in Indonesië beschikbaar; eeuwenlang hebben de mensen het moeten doen met natuurlijke middelen.
Er zijn speciale winkels, die alleen maar jamu verkopen. U kunt daar uw klachten bespreken.

Om 13.30 u. gaan we het fabricageproces van Batik van dichterbij bekijken. Wassen, kleuren, en... verkopen. Want daar hoort uiteraard een winkel bij... met dure batik maar van hoge kwaliteit!

Batik is een traditionele methode om stof te decoreren en een bijzonder oude kunstvorm. De vroegste aanwijzingen van batik maken gaan terug tot de hoven van Midden-Java. Later ontwikkelden zich batik-centra op de noordkust en ze verspreidden zich vervolgens naar andere delen van Java.

Batik kunstwerk wordt gemaakt op katoen en met gebruik van een "wasbeschermingsmethode" waarbij was op de stof wordt aangebracht om de verf te beschermen. De was kan met de hand worden aangebracht, "tulis", of met een metalen stempel, "cap". Batik betekent "stippelen". De meest gezochte en kostbare batik, "batik tulis" wordt getekend op fijn katoen, linnen of zijde.

Fijn gedetailleerde ontwerpen worden soms eerst uit de vrije hand met een potlood op het textiel getekend.

Vervolgens wordt er hete was, die ondoordringbaar is voor verf, op aangebracht met een instrument dat "canting" wordt genoemd en dat één tot drie tuitjes heeft en een kommetje bovenop dat in de hete was wordt gedompeld. Stukken die niet gekleurd moeten worden, worden overdekt met was. Dan gaat de stof in een vat met verf. De was wordt verwijderd met warm water en van de delen van de stof geschraapt die nog moeten worden geverfd. Vervolgens worden andere delen bedekt met een waslaag. Dit wordt herhaald, soms wel vier of meer keren, tot het werkstuk klaar is.

De ontwerpen worden meestal door vrouwen gemaakt en zij brengen ook de was aan, wat grote zorgvuldigheid en vaardigheid vereist. Het verven is gewoonlijk de taak van de mannen. Het kan wel 40 dagen duren voor een "batik tulis" klaar is. Echte klassestukken nemen soms wel zes maanden in beslag, vooral als er diepe, plantaardige verfstoffen worden gebruikt.

"Batik cap" is een snellere en goedkopere methode, waarin dezelfde traditionele patronen worden gebruikt. Er worden koperen stempels (cap) gebruikt om de waspatronen op de stof aan te brengen. De "cap" wordt gemaakt van stukjes metaal en ijzerdraad die zorgvuldig aan elkaar worden gesoldeerd en is zelf een verzamelobject en kunstvoorwerp.

Een uurtje later vertrekken we voor een lange rit naar een lokaal restaurantje.
Het is zonnig en warm weer.

En heel druk op de baan: hier rijden duizenden brommertjes in alle mogelijke richtingen.
We maken de verplaatsing in een blauwe open bus, een museumstuk, dat blauwe ding, en rijden naar het restaurant Kali Opak. Lekker eten: goerami (een vissoort), kip, loempia, noedels....

En dan naar Prambanan, een indrukwekkend hindoeïstisch tempelcomplex, gebouwd tussen de 8ste en de 10de eeuw. Deze gebouwen vertonen grote gelijkenissen met de hindoetempels van het befaamde Angkor Wat in Cambodja, een cultuur die door het hindoeïstische Java werd beïnvloed.

De centrale binnenplaats van Prambanan, Java's grootste tempelcomplex, bevat drie grote bouwwerken: een hoofdtempel gewijd aan Shiva, geflankeerd door een voor Brahma (zuiden) en een voor Vishnu (noorden). Het complex bevatte daarnaast oorspronkelijk 244 in vier rijen opgestelde kleinere tempels.

De grote centrale tempel, gewijd aan Shiva, de Vernietiger, werd gebouwd als begraafplaats van koning Balitung van Mataram (9de eeuw), die beweerde een reïncarnatie van Shiva te zijn. De grote, elegante tempel is een synthese van Noord- en Zuid-Indiase architectonische stijlen. Met zijn bijna 50 meter hoogte was het 1000 jaar lang het hoogste gebouw op Java.
De verschillende tempels van Prambanan zijn versierd met tegelijk realistisch en humoristisch beeldhouwwerk dat behoort tot het mooiste van alle Indonesische kunst. Rondom de Brahma-tempel vinden we 62 gebeeldhouwde panelen terug met dynamische, dansende figuren en hemelse musici. We herkennen onder meer de prachtige kosmische dans van Shiva. De taferelen zijn overgenomen uit het antieke Handboek van de Indiase Danskunst.

Hier worden honderden foto's genomen. Van de gebouwen uiteraard, maar ook van mensen, dieren en de zonsondergang. We krijgen een ongelooflijke bonus: we zien de Maan, Mars, Saturnus, Venus en Jupiter in één beeld! Maar hier hebben we spijtig genoeg geen bruikbaar beeld van.

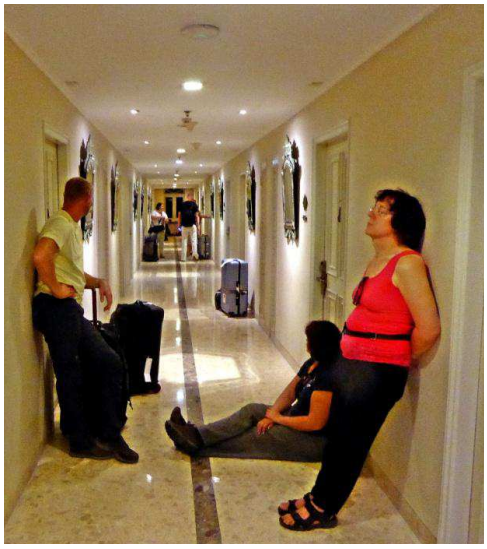

Het hotel van vanavond, The Hotel Phoenix, zal later doorgaan als een van de mindere overnachtingsplaatsen.
Eerst krijgen we problemen met de kaartsleutels voor de kamers: bijna iedereen staat tientallen minuten te wachten, zelfs de Master Key biedt geen hulp! Pas na een derde interventie kunnen we in de kamer...

In de bar is het koud. En vele cocktails zijn niet voorradig...
Dinner is in buffetvorm, normaal 240.000 p.p., maar omdat we aan onze tafel met meer dan 5 zijn, wordt dat 200.000 p.p.
Dat is leuk, maar met de wijn verloopt het wel anders. Barbara en Fred gaan zich te goed doen aan een lekkere Pouilly. Kostprijs 250.000 per glas. OK. Maar de wijn is absoluut niet koud, en dus niet lekker... Er wordt ons voorgesteld ijsblokjes in het glas wijn te doen... Jah... dan weet je het hé?

Zondag 16 september: Vlucht naar Surabaya en bezoek Bromo-vulkaan

Veel te vroeg uit de veren vandaag: wake up call om 03.45 u. Vertrek om 04.30 u. met ontbijtbox.
We komen aan in de airport om 05.00 u. voor onze vlucht naar Surabaya.
Hier is dan de aangekondigde plek met bagagebeperking. Maximum bagage wordt uiteindelijk 10 kg, iedereen moet dus bijbetalen. Prijs valt nog mee: approx.1 EUR/kg.
We nemen afscheid van onze eerste en efficiënte gids Nono.

Om 05.45 u. zitten we in onze overvolle ATR 72-500 van Wings Air, eigendom van Lion Air, waar uitgerekend vandaag (29 oktober, de dag dat ik deze pagina van het reisverslag schrijf), een vliegtuig crasht in de Javazee!

Lion Air crash: Flight JT-610 from Jakarta to …

https://www.cbsnews.com/news/*lion-air****-plane-****crash****-flight-jt-610...***

29/10/2018· JAKARTA, Indonesia — A Lion Air flight with 189 people on board crashed into the sea moments after taking off from Indonesia's capital early Monday.

En over Wings Air is dit te lezen op Internet:
EU aviation blacklist:
Main article: List of air carriers banned in the European Union.
Wings Air was banned from operating in European airspace, appearing on a list of carriers that do not meet necessary safety standards to fly to airports in the European Union.
As of 14 June 2018, EU had lifted the ban from all Indonesian airlines from flying into European airspace.
Voor de rest alles onder controle...

Na een uurtje vliegen landen we in Surabaya, waar we worden opgewacht door onze gids Eka, een oude bekende!
Hij was al onze gids in het laatste deel van de Eclipsreis 2016 Laos-Cambodja-Indonesia.

We nemen bezit van onze mooie ruime bus. Het is 07.30 u. en mooi weer!
We rijden zuidwaarts richting het Tenger-gebergte. Onderweg houden we halt in de kustplaats Pasuruan, waar heel wat mensen leven van het zouten en drogen van vis.

We hebben een lange rit voor de boeg en gaan meer dan 2.000 m stijgen, richting de Bromo vulkaan.
Tijdens de busrit weet Eka ons één en ander te vertellen, o.m. dat elke moslim moet trachten de bedevaart naar Mekka te doen. Maar die reis kost 2.500 EUR, en de wachtlijst loopt op tot 10 jaar. De mensen sparen maandelijks een klein bedrag op de bank.

Terwijl ik dit verslag aan het opstellen ben, verschijnt het volgende op de nieuwspagina van Metrotime.be:
https://nl.metrotime.be/2018/10/29/must-read/indonesie-ruilt-plastic-flessen-in-voor-bustickets.

Busreizigers in de Indonesische stad Surabaya kunnen sinds kort betalen met plastic flessen. De stad heeft ophaalpunten geplaatst waar inwoners de flessen kunnen inwisselen voor tickets, maar ook op de bus zelf 'contant' betalen gaat. Surabaya wil tegen 2020 af van al haar plastic afval.
Beeld het je even in. Je wil de bus nemen naar de les en neemt dus tien plastic flessen mee in je rugzak, want die heb je nodig om je ticket te betalen. Het klinkt ongeloofwaardig, maar het is de realiteit in de Indonesische stad Surabaya. Daar heeft het stadsbestuur een ambitieus plan gelanceerd om het plastic afval een halt toe te roepen.
Elke bus kan zo'n 250 kilogram aan afval meevoeren. Per maand komt dat neer op 7,5 ton.

Surabaya is de eerste stad in Indonesië die het systeem implementeert. Tegen 2020 wil het verlost zijn van al het plastic afval op straat, maar daarvoor moet er nog veel werk verricht worden.
"Indonesië is een van de grootste bijdragers ter wereld aan de plastic afvalberg. Met dit initiatief willen we de bevolking bewust maken van de impact op het milieu", zegt Irvan Wahyu Drajad, hoofd van departement mobiliteit van de stad aan Reuters.
Het systeem ruimt niet alleen de straten van Surabaya op, het levert de stad ook iets op. De stadsdiensten verwijderen de stoppen en etiketten van alle flessen en laten afvalverwerkingsbedrijven daarna bieden op de hoop plastic. De opbrengst daarvan gaat naar de financiering van het busproject en de ondersteuning van groene zones in de stad.
Wel even een andere aanpak dan bij ons... Of zoals Werner schreef: *Ook een heel andere mentaliteit dan hier bij ons. Mensen motiveren en belonen om het goede te doen. Hier wordt je enkel bestraft. Hier moet je zelf naar het containerpark rijden en nog eens betalen om je te recycleren materiaal achter te laten. Bovendien moet je je plastic-afval binnenbrengen in een speciale PLASTIC zak die je eerst moet gaan kopen.... Je wordt dus viermaal bestraft!*

Terug naar de baan.
We zien leuke toestanden van brommers die zowat van alles vervoeren. De topper is een moto op een moto!

De weg wordt steiler en smaller. We zijn genoodzaakt om over te stappen naar kleinere busjes die ons naar het hotel Jiwa Jawa brengen.
Hier genieten we van een lunch... met frietjes!

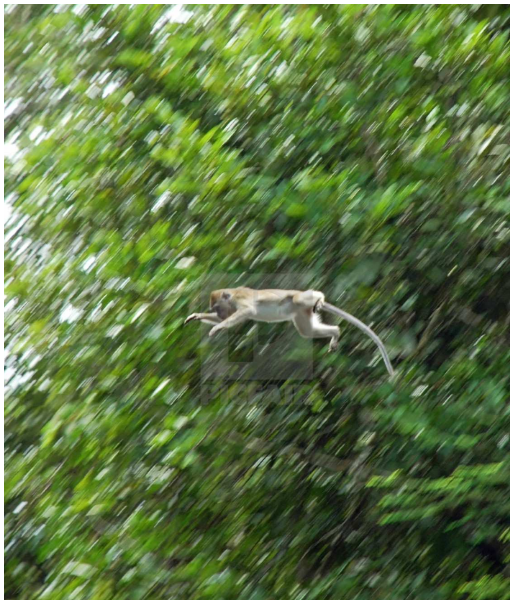
Het is 13.30 u. wanneer we terug in een paar jeeps stappen en na een uur komen we aan bij een schitterend uitkijkpunt, op 2.811 m hoogte, met zicht op de Bromo-vulkaan, zonder twijfel één van de meest indrukwekkende vulkaanlandschappen van heel Indonesië.

De actieve bijna 2400 meter hoge Bromo-vulkaan bestaat uit één reusachtige buitenkrater, de "caldera", waarbinnen verschillende andere kleinere kraters opduiken.
De "caldera" lijkt wel op een uitgestrekt, droog amfitheater ingesloten door 350 meter hoge verticale wanden.

Beneden in deze immense buitenkrater strekt zich een ontzagwekkende zand- en aszee uit, waaruit de kleinere kraters te voorschijn komen: de Widodaren (bruid), de Batok (beker) en de Bromo (vuur). De totale omgeving vormt het Bromo-Semeru massief en is één van de meest unieke landschappen in Indonesië.

Hier zien we ook onze eerste aapjes, met name de Java-aap (Long-tailed Macaque – Macaca fascicularis), ook Krabbenetende aap genoemd. Boven ons hoofd steken ze "de baan" over via het gebladerte van de bomen.

Bij de geboorte is de kleur van de vacht van de java-aap zwart. Volwassen exemplaren hebben een grijsgroene of roodbruine vacht. De mannetjes hebben snorharen en vrouwtjes hebben een baard.
De java-aap kan zo'n 50 cm lang worden en heeft een ongeveer 50–60 cm lange staart. Ze leven in groepen van zo'n 30 exemplaren. Ze kunnen in gevangenschap zo'n 30-35 jaar oud worden.
De java-aap komt van nature voor in India, Cambodja, Laos, Thailand, Myanmar, Vietnam, Maleisië, Indonesië en de Filipijnen. Daarnaast is het dier op een aantal plaatsen in de wereld in het wild geïntroduceerd.
Hij komt voornamelijk voor in bosrijke gebieden langs

rivieren en aan de kust en brengt veel tijd van de dag door boven in de bomen, maar komt ook vaak op de grond en kan ook erg goed zwemmen. Java-apen kunnen goed overweg met mensen en leven daarom ook vaak in de buurt van dorpen en tempels.
De java-aap eet voornamelijk fruit. Daarnaast ook wel bladeren, knoppen, gras, bloemen en zaden, maar ook insecten, krabben, garnalen en kikkers.
De java-aap is één van de apensoorten die in de ruimte zijn geweest.
In januari 2018 lukt het Chinese wetenschappers om de java-aap te klonen.

Vanaf een bepaald punt stappen we over van jeep naar paard. Het is een mooi leuk ritje tot aan de lange trap die naar de krater leidt, met iets meer angstige blikken dan brede glimlachen. Walter doet de weg rustig te voet, uit respect voor het paardje... Prachtig landschap!

Eenmaal boven is het zicht adembenemend. De bodem van de krater is niet dikwijls zichtbaar omwille van de stoom die eruit komt. Maar wanneer het rustiger is, en de wind gunstig zit, dan zien we tot in het hart van de vulkaan.

Een paar dames doen een offer met gedroogde woestijnbloemen die we beneden konden kopen.

De verwachte zonsondergang, rond 17.30 u., is niet echt schitterend, maar de sfeer, de locatie en het mooie licht maken alles goed!

De jeeps brengen ons terug naar onze Jiwa Jawa.
Het avondmaal loopt een beetje uit de hand. Bij aankomst, om 18.00 u., moeten we onze keuzes maken i.v.m. het eten en meteen bestellen. Om 19.00 u. kunnen we komen eten. Alles zal dan klaar staan. Goed idee.
Maar om 20.00 u. zitten we nog steeds te wachten op het voorgerecht. En wanneer de hoofdschotel aankomt, is deze niet meer warm... Nicole, Petra en Patrick, die moeten nog een uurtje langer wachten...
Toppunt van tegenslag: er is ook geen cocktailbar in dit hotel...
Pfffttt....

Maandag 17 september: Van de Bromo naar de Ijen

Na het ontbijt worden de koffers op het dak van de busjes gelegd.
We vertrekken om 08.00 u., rijden maar een paar kilometers en dan stappen we over in de grote bus, wat inhoudt dat onze bagage opnieuw naar beneden moet worden gehaald... zware labeur voor die mannen!
Zoals het er nu uit ziet, wordt het opnieuw een mooie zonnige dag.
De tocht wordt verder gezet naar het oosten. Er wacht ons een lange maar mooie rit dwars door het binnenland van Java.
Tijdens de rit krijgen we heel wat weetjes te horen van Eka:
– Bijna iedereen hier beschikt over een koelkast, maar die zit volgepropt met bloemen voor de dagelijkse offers.
– Mensen gaan elke dag naar de markt omdat ze geen geld hebben om inkopen voor een hele week te doen.

– School is gratis, maar de kids hebben 5 uniformen nodig, en die moeten zij wel zelf betalen! School is 6 dagen per week, tot 12.00 u. of 13.00 u.
– Mensen werken officieel 40 uur per week, hebben geen pensioen, behalve de ambtenaren en het leger.
– Vele planten hier werden ingevoerd door de Nederlanders: thee, koffie, rubber, cacao.
– Het 4-kastensysteem tussen de bevolking bestaat nog als traditie, maar niet meer officieel zoals het in Indië nog het geval is.
– Trouwen kan op drie manieren: de toekomstige echtgenoot vraagt de hand van het meisje aan de ouders van de verloofde; het meisje doet een aanvraag aan de ouders van de man; de man ontvoert het meisje! (maar die ontvoering is nu eerder symbolisch...).

We komen voorbij allerhande landbouw- en plantagegebieden met onder meer teakbossen, tabaks- en rijstvelden.
Rond 10.00 u. stoppen we aan een fruitmarkt en proeven er lekkere kersverse mango, jackfruit (zie foto's) en zuurzak (super lekker), hier *Sirsak* genoemd.

De nangka of jackfruit (Artocarpus heterophyllus) is een tot 30 m hoge groenblijvende boom uit de moerbeifamilie (Moraceae), die zijn oorsprong in India vindt. De boom valt op door de enorme vruchten die aan de stam ontspringen.
Deze jackfruit is imposant om te zien. Het is de grootste vrucht ter wereld, ongeveer 5 keer zo groot als een kokosnoot, tot 1 meter lang en tot 40 kg zwaar!

Van binnen zitten ze vol met gele stukjes die zo opgegeten kunnen worden als fruit. Je kunt de nangka ook koken als bijgerecht bij rijst. Verse, ongekookte nangka smaakt superlekker en heeft een vanillle- of custardachtige bijsmaak.
Er groeit een enorm aantal vruchten dicht bijeen aan een boom. Wanneer iemand in de tropen een jackfruit in de tuin heeft staan dan heeft hij zelf ervan ruim voldoende te eten. Bovendien kan hij regelmatig naar de markt gaan om zijn oogst te verkopen. Een nangkaboom kan jaarlijks 250 grote vruchten opleveren. De vrucht is makkelijk te plukken aangezien hij dichtbij de stam en laag boven de grond groeit. Nangka's bevatten verschillende mineralen en

vitaminen. Ze bevatten vitamine B6 en vitamine C, magnesium, mangaan, ijzer, kalium, fosfor, calcium en zink!

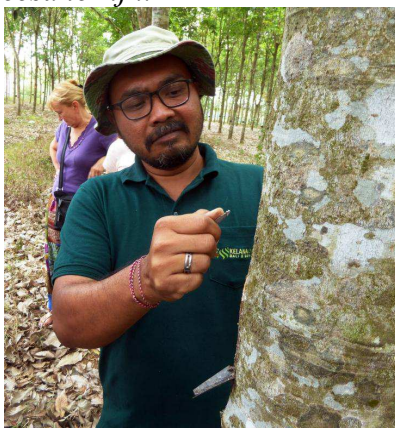
De zuurzak (Annona muricata) – ook guanábana genoemd, wordt tot 35 cm groot en 6 kg zwaar.

Het vruchtvlees van de Sirsak is sneeuwwit, zeer zacht, sappig en zoetzuur van smaak.
De zuurzak wordt vaak gebruikt om frisdrank te maken. Hij komt van nature voor in het Caribisch gebied en in Centraal-Amerika. De plant wordt wereldwijd veel in de tropen verbouwd.
In Nederland is deze verwant van de cherimoya (Annonna cherimola) vooral bekend onder zijn Spaanse naam guanábana, door het commerciële product Appelsientje Mango & Guanábana. Waarschijnlijk vindt de fabrikant Riedel de Spaanse naam beter klinken dan zuurzak...

Iets verder demonstreert Eka hoe de mensen hier rubber 'produceren': een snede in de schors van de boom, en wachten tot wanneer het sap in een kommetje loopt. Er wordt ongeveer 200 ml per boom per dag opgevangen. Om 04.00 u. wordt er getapt en om 10.00 u. wordt het vocht opgehaald. De arbeiders 'melken' elk 400 bomen per dag.
Op Internet vind ik een artikel over *"Het cultiveeren van caoutchouc"*, gepubliceerd begin 20ste eeuw... Leuk om te lezen...
Eenig gevaar, dat wij nog den tijd zouden beleven dat er niet voortdurend groote vraag naar rubber tegen een loonenden prijs zal wezen, bestaat er zeker niet. Volgens den heer edward v. carey ,
een planter van Selangor, die door zijn jarenlange ondervinding een deskundige in deze is, behoeven wij daarvoor nooit bevreesd te zijn.

In een artikel in "India Rubber World" van 1 Januari 1905, schrijft hij:
»zelfs als rubber slechts twee shilling per pond opbraeht, zou het nog een winst van 50°/o geven, een feit dat deze cultuur tot een der meest voordeelige stempelt."
Welke enorme profijten men met de tegenwoordige prijzen kan verwachten, valt dus gemakkelijk na te gaan.
Het gevolg is dan ook dat de waarde van productief caoutchoucland in de laatste jaren zeer is gestegen, en dat men thans in Mexico bijvoorbeeld geen acre (acre = 0.405 H.A.) met zevenjarige of oudere hoornen beplant, voor minder dan $ 1500 koopen kan.
Caoutchouc moet vooral niet worden verward met gutta-pereha of getah-pertja, dat uitsluitend in Indië groeit, voornamelijk op Java, Sumatra, Borneo, Banka en eenige kleinere eilanden in den Indischen Archipel. Ofschoon beide, wat de chemische samenstelling betreft, nauw aan elkaar verwant zijn, loopen hun respectieve kenmerken ver uiteen.

Getah-pertja bezit weinig of geen veerkracht en is daarom totaal ongeschikt voor de meeste gebruikswijzen van caoutchouc. Een ander hoogst belangrijk kenmerk van rubber, n.1. het niet-geleidende, waardoor het onmisbaar is voor het isoleeren van telegraaf-en telefoondraden, bezit getah-pertja alleen dan, wanneer het niet aan licht en lucht is blootgesteld. Voor onderzeesehe kabels is het zeer geschikt; voor de telegraaf daarentegen is getah zelfs hoogst gevaarlijk, daar de invloed van licht en lucht het binnen korten tijd geleidend maken.
Eerst na verloop van twintig jaar kan de melk van getah-pertja afgetapt worden en in den regel kapt de inlander den boom, om eiken druppel van het vocht te vergaren.
Op het middaguur komen we aan in het stadje Jember, waar we gaan eten in een Chinees restaurant, Taman Mangli Indah. Lekkere soep, rijst, saté....

Tegen een houten wand, dichtbij het plafond, zit een mooie gekko te wachten op een voorbijkomende prooi. Een nieuwe soort voor deze reis: de Gehyra mutilata. Geen Nederlandse naam, wel Engelse namen bij de vleet: Common Four-clawed Gecko, Stump-toed Gecko, Tender-skinned House Gecko, Sugar Lizard, Pacific Gecko,...
Er bestaan 38 soorten Gehyra's, inclusief drie soorten die pas in 2012 voor het eerst zijn beschreven.

Alle soorten komen voor in Zuidoost-Azië. Onze Gehyra mutilata komt echter op meer werelddelen voor, zoals in Mexico, Hawaii, Maleisië en op de Seychellen.
Leeft in bossen, rotsachtige gebieden en ook huizen, waar het een graag geziene gast is: hij voedt zich namelijk vooral met muggen, motten, spinnen en kevertjes.
Met de Tokeh deelt hij een zeldzame eigenschap, althans voor gekko's. Hij kan namelijk gestructureerde geluiden produceren, waarmee zijn roep doet denken aan het gesjirp van sprinkhanen.
Om 14.00 u. zitten we opnieuw in de bus en het begint te stortregenen.
De mensen hier blijken totaal verrast: de geoogste tabaksbladeren die hier overal liggen te drogen in de volle zon worden in allerijl afgedekt en binnengedragen... te laat... alles strontnat!
Na 5 minuten rijden staan de straten blank.
We maken een sanitaire stop in een dorp waar ze overal potten en pannen in aluminium maken en verkopen.
Even verder kunnen we Doerian proeven.
De doerian (Durio zibethinus) is een 20 tot 50 m hoge, groenblijvende boom.
Hij wordt bestoven door bepaalde soorten vleermuizen, de bloemen zijn hiervoor speciaal aangepast.
De zaden van de vrucht zijn omgeven door dikke, eetbare, crèmekleurige tot donkergele, puddingachtige zaadmantels. Deze zaadmantels smaken zoet en aromatisch. De rijpe vrucht heeft een penetrante geur door de vorming van waterstofsulfide, waaraan de vrucht zijn alternatieve naam 'stinkvrucht' ontleent.
Vanwege deze doordringende geur is het bij sommige bus- en luchtvaartmaatschappijen in Aziatische landen verboden om een doerian mee te nemen. Ook mag de doerian in de grotere hotels vaak niet worden binnengebracht.
Wat ons betreft zijn de meningen verdeeld...

We zien hier ook een gevaarlijke rups die er een speciale verdedigingsmethode op nahoudt: wanneer ze wordt bedreigd kan ze giftige haartjes afschieten. Aan de specifieke vorm van deze rups gaan we er van uit dat zij tot de familie van de Spinneruilen hoort, een grote groep nachtvlinders met zomaar 24.600 beschreven soorten over de hele wereld.

We komen aan in Randu Agung, waar ons Hotel Ijen Resort & Villas ligt, aan de voet van de Ijen-vulkaan.
Opnieuw even overstappen naar kleinere busjes om de smalle oprit van het hotel te nemen, 3 km lang en in slechte staat. Talrijke kikkertjes springen op en van de weg die tussen de rijstvelden loopt. We zijn hier op een hoogte van 800 m. Heel mooi hotel en prachtig onthaal met lekker drankje op basis van gember!
Lekker prachtig buffet met o.a. bananen geflambeerd met Arak! En lekkere wijn!
Het personeel is super gedienstig en zeer efficiënt.
Bij het aanschuiven aan het buffet staan er voor ons 2 dames te 'tetteren' en wij geraken niet aan de lekkernijen. Fred zegt “Allez madamekes, laat het hier een beetje vooruit gaan”, en krijgt als antwoord: “Ja Menier, g'het gelijk. 't Is trouwens al onze 3de keer dat we aan de dessertjes staan”! Mensen uit Aarschot! Verrassend leuk!
Overal zitten er kikkers en padden in de talrijke waterpartijtjes die de tuin rijk is.
Deze 'Gewone Aziatische pad' (Javanese Toad - Duttaphrynus melanostictus), behoort tot dezelfde soort als die van Magelan, blz. 6. Ze heeft een uitgebreid verspreidingsgebied dat zich uitstrekt over Zuid- en Zuidoost Azië. Deze pad kan tot 20 cm groot worden en voedt zich met allerlei insecten en zelfs schorpioenen.

Er verscheen onlangs een interessant artikel omtrent deze pad: *“De gewone Aziatische pad heeft de oversteek naar Madagaskar gemaakt. Elf biologen slaan daarom alarm in het tijdschrift Nature. Ze vrezen een ecologische ramp: „De tijd dringt.” De gewone Aziatische pad is een giftige paddensoort. De wetenschappers maken zich daarom in eerste instantie zorgen om dieren die de padden eten, zoals slangen, vogels en andere roofdieren. De Amerikaanse reuzenpad (Rhinella marina) is in Australië om dezelfde reden tot plaagdier uitgegroeid en veroorzaakt grote sterfte bij varanen, slangen en krokodillen.”*

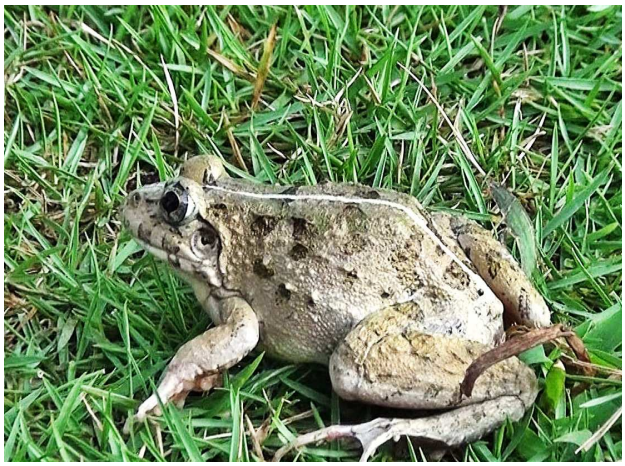
Een ander soort kikker dat we hier vangen is de Rijstveldkikker (Rice Field Frog – Fejervarya limnocharis) (foto volgende blz.). *Ze zitten overal, van Zuid-Oost Azië tot China en Japan. Omwille van die grote verspreiding en van de verschillende kleurpatronen gaat men er van uit dat het toch niet altijd om dezelfde soort zou gaan en loopt er een uitgebreid onderzoek op basis van de DNA-structuur.*
Hij draagt ook verschillende Engelse namen, zoals Indian Cricket Frog, Boie's Wart Frog, Rice Field Frog, and Asian Grass Frog.

In verschillende landen worden deze kikkers massaal weggevangen en verkocht voor consumptie.

De White-lipped Frog (Chalcorana chalconota) zit overal in en rond het water. Deze vrij algemene kikker komt voor op Sumatra, Java en Bali. Hij leeft zowel in moerassen als rivieren en waterpartijen in tuinen.

White-lipped Frog

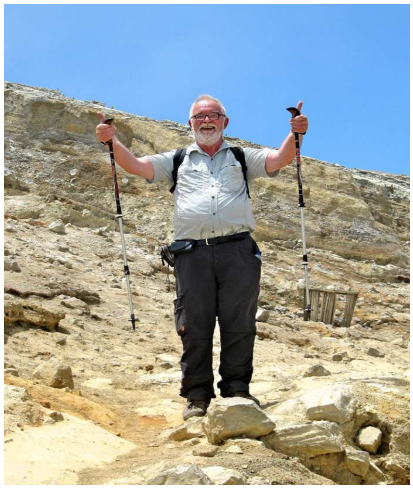

Rice Field Frog

Dinsdag 18 september: Bezoek Ijen-vulkaan

Om 04.00 u. klokslag worden we gewekt door het gezang vanuit verschillende moskeeën...
En om 05.30 u. door de gevraagde wake up call.
Om 07.00 u. staan we klaar voor onze uitstap naar de vulkaan Ijen.
Aan de voet van de vulkaan doorkruisen we een tropisch regenwoud. Hier zou onze chauffeur al 2 keer een Zwarte panter hebben gespot!
We stoppen op de parking, op een hoogte van 1.875 m. Van hieruit gaat het verder, te voet...
Een zeer steile en moeilijke wandeling, 3 km lang, met een hoogteverschil van 445 m !!
Aan de rand van de krater, bij de 'zwavelmannekes', geeft de gps van Barbara een hoogte aan van 2.320 m.
Tegen de verwachtingen in haalt iedereen de top van de Ijen! Op eigen tempo uiteraard!
Nen dikke proficiat!

Het Ijen-plateau is een complex van actieve stratovulkanen in de provincie Oost-Java.

De caldera van de vulkaan is 20 kilometer breed.
De Ijen is 2.250 meter hoog en actief. In 2013 is de Ijen een halfjaar gesloten geweest voor bezoekers wegens de activiteit van de vulkaan.

Deze vulkaan is bijzonder omdat hij het grootste zure meer ter wereld bevat. Het meer is niet alleen het grootste, maar ook één van de zuurste, met een pH-waarde die rond de 0 schommelt.
De intens blauw-groene kleur van het water wordt veroorzaakt door een hoog gehalte aan aluin, zwavel en gips. We zien ook tal van zwavelfumaroles. De vulkaan is vooral bekend omwille van de zwavelwinning. De zwaveldampen worden via een systeem van keramische buizen opgevangen en condenseren tot vloeibare zwavel. Die stolt tot grote blokken, die in stukken worden gehakt en in rieten manden de krater uitgedragen worden. Eén lading weegt tussen de 80 en 90 kg.
De "kappers" leven hier dag en nacht, 3 dagen werken, 3 dagen thuis. Zij worden door een bedrijf betaald.

Eens op de kraterrand, wordt er overgeladen in een soort kruiwagen, die vervolgens naar de voet van de vulkaan gereden wordt. Het totale traject bedraagt zo'n 3 kilometer, dezelfde moeilijke weg die wij gebruiken. De lucht in de krater is giftig, en meestal hebben de zwaveldragers niet meer dan een zakdoek om zich hiertegen te beschermen. De gemiddelde leeftijdsgrens is minder dan 50 jaar. Velen leggen het traject 2 keer per dag af. De zwaveldragers worden betaald per kilogram zwavel.
In elke mand ligt zo'n 30 à 40 kg stenen, dus max. 80 kg per traject. In de plaats van de manden op de schouders gebruiken ze nu ook kruiwagens. Daar kan tot 200 kg zwavelbrokken in!
Aan 1000 roepies per kg, maakt dat tussen de 10 en de 20 EUR per dag.
Tegenwoordig gebruiken ze hun kruiwagentjes ook om toeristen op of af de berg te vervoeren. Dat levert hen meer op dan de zwavelbrokken....

Ondanks duidelijk verbod voor de toeristen om af te dalen richting krater en zwavelproductie, wagen Annie, Patrick en Barbara het er toch op om een stuk naar beneden te lopen. Annie doet het rustig en voorzichtig en Patrick slaagt erin om te struikelen en bezeert zijn hand door zijn iPad te beschermen. Maar Barbara blijft maar “zakken”: ze daalt van 2.320 m naar 2.044 m! En terug naar boven uiteraard! Zwaar en gevaarlijk, niet alleen omwille van de steile helling en de losse stenen, maar vooral omwille van de zwavelgassen die hen verrassen wanneer de wind bruusk van richting verandert.

Iedereen daalt voorzichtig terug naar de parking. Niet gemakkelijk, want ook hier is het schuiven geblazen op de talrijke losse steentjes. Walter haalt het dankzij zijn stokken. Ook Petra heeft een veilige afdaling te danken aan de wandelstokken. Patrick houdt zich met veel geluk recht door het op een loopje te zetten om zijn evenwicht terug te vinden, en Inneke eindigt 3 keer tegen de vloer. Ze houdt er een serieuze schaafwonde aan over en neemt de wijze beslissing om de afdaling verder te zetten in een niet echt comfortabel 'zwavelkarretje'. En of dat veiliger is, weet ik niet....

Om 12.30 u. is iedereen opnieuw veilig beneden.
Na de lunch genieten we van een vrije namiddag: we kunnen onder meer uitblazen aan het zwembad.
Dirk raakt geïntrigeerd door een zeer hoge storende toon, een soort gefluit dat veel weg heeft van een alarm. Hij stapt naar de receptie en vraagt of het mogelijk is om dat alarmgeluid even af te zetten. Maar blijkbaar gaat het hier om een insect!

Fred gaat op zoek en vindt de vervelling van een grote cicade. Het geluid wordt inderdaad geproduceerd door een zangcicade waarvan we de naam niet hebben kunnen achterhalen.

Zangcicaden zijn een van de bekendere groepen van cicaden vanwege hun relatieve grootte en met name de soms zeer luide lokgeluiden van de mannetjes, die tot op een afstand van 1,5 km zijn te horen. Dit doen ze door kleine membranen beiderzijds aan het achterlijf in trilling te brengen.
Het gedrongen lichaam is meestal donkerbruin of groen en wordt 2,2 tot 5,5 cm lang. Sommige soorten kunnen 17 jaar oud worden.
Deze familie komt wereldwijd voor in warmere streken op bomen en struiken. De cicade leeft als larve verschillende jaren ondergronds om eenmaal volwassen slechts enkele weken tot maanden te leven. De cicade eet alleen als larve, de volwassen dieren nemen geen voedsel meer op.

Anke, Annie en Fred gaan met Eka een wandeling maken tussen de rijstvelden. Ze krijgen er uitgebreid uitleg over de landbouw, zien er boeren sleuren met gewassen en met kaneel onder vorm van schors (foto links). Kaneel is een specerij bestaande uit de binnenbast van de scheuten van de kaneelboom. Er bestaan vele varianten, maar de belangrijkste is de ceylonkaneel (Cinnamomum zeylanicum).
Een lokale gids die ons vergezelt klautert bliksemsnel in een hoge kokosboom, zo'n 20 meter hoog langs de stam (het rood stipje op de foto rechts), zonder enig hulpmiddel, en plukt enkele kokosnoten die zijn echtgenote voor ons 'klaar maakt'. We genieten dan van een lekker fris klassiek drankje met rietje.
Iedereen is moe van de indrukken en de inspanningen en er wordt relatief vroeg naar bed gegaan...

Woensdag 19 september: Ferry naar Bali. Bezoek Pulaki-tempel

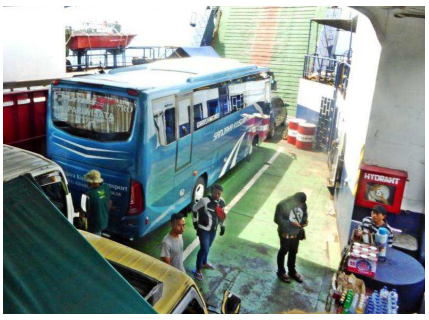
Ontbijt om 07.00 u.
Even voor het vertrek wordt er een schorpioen gevonden in het damestoilet. Fred, de 'vanger' van dienst, doet wat van hem wordt verwacht. Het is een kleine schorpioen, met relatief grote scharen, dus weinig giftig...
Schorpioenen behoren tot de oudst bekende spinachtigen en worden daarnaast gezien als een vrij primitieve groep binnen deze klasse.

Schorpioenen worden vertegenwoordigd door ongeveer 1800 soorten en vele uitgestorven soorten die als fossiel bekend zijn.
Het is een van de weinige groepen van dieren waarvan de vertegenwoordigers er allemaal min of meer hetzelfde uitzien en moeilijk met andere dieren verward kunnen worden.
Het is de enige groep van dieren met gifklieren inclusief naald-achtig toedieningsapparaat aan het einde van een langwerpig, gespierd en erg beweeglijk deel van het achterlijf. Scharen en angel 'compenseren' elkaar: hoe steviger de scharen, hoe minder de schorpioen giftig hoeft te zijn en vice-versa: hoe fijner en hoe kleiner de scharen, hoe meer er van de angel en het gif kan verwacht worden...

Tijdens de rit naar Ketapang, waar we straks per ferry de Bali-straat gaan oversteken, geeft Eka ons nog wat uitleg.
– Wat rijst betreft, is Indonesië de 4de grootste producent ter wereld, maar er wordt niks geëxporteerd. De productie voldoet amper om de eigen bevolking van 260 miljoen mensen te bevoorraden. Hier wordt 3 keer per dag rijst gegeten! De vrouwen maken 's morgens een grote pot eten klaar voor de hele dag.
– Langs de baan zien we veel Sanseveria-planten groeien, bij ons beter gekend als vrouwentongen. Hier worden ze 'schoonmoedertongen' genoemd, omdat de plant een beetje giftig is...
– Kokosbomen groeien hier welig, omdat we bijna op zeeniveau zitten, ideaal gegeven voor deze plant. Kokosnoot dient niet alleen voor voeding, cosmetica ... de vezels worden gebruikt voor borstels, brandstof, meststof zoals turf bij ons. De bladeren gaan naar Bali waar ze worden gebruikt voor het maken van mandjes en allerlei versieringen die tijdens de offers gebruikt worden.

Op straat zien we overal mensen met vlaggetjes en een schepnet. Zij verzamelen geld voor het bouwen of onderhouden van moskeeën. Af en toe staat er ook iemand met een luidspreker die de chauffeurs aanmoedigt om iets te geven.
Rond 09.30 u. nog even een sanitaire stop, want op de ferry zou het 'niet te doen zijn'...
Hier probeert Serge nog even te pinnen, krijgt zijn gevraagde centen, maar dan wordt de kaart ingeslikt!
Om 10.15 u. vertrekt de boot.

Hoewel de Bali-zeestraat die we oversteken nauwelijks 3 km breed is vormt ze een scheiding tussen twee totaal verschillende werelden: het islamitische Java en het hindoeïstische Bali.
We liggen een lange tijd te dobberen op zee voor de haven van Gilimanuk, waar we samen met een rij andere ferry's onze beurt om aan te meren moeten afwachten. Wanneer we aankomen, worden we in het stadje verwelkomd door een 'candi bentar', de typische Balinese tempelpoort. En door een monumentaal beeld van Shiva.

Het is hier nu 12.10 u. lokale tijd, een uur later dan op Java. En snikheet. De zon brandt door de huid! Thermometer geeft 35°C aan!
Met onze bus, die is meegevaren, rijden we naar het restaurant van de Kubuku Eco Divelodge, in Pemuteran.
Op weg naar het hotel liggen een paar grote zeugen te genieten in de schaduw.

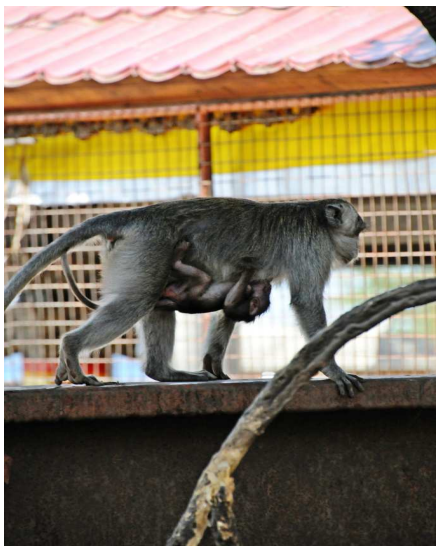

Om 15.00 u. staan we aan de Pulaki tempel die we enkel kunnen betreden mits het aandoen van een sarong. Het is in feite geen sarong. Men zegt hier sarong omdat de toeristen dat woord kennen. De juiste benaming in Bali is 'kamben'.

De Pura Agung Pulaki herdenkt de komst van de Javaanse Priester Nirartha naar Bali in het begin van de 16e eeuw. Hij wordt tot één van de zes heiligste tempels van Bali gerekend.
De grijze rotsen achter de tempel rijzen als een klif omhoog. In de jungle achter de tempel leven veel makaken. Er wordt verteld, dat toen Danghyang Nirartha zich hier vestigde, deze apen hem begeleidden in de jungle. Uit respect voor hem vestigden ze zich in de tempel als bewaker.

Het is hier een beetje de omgekeerde wereld: hier zitten de mensen in reusachtige kooien om zich tegen de vele apen te beschermen. Alles moet met hekken worden beveiligd of worden weggestopt. Wat los zit, pikken ze mee: zonnebrillen, petten, slippers, zijn dan ook niet veilig.

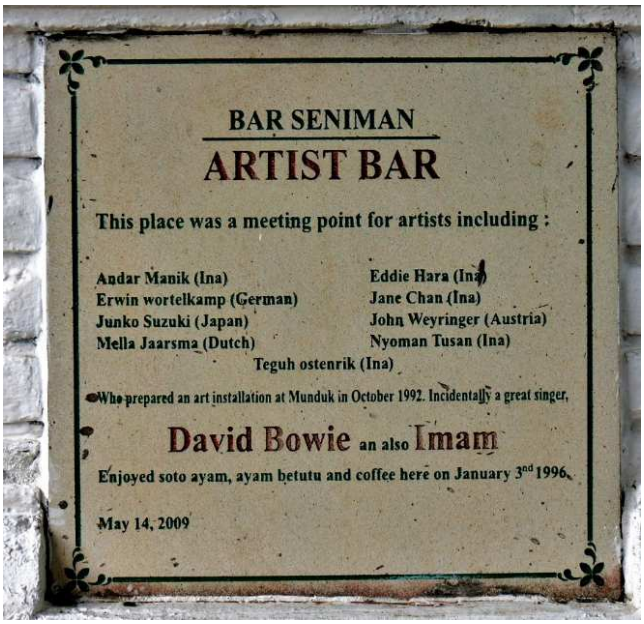

Om 17.00 u. komen we aan in Munduk, in het Hotel Puri Lumbung Cottages, een leuke plek met vele hoekjes en kantjes, zowel in de tuinen als in de kamers. Gezellige inrichting. Enkele kamers liggen op 500 meter van de receptie. De af te leggen weg is slecht aangeduid maar supergezellig, langs een rijstveld, over een bruggetje, voorbij een waterval, enz enz...

Om 18.30 u. zitten we in de bar. Supergezellig!
Hier kwamen vroeger vele bekende artiesten samen. David Bowie was hier op 3/1/1996.

Donderdag 20 september: Munduk – Ubud. Nachtwandeling slangentocht.

Geen Jingle Jangle noch Moslim geluiden om 04.00 u., hoe zou dat komen? Heel eenvoudig, we hebben Java achter ons gelaten en zitten nu op Bali!
We logeren op een heel groot domein, met kamers verspreid over een grote oppervlakte, met overal kleine watervallen en vijvertjes. Gisteren, bij schemer, konden we dat al een beetje raden, maar vanochtend... een juweeltje!
Een weelde aan bloemen en planten, en zelfs rijstvelden binnen het domein van het hotel!

Puri Lumbung: Puri staat voor paleis en Lumbung staat voor rijstschuur.
Een Lumbung is een traditionele Balinese rijstschuur op palen en als zodanig vormt deze een belangrijk onderdeel van de historie van Bali. Het hotel Puri Lumbung Cottages ontdekte een aantal ongebruikte lumbungs tussen de rijstvelden en wist deze met een aantal kleine wijzigingen om te bouwen tot gerieflijke accommodatie. Het hotel Puri Lumbung Cottages ligt in de koele bergen van Munduk waar airconditioning overbodig is en het hotel vormt een eco-project ter ontdekking en bescherming van de ongerepte natuur van Munduk.

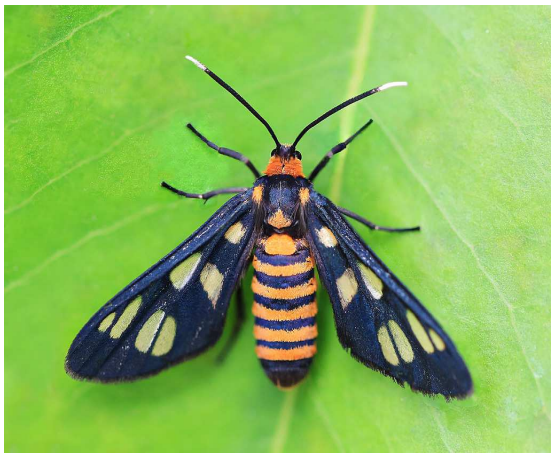

We spotten een prachtige vlinder, die pas uit zijn cocon is gekropen en waarvan de vleugels nog moeten worden 'opgepompt". Deze kan dus nog niet vliegen (foto links). Het gaat hier om de Hübner's Wasp Moth (Amata huebneri), één van de talrijke soorten Vlinderwespen.
Sommige soorten produceren gifstoffen en worden hierom door andere dieren niet gegeten. Bij anderen kan de vlinder achter de kop gele bloedvloeistof naar buiten persen. De kleur en vermoedelijk de geur hiervan hebben nog een extra afstotend effect. Nog andere soorten imiteren de kleuren van deze giftige exemplaren en profiteren van de oneetbaarheid van deze soorten (mimicry). Dit is het geval van deze vlinderwesp, die de kleuren van een wesp nabootst en dan ook nog beschikt over gedeeltelijke doorschijnende vleugels wat het spotten bemoeilijkt.

Tijdens het oppompen van de vleugels.

Vliegensklaar!

We rijden langs een koffieplantage.
De koffie hier is vooral Robusta en in mindere mate Arabica, omdat deze laatste meer vatbaar is voor ziektes. Robusta komt van het Latijnse woord 'robustus', wat 'sterk' betekent.
De Arabica-soort komt van oorsprong uit Ethiopië, en is van daaruit verspreid naar de Arabische landen. In 1690 werd de plant door de Nederlanders ingevoerd op Java.
Hier worden ook heel veel hortensia's gekweekt. De bloemen dienen voor de offers!

Stilaan verdwijnen de rijstvelden, omwille van de hoogte, en zien we, vanaf 800 m, meer en meer kruidnagelbomen.
De kruidnagelboom groeit langzaam: er kan pas na zes tot acht jaar voor het eerst worden geoogst.

Daarna kan de oogst wel tot honderd jaar doorgaan.
Kruidnagels zijn de gedroogde, nog gesloten bloemknoppen van de kruidnagelboom
Nog steeds wordt ongeveer twee derde van alle kruidnagels ter wereld in Indonesië geoogst.
Bijna de gehele kruidnagelproductie wordt in het land zelf verwerkt, vooral in de tabaksindustrie, omdat kruidnagels daar in sigaretten (Kreteks) worden vermengd. De naam Kreteks is een klanknabootsing van het knetteren van deze sigaretten wanneer ze worden aangestoken. De olie uit de kruidnagel verbrandt dan.
De kruidnagel brengt veel geld op: 1 kg is 100.000 roepies of ongeveer 7 EUR waard!!
Op 100 vierkante meter staan gemiddeld 10 bomen... 120 kg kruidnagels per boom... 100.000 IDR per kg... 10 bomen... dat wil zeggen 120.000.000 IDR per jaar, dat is de tegenwaarde van een kleine auto hier!

Plukkers krijgen 100.000 IDR per dag om ongeveer 40 kg te plukken (tegenwaarde 4 miljoen IDR).
Deze voormiddag maken we een wandeling door een heel speciaal bos, met name een primair sub-montaan tropisch woud. Heel droog, niks te beleven helaas, zoals ook te lezen valt op Tripadvisor: *"rustige wandeling... indrukwekkende woudreuzen... geen enkel beestje gezien..."*
We zijn dus niet de enigen...

Nieuw voor ons zijn wel de Vogelnestvarens (Asplenium nidus), althans in het wild, want als kamerplant is die bij ons wel gekend. Zoals de meeste andere varens zijn deze op onze aardbol verschenen zo'n slordige 350 miljoen jaar geleden.
De wandeling eindigt aan het Tambingan meer, waar een paar kano's op ons wachten voor de overzet. We peddelen gezellig over de stille wateren van het meer.

Eindelijk zien we een paar vogels, zoals het Zwart waterhoen, de Middelste zilverreiger en de Waterfazant.
Het Zwart waterhoen (Dusky Moorhen – Gallinula tenebrosa) (foto links) is familie van ons waterhoentje in België. *Deze soort komt voor in Australië, Nieuw-Guinea en Indonesië en telt 3 ondersoorten. De 'onze' hier is de Gallinula tenebrosa frontata. Ze leven in groepen, behalve tijdens het nesten: dan worden ze zeer territoriaal.*

De Waterfazant (Pheasant-tailed Jacana - Hydrophasianus chirurgus) (foto boven) is een vogel uit de familie van de Jacana's.
Hij is 39 tot 58 cm lang, inclusief de staart van 25 tot 35 cm. De vogel heeft in de broedtijd een opvallend verenkleed met een lange staart, buiten de broedtijd is de staart hoogstens 12 cm.
Speciaal bij deze vogelsoort is dat de wijfjes kleurrijker zijn dan de mannetjes en dat één wijfje met meerdere mannetjes paart (polyandrie).
De waterfazant heeft een groot verspreidingsgebied en daardoor is de kans op de status 'kwetsbaar' gering.
Aan het eind van de kanotocht worden we opgewacht door de enkelen die de (korte) afstand al wandelend hebben afgelegd.

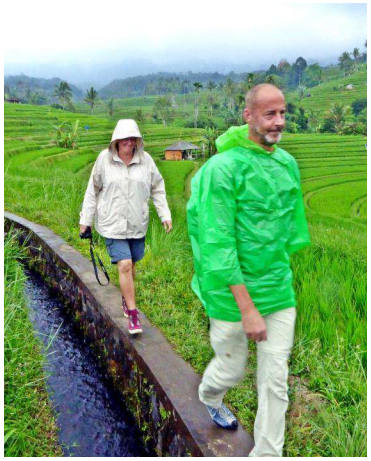
We stappen op de bus voor een heel korte rit tot aan de 'Terrasse du Lac', waar we genieten van een eenvoudige maar lekkere maaltijd, met mooi zicht op het Tambingan-meer.

Daarna rijden we naar de schilderachtige rijstvelden van Jatiluwih en splitsen we ons op in twee groepjes: de ene helft kiest voor een tocht van 1 uur op een elektrische fiets langs de rijstvelden, de andere gaat er wandelen.

Google 'rijstvelden Bali' en bijna alle foto's zullen uit de regio van Jatiluwih komen. Jatiluwih is een dorp in het midden van Bali en de rijstvelden hier behoren tot de mooiste van het eiland. Dat ze wereldwijd gewaardeerd worden blijkt wel uit het feit dat ze in 2017 werden opgenomen op de

UNESCO Werelderfgoedlijst, omwille van de schoonheid en het ingenieus irrigatiesysteem. We kunnen moeilijk vatten dat de irrigatiekanalen hier werd aangelegd in de 9de eeuw! De naam Jatiluwih komt van twee woorden 'Jati en Luwih'. Jati betekent "werkelijk" en Luwih betekent "mooi".

We zien een eendenhoeder die met een lange bamboestok en 2 vlaggetjes zijn groep eenden van rijstveld naar rijstveld loodst, op de percelen die net zijn geoogst (foto links onder).
Na de oogst worden grote groepen eenden naar het rijstveld gebracht. Ze eten er de overgebleven korrels, het onkruid en de insecten en bemesten en passant ongetwijfeld ook de rijstvelden.
Ze blijven een week en dan worden ze naar een ander veld geleid.
Met een lange stok loopt de 'herder' achter de eenden aan, waarbij hij de stok boven de eenden houdt. De eenden volgen deze stok. Het tempo wordt bepaald door de eenden.
Eendenhoeders zijn zo een groot deel van het jaar met hun eenden onderweg. Ze leven van de verkoop van de eendeneieren.

Het begint zachtjes te regenen. Onze gids Eka heeft voor iedereen een klein regenjasje bij...
Wanneer het stopt met regenen ziet onze gids er uit als een wandelende regenboog....

Een beeld dat we dikwijls te zien krijgen in de rijstvelden is dat van een lange bamboestok met een mechanisme bovenaan. Efkens inzoomen en nadenken....

Dit toestel is een soort windmolen, (klopotec, lokaal genoemd Pinjekan). Deze apparaten worden traditioneel gebruikt om vogels af te schrikken door de kracht van de wind te gebruiken om geluid te creëren. Het basisprincipe is dat de wind een stok in beweging brengt die op een voorwerp slaat en een trommelgeluid produceert. Er bestaan mooie varianten, zoals deze hier.

Na deze nieuwe ervaring zetten we de reis verder naar Ubud en brengen in Mengwi een bezoek aan de Taman Ayun tempel.

Mengwi was ooit het politieke centrum van het hele gebied en één van de negen Balinese vorstendommen.

De vorsten van Mengwi waren befaamd vanwege de tempels die zij lieten bouwen en deze Taman Ajun tempel gold als de staatstempel van het vorstendom.

Taman Ayun betekent "grote open ruimte" (ayun) die een tuin (taman) voorstelt. De tempel werd rond 1634 gebouwd en in de 20ste eeuw gerestaureerd en uitgebreid.
Hij is gelegen in een watertuin met aan drie zijden een gracht met lotusbloemen en lijkt dan ook te drijven. Deze constructie werd gebruikt om als het ware een afbeelding te maken van de hemelen, waar goddelijke nimfen en voorouders uitrusten en genieten in drijvende paviljoenen.
Het tempelcomplex bestaat uit een opeenvolging van verschillende hoven waar in totaal 27 Meru-torens staan opgesteld.

Elk van die schrijnen staat symbool voor iets of iemand. Behalve de goddelijke stichter van de dynastie van Mengwi zijn ook de bergen die voor Mengwi van belang zijn vertegenwoordigd. De hoogste meru heeft elf verdiepingen en stelt de berg Gunung Batukau voor.

Rond 18.00 u. komen we aan in ons mooi hotel Wapa di Ume.
We hebben geen tijd te verliezen want er staat nog iets op het programma. Dus snel met de koffers naar de kamer, even snel iets eten en dan staan we, met zijn achten, klaar om aan het avontuur te beginnen!
Vanavond maken we namelijk onze eerste avondwandeling en gaan we ons focussen op slangen. Alles werd duidelijk georkestreerd vanuit Kontich, maanden geleden... Heel veel mailtjes uitgewisseld tussen onze gids Agus en Fred. Nu zien of alles verloopt volgens de afspraken...
Maar eerst iets over Agus, de naam van onze vriend. Hij deed dit verhaal tijdens een vorige reis (Laos – Cambodja 2016 – https://www.freddyhordies.com/reisverslagen/laos-cambodja-2016/)

Op Bali is het de gewoonte om de kinderen uit de Sudra-kaste volgens een bepaalde volgorde namen te geven. Het eerste kind krijgt de naam Wayan, Gede (man) of Putu, het tweede Made, Nengah of Kadek, het derde Nyoman of Komang en de vierde Ketut. Daarna begint het weer opnieuw. Het vijfde, zesde, zevende achtste en negende heten dus achtereenvolgens weer Wayan, Made, Nyoman, Ketut en weer Wayan. Om toch nog een onderscheid te maken wordt er aan deze naam nog een andere naam toegevoegd. En om het geslacht aan te duiden wordt er bij mannen 'I' voor geplaatst en bij de vrouwen 'Ni'.
Onze gids-bioloog heet: I Gede Agus Pradana Putra Kusuma Adi Sanjaya Cakradinata Nirwigraha.
Een deel van deze lange naam kan als volgt worden vertaald:
I = boy = jongen Gede = eerste kind van een eerste reeks van 4 Agus = geboren in augustus
Pradana = zal succesvol zijn Putra = zoon van
De rest van zijn naam zou hij ons later wel vertellen, wanneer er geen slangen zitten te wachten...

Om 20.30 u. beginnen we aan onze langverwachte slangentocht.
Fred heeft 2 jaar geleden min of meer dezelfde trip al eens beleefd, samen met Marc Hens, in 2016, ook met Agus als gids, maar dan wel op een brommer! Hij kan alleen maar hopen, voor zijn 'volgelingen', dat het qua waarnemingen even succesvol verloopt. Agus beschikt alvast over ons verlanglijstje, en bovenaan prijkt de Mangrovenachtboomslang.
Met 2 auto's vertrekken we richting Mambal. Na een half uurtje rijden stappen we uit naast een rijstveld en beginnen we aan een wandeling langs een snelstromend irrigatiekanaal op zoek naar de verhoopte mangroveslang.
Na exact 3 minuten zoeken roept Agus: " Fred, Boiga here! Do you want to catch it?"
Hebbes! Een prachtexemplaar Mangrovenachtboomslang (Gold-ringed Cat Snake – Boiga dendrophila). Na amper 3 minuten. Niet te geloven! Een mannelijk exemplaar van minstens 1,50 m lang. En dan nog wel met de zeldzame witte ringen in plaats van de citroengele!

Deze slang wordt maximaal 2,5 meter lang en is gemakkelijk te herkennen aan het glanzend zwarte lichaam met een dunne en heldere gele (zelden witte) bandering.
De habitat bestaat uit mangrove-achtige gebieden waar het waterpeil schommelt. Het is een nachtdier dat tegen de schemering actief wordt.
De slang is giftig maar een beet veroorzaakt bij de mens meestal niet meer dan een zwelling. Dat is maar goed ook, want deze soort is erg agressief tegen mensen en bijt zonder waarschuwing. De mangrovenacht-boomslang is razendsnel en jaagt tussen struiken en bomen op muizen en ratten, maar ook vogels en hagedissen worden gegeten. Vanwege de gewoonte wel eens andere slangen te eten, wordt de slang door de lokale bevolking als nuttig gezien en met rust gelaten. Overdag rust het dier in een gevorkte tak van een boom of opgerold tussen het loof.

Terwijl we ons beestje filmen en fotograferen, is Agus verdwenen in een bos, 300 m verder, en plukt, 7 minuten later, een andere Boiga uit een boom. Deze keer een citroengeel gebandeerde.
Zo hebben we ze allebei gehad! In minder dan 10 minuten!

We moeten even wachten op Agus die de 2de slang is gaan terug zetten op de vangplaats.
Dat geeft ons juist de tijd om een grote Tokeh te vangen, één van de grootste soorten gekko's ter wereld! Hij bijt de Fred vreselijk hard, tot bloedens toe, en geen schub op zijn rug die er aan denkt om de greep te lossen.

De Tokeh (Tokay gecko – Gekko gecko) is een boombewoner maar hij kan zich zeer goed aanpassen aan de mens en komt in stedelijke gebieden algemeen in huizen voor.
De naam tokeh is afgeleid van het geluid dat geproduceerd wordt door de gekko. De tokeh kan net als veel andere gekko's geluiden maken door lucht door het strottenhoofd te persen zodat een blaffend tot schreeuwend geluid wordt geproduceerd. Het zijn de enige reptielen die een met stembanden vergelijkbare structuur hebben zodat ze echte geluiden kunnen maken en niet alleen sissen zoals andere reptielen.
De tokeh is een van de meest luidruchtige soorten. Veel gekko's die geluiden maken doen dit om de andere sekse te lokken en meestal zijn het dan ook de mannetjes die dit doen. Bij de tokeh dienen de geluiden echter voornamelijk om andere exemplaren juist op afstand te houden. Het doorgeven van de positie aan soortgenoten heeft als voordeel dat een confrontatie wordt vermeden en daarnaast wordt voorkomen dat te veel exemplaren zich binnen een te klein gebied bevinden en elkaar zo beconcurreren. Het geluid is tot honderd meter ver te horen en is zeer hinderlijk als het dier zich in de directe omgeving bevindt.
https://en.wikipedia.org/wiki/File:Mating_call_of_a_male_Tokay_gecko_(Gekko_gecko).ogg
Ook in hotels en restaurants kan de tokeh worden aangetroffen. De dieren worden hier getolereerd

omdat ze veel insecten opruimen zoals kakkerlakken. In Thailand wordt de tokeh gezien als een brenger van geluk en vruchtbaarheid. Volgens een Thaise volkswijsheid zou men na het kopen van een nieuw huis de eerste nacht het karakteristieke tokeh-geluid moeten horen als teken van geluk, indien dit uitblijft is het beter het huis weer te verkopen.
Een uitzondering echter vormen de populaties in verstedelijkte delen van China en de populaties op

de Filipijnen: deze worden juist vrij sterk bedreigd door menselijk handelen. De Filipijnse regering heeft hierdoor een wet uitgevaardigd die het bezitten, vangen en doden van de dieren verbiedt. Bij overtreding kan een geldboete worden opgelegd tot 7000 US dollar of een celstraf oplopend tot vier jaar.
In China staat deze mooie gekko er slechter voor. De gekko's worden als medicijn gebruikt voor verschillende kwalen. Daarnaast zou de tokeh een lustopwekkende werking hebben en wordt gezien als afrodisiacum. Het lichaam van de tokeh wordt gebruikt om verschillende ziektes te bestrijden, de staart zou met name een uitkomst zijn bij tuberculose. Andere kwalen die door het consumeren van de tokeh zouden worden opgelost zijn onder andere Hiv, kanker en impotentie... Domme domme mensen!

Bij het terugkeren naar de wagens observeren we een grote huisslak die eitjes aan het afleggen is.

Mooi beeld: een bruine slak die een honderdtal roze eitjes tegen de wand van de verticale oever heeft afgezet. Aan de vorm van de schelp en de kleur van het eipakketje, gaat het hoogst waarschijnlijk om één van de Appelslakken Pomacea canaliculata, een wijd verspreide tropische zoetwaterslak.
We zien dat er nóg eitjes worden gelegd. Deze schuiven van onder het huisje naar de wand, en kleven zich automatisch vast aan het reeds bestaande eipakket.
Op de foto is duidelijk te zien dat er twee eitjes “onderweg zijn”. Op de videoclip levert dit topbeelden op!

Na deze eerste succesvolle stop – twee mooie kleppers! – verlaten we de rijstvelden en rijden we onmiddellijk door naar de kust voor de 2de verhoopte slangensoort, een zeeslang! We wandelen mooi op één rij langs grote keien en betonblokken die als dijk dienen tegen de golven.
Het is bij aankomst hier 22.35 u. en Walter verwittigt speels voor “de slang van 22.40 u.”, naar aanleiding van de vorige “vroege snelle vangst”...
en... inderdaad, stipt om 22.40 u. ziet Barbara de eerste zeeslang! We zijn amper 5 minuten op deze locatie! Het is de verwachte Ringslangplatstaart (Yellow-lipped Sea Krait - Laticauda colubrina).
Agus en Arius proberen hem te vangen. Agus heeft hem vast bij de staart, maar de slang klemt zich met een kronkelend lichaam vast tussen de rotsen. Ze beslissen wijselijk hem te laten gaan om hem niet te kwetsen.
Amper 10 minuten later is het aan de beurt van Fred om er eentje te spotten. Agus grijpt hem onmiddellijk bij de staart en moet hem verder los peuteren van tussen de stenen. Een mooi exemplaar, 80 cm lang, zwart lichaam met talrijke blauwgrijze banden over de volledige lengte.

De Ringslangplatstaart is zeer giftig, maar is niet agressief en bijt alleen als hij wordt aangevallen. Het is een vertegenwoordiger van de familie koraalslangachtigen, waartoe ook de cobra's en de mamba's behoren. Het is een in zee levende slang, maar behoort niet tot de echte zeeslangen. Op het menu staan voornamelijk palingen en andere vissen. In Azië worden vissers vaak geconfronteerd met de slang als ze hun netten leeghalen, maar beten van de ringslangplatstaart

zijn zeldzaam. De slang wordt ook commercieel gevangen om het vlees en de huid. Daarnaast valt hij ten prooi aan roofvogels en sommige haaien.
De slang is zowel 's nachts als overdag actief. De ringslangplatstaart is een zeebewoner die dikwijls aan land komt, bijvoorbeeld voor de paring en de afzet van de eieren en om te zonnen!
Ze worden heilige slangen genoemd omdat, volgens de Balinese mythologie, een priester zijn gordels in de zee heeft gegooid om de tempel te beschermen tegen kwade geesten. En de gordels veranderden in zeeslangen die nu nog altijd die plek beschermen.

Opdracht volbracht, denkt Agus, en hop naar de volgende bestemming: deze keer de mangroves, de ideale biotoop voor de Hondskopwaterslang of, zoals ze hier zeggen, de *Dog-headed-fresh-fish-eating-snake*. De correcte Engelse naam luidt Dog-faced Water Snake (Cerberus schneiderii).
We stappen uit de wagens, gaan op een kleine brug staan en zien onmiddellijk een slangenkopje boven water. Van hieruit is deze niet te vangen, maar we hebben de soort dus wel al heel even gezien, na amper 2 minuten!
En een paar minuten later haalt Agus er al ééntje uit het water!
De hondskopwaterslang heeft in tegenstelling tot andere slangen een relatief stompe kop met een afgeronde bek. Hun ogen zijn vrij klein en zitten bijna boven op de kop. Hieraan is ook de Nederlandstalige naam te danken.

Deze soort bevindt zich meestal in het water, maar kan zich zijwaarts over moddervlakten voortbewegen.
Cerberus schneiderii is nauwelijks giftig, de kleine giftanden liggen achter in de bek.
In het water is de slang rustig en goed hanteerbaar, op het land is hij minder op zijn gemak en kan de slang gemeen bijten wanneer hij aangeraakt wordt. Ook kan een smerig ruikende stof worden uitgescheiden bij gevaar.
Wanneer we ze vrij laten vanaf de stenen ondergrond, zien we heel duidelijk dat ze zijwaartse 'sprongetjes' maakt om richting water te vluchten. Die sprongen zijn zo krachtig dat gedurende een fractie van een seconde, de helft van het lichaam de grond niet raakt!
Is goed te zien op deze slechte foto (stilstaand beeld uit de videoclip)...

Onze gids vangt, en passant, nog snel een tweede exemplaar om de “springende vrijlating” nog eens duidelijk te maken.
Opnieuw iedereen de wagen in, go to the next snake....
Op deze laatste locatie maken we kans op de Asian Vine Snake en de Painted Bronzeback.
Het is 40' rijden tot aan het domein van Dr. Bayu, stichter van Friends of the National Park.
www.fnpf.org
Op Internet stelt hij zichzelf voor als volgt:
I am Dr. I Bayu Wirayudha. I have devoted my life and career to the protection of nature and wildlife. I am the founding director of Friends of the National Park Foundation (FNPF), a grassroots Indonesian conservation not-for-profit organisation. I hold a Doctor of Veterinary Medicine from the University Udayana, I'm known for ground-breaking work helping to save the endangered Bali Starling.
Deze man kweekt op deze plek de Bali spreeuw (Leucopsar rothschildi), een met uitsterven bedreigde soort waarvan er nog maar een 50tal exemplaren in het wild zouden rondvliegen!

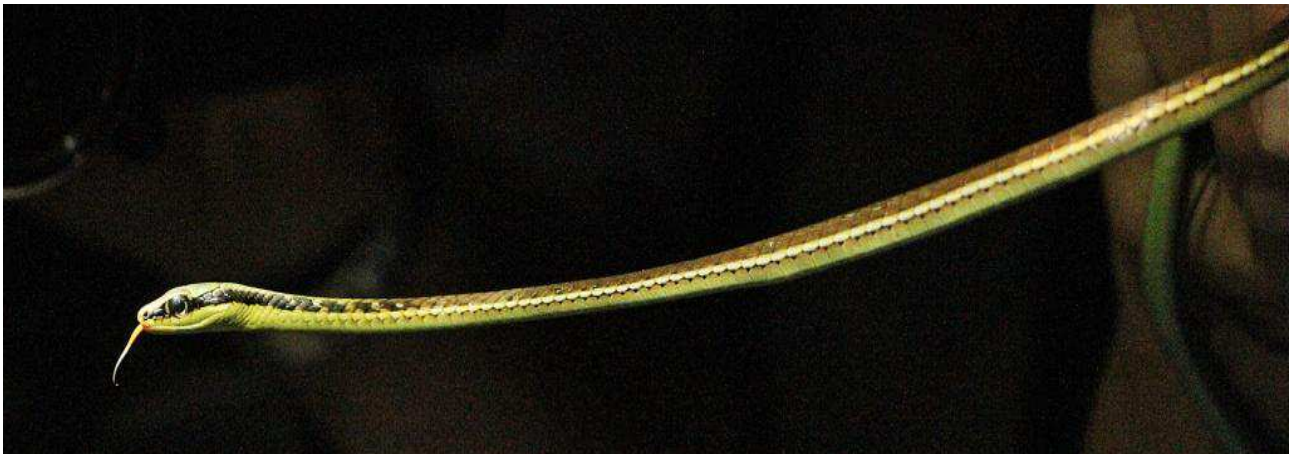
Wanneer je “Friends of the National Parks Foundation” ingeeft in Google Earth, dan brengt die u recht naar het huis waar we hebben gestaan, weet Walter mij te vertellen wanneer we terug thuis zijn.

We komen er aan om 00.15 u. We moeten heel stil zijn, want de hele familie is hier aanwezig en ze slapen...
Bij het uitstappen beginnen er 3 honden te blaffen... Shhhttt... helpt niet. Hier gaat de nachtrust...
Aan een piepklein schooltje staan 3 bomen. Hier moeten we de Asian Vine Snake vinden, volgens onze gidsen. We speuren alle mogelijke takken af met onze zaklampen.
Barbara (weer zij!) vindt wel een jagende tokey die zich heel voorzichtig op een tak voortbeweegt.

Via smalle dammetjes tussen de rijstvelden trekken Agus en Fred naar een dichtbij gelegen bos. Heel hoog in een boom kunnen we een slang zien 'liggen', de Bronzeback. Als Nederlandse naam wordt onofficieel 'Geschilderde bronsslang' gebruikt.
Zo ziet de onderkant van een slapende slang eruit, hoog in de kruin van een boom.

Agus geeft het niet op en vangt een ander exemplaar. Deze zat “minder hoog” zegt hij knipogend.
Deze Painted Bronzeback (Dendrelaphis pictus) is een veelkleurige slanke, snelle en mooie slang die een lengte van 130 cm bereikt. De rug is bronsachtig bruin. De kop is koperkleurig. De tong is scharlakenrood. Een brede zwarte lijn loopt van het cognackleurige oog met grote ronde zwarte pupil naar de nek. Achter de nek begint een zwarte en een crèmekleurige lijn die naar achteren toe lopen en steeds duidelijker worden.

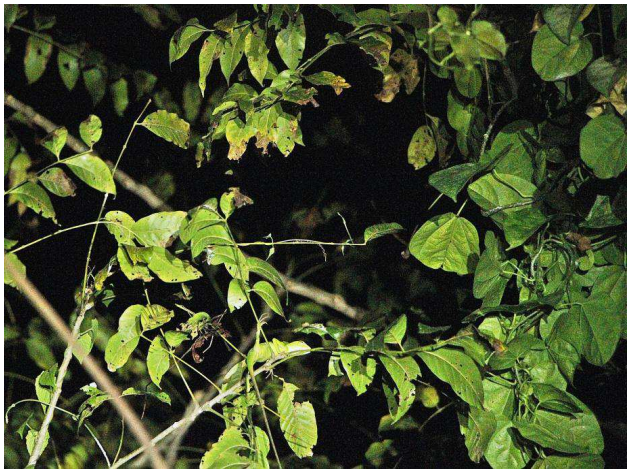

Veel dunne slangensoorten hebben die lengtestrepen. Die zorgen ervoor dat het voor een predator moeilijker wordt de snelheid en de richting van de slang in te schatten. Het lijkt namelijk of de slang op zijn plaats blijft terwijl hij in werkelijkheid vooruit beweegt. Een predator denkt dan misschien dat hij alle tijd heeft om het dier te vangen.
Daarnaast kan een longitudinale streep bij dunne boomslangen de camouflage tussen de takken en twijgen verbeteren. De slang eet voornamelijk kleine gewervelde dieren zoals kikkers en hagedissen.

Bij het vrijlaten klimt de slang loodrecht langs de relatief gladde stam van een boom, zonder enige steun. Dit levert mooie foto's en vooral een schitterende videoclip op!

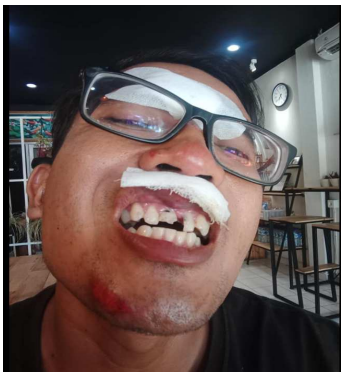
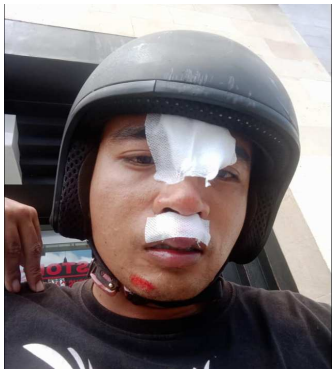
Terwijl zowat de helft van onze groep met deze slang bezig is, zoeken de anderen, dicht bij het schooltje op het domein van de “professor”, naar nieuwe beestjes. En gelijk hebben ze: er worden twee slapende hagedissen gespot! Fred vangt er ééntje, met name de Great Crested Canopy Lizard (Bronchocela jubata) (geen Nederlandse naam), dezelfde soort als die welke we hebben gezien in de tuin van het hotel Plataran Heritage, op 14 september (blz. 10).
Foto links is een zoekplaatje waar onze Bronchela nog ligt te slapen alvorens verstoord te worden.

En hier eindigt ons avontuur. Een onvergetelijke uitstap, 100% geslaagd, dankzij onze briljante en sympathieke gids Agus, waarvan we de schitterende biotoopkennis nooit zullen vergeten! Een échte slangenkenner én enthousiaste slangenvriend!
We rijden terug naar het hotel, *Mission accomplished*... het is 02.10 u.!
Gewoon fantastisch. Iedereen met brede smile naar bed.

Op 4 december 2018, terwijl ik dit reisverslag aan het schrijven was, ontving ik een berichtje van Agus, met de melding dat hij het slachtoffer was van een verkeersongeval, met zijn brommer.
Foto 1 de dag van het ongeval, foto 2 de dag nadien op de brommer, foto 3 vandaag 14 december.

Vrijdag 21 september: Ubud. Tampaksiring. Gunung Kawi. Tirtha Empul. Avondspektakel

Vandaag doen we het heel wat rustiger aan met, deze voormiddag, enkele bezoeken in de buurt van Ubud. Deze namiddag komt de stad zelf aan bod.
“Rustig aan doen”, dat begint met in de file te staan... Er heerst een enorme drukte in deze stad met honderden brommers in alle richtingen...

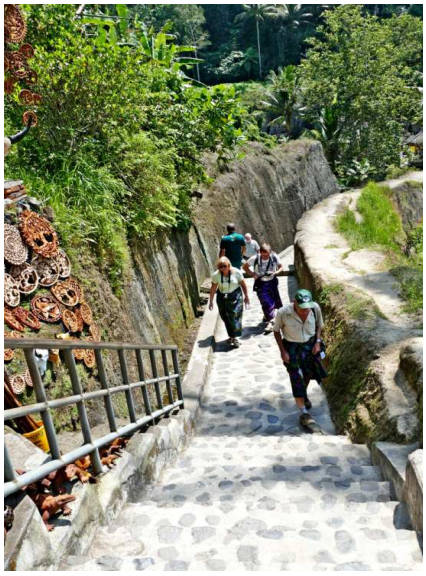

Ubud staat bekend om de traditionele hindoe-cultuur.
We rijden naar Tampksiring waar we een bezoek brengen aan de Gunung Kawi tempel en de Tirtha Empul tempel.
We beginnen met de Gunung Kawi, wat "Dichtersberg" betekent.
Om bij de tempels te komen, lopen we eerst een stenen trap af van meer dan 300 treden.

Het is één van de oudste bekende monumenten van de Balinese kunst. Stenen monumenten zijn zeldzaam op Bali, een feit dat alleen maar bijdraagt aan de geheimzinnigheid die het doel van deze bouwsels omgeeft. Het

structurele verschil tussen deze en Javaanse "candi" (hindoeïstische of boeddhistische graftempel) is echter dat de indrukwekkende afmetingen van de monumenten van Gunung Kawi niet vrijstaand zijn, maar in reliëf zijn uitgehakt in de massieve rotswand. Elk van de tempels zou bedoeld zijn als gedenkteken voor een tot god geworden lid van het koninklijk huis.
Dit 11e-eeuws tempel- en funerair complex bestaat uit 10 uit rotsen gehouwen candi (heiligdommen). Deze grafmonumenten worden waarschijnlijk opgedragen aan koning Anak Wungsu van de Udayana-dynastie en zijn favoriete koninginnen. Aan de oostkant zijn er vijf tempels die volgens één theorie zijn gewijd aan koning Udayana, zijn koningin Mahendradatta, en hun zonen Airlanga, Anak Wungsu en Marakata. De tempels aan de westkant zijn, volgens dezelfde theorie, toegewijd aan de minderjarige koninginnen of concubines van de koning.
Opschrift: op het noordelijke schrijn (oostzijde) staat een leesbare inscriptie: 'Haji Lumahing Jalu', wat betekent 'de koning heeft hier een tempel gebouwd'. En dan opnieuw 300 trappen naar omhoog... Om even op adem te komen, kunnen we genieten van een mooi zicht op lagergelegen rijstvelden of snollen in de souvenirwinkeltjes.

Na een korte busrit komen we, rond 11.00 u., aan bij de Tirtha Empul tempel, één van de drukst bezochte tempels op Bali, ook en vooral door de Balinezen zelf.
Ook hier geldt de regel van de verplichte 'sarong'...

De Tirtha Empul werd gebouwd in het jaar 962 ten tijde van de Warmadewa dynastie. De tempel is bekend als pelgrimsoord met heilige baden die beschouwd worden als de meest sacrale van het eiland. Het water komt uit een nabijgelegen heilige bron. De Balinezen komen hier regelmatig voor een "purificatie ceremonie": je loopt tot je middel in vrij koud water en wast je gezicht in het heilige bronwater. Deze zelfreiniging heet hier Melukat en heeft voor de Balinezen 3 doelen:
Tirtha Gering: jezelf ontdoen van kwaad en boze geesten
Tirtha Merta: voorspoed en geluk tijdens het leven
Tirtha Sudhamala: het zuiveren van lichaam en geest.

Heel vreemd dat er ook tal van toeristen aan meedoen...klinkt "Fake".

Na een korte rit in afstand, maar lang in tijd omwille van de Ubud-brommer-drukte, genieten we van o.a. een verrassende en lekkere soep in het mooie restaurant Indus.
Om 14.40 u. keren we terug naar het hotel.
Foto links: het is hier dat we voor het eerst kunnen zien dat de mensen bewust worden van het "plastic-probleem" in de wereld in het algemeen en in Indonesië in het bijzonder!

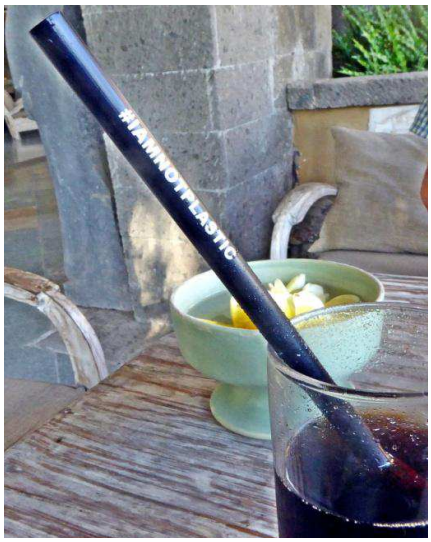

Foto rechts: door een ongelukkige beweging slaagt Anke erin om haar bril te laten vallen in een van de rijstveldjes van het hotel, drie meter lager dan de begane grond... Een man probeert haar te helpen met een lange stok, maar dat lukt niet. Uiteindelijk kruipt hij naar beneden, stapt tussen de ondergelopen rijstplantjes en komt terug met de bril… én natte voeten en natte broek. Dat allemaal onder de goedkeurende blik van Patrick...

Deze namiddag zijn we vrij... Wandelen, rusten, zonnen, zwemmen, shoppen in Ubud, een gezellige plek met vele kunstgalerijen, winkeltjes, bars en restaurants.
Ubud is een stad in het centrum van Bali en wordt beschouwd als cultureel centrum van het eiland. Ubud heeft een bevolking van ongeveer 8000 mensen. De naam is afgeleid van het Balinese woord ubad, dat medicijn betekent. Thans zijn vele omliggende dorpen aan Ubud vastgegroeid. Tezamen met deze dorpen heeft de agglomeratie een oppervlakte van ca. 40 km² en niet minder dan ca. 60.000 inwoners, een soort halfverstedelijkt dichtbevolkt platteland.
De hoofdstraat van Ubud is de Jalan Raya Ubud met vele winkels (vooral kunst), cafés, restaurants en hotels.
In de tuin laat een mooie libel zich onverstoord bewonderen! De uiteinden van haar vleugels zijn doorschijnend! We hebben hier te maken met de Red Grasshawk (Neurothemis fluctuans), een zeer algemene verschijning doorheen heel Azië.

Neurothemis fluctuans is een libellensoort uit de familie van de korenbouten. Deze maken vaak gebruik van zitposten op de grond of bovenin plantenstengels. Ze maken geen lange vluchten zoals glazenmakers en glanslibellen.
Vrouwtjes kunnen stil boven het water blijven hangen, terwijl ze hun eitjes afzetten door hun achterlijf telkens weer in het water te dompelen. Het mannetje is daarbij meestal aanwezig: ofwel in tandempositie, ofwel dicht boven het vrouwtje vliegend. De larven leven in modder en molm op de bodem.

Vanavond is er een optreden georganiseerd. Uiteraard een 100% toeristische bedoening.
Het gaat om een dansspektakel met avondmaal onder vorm van buffet.
Zes Uranianen schrijven zich in voor deze happening in open lucht. We krijgen een ereplaats, met name met zijn allen samen op de eerste rij! Het eten is matig, en de prijs hoog, althans voor lokale normen: 35 US$! Maar we vervelen ons geen enkel moment.
Deze dansen zijn niet alleen spiritueel gezien, maar ook in het dagelijks leven, van groot belang voor de Balinees. Ze worden uitgevoerd onder meer door jonge meisjes die in kostuums een sierlijke dans maken met hoofd-, oog-, hand- en vingerbewegingen. Elke beweging is belangrijk en vertelt het verhaal van de Balinese visie op het leven. De Balinese dansvoorstellingen zijn er niet alleen om je te vermaken, maar ook om de goden te behagen en de demonen buiten te houden.

We zien de gracieuze Legong dans. Deze dans is ongetwijfeld de meest gracieuze van alle dansen, begeleid door de prachtige klanken van de gamelan.
De Legong Keraton wordt uitgevoerd door drie dansers, twee van hen zijn de Legongs en de andere is de Condong. De Legongs dragen identieke, kostuums met strak gebonden goudbrokaat, hun gezichten zijn prachtig opgemaakt en hun haren versierd met Frangipani bloemen.

Vervolgens krijgen we de grappige Barong Dans.
Barong betekend "wild dier" in de ruime zin van het woord. Maar is ook de naam van de koning der geesten, de leider van de goede krachten in de Balinese mythologie.
Op Bali kent men verschillende typen van Barong.
De naam hangt af van het masker dat de Barong draagt.
Zo kent men bijvoorbeeld de Barong Bangkal, deze draagt het masker van een zwijn en Barong Macan, deze draagt het masker van een tijger.
De heiligste is de Barong Keket. Deze draagt een masker dat eigenlijk geen gelijkenis heeft met een dier. De Barong Keket is een ruwharige half hond, half leeuw, gespeeld door twee mannen in een kostuum met uitpuilende ogen, lange tanden en ondeugend gedrag.

En als laatste is het de beurt aan de Jauk longor, of Dans van de demon.

Met zijn opengesperde ogen, zijn boosaardige glimlach, zijn grote zwarte snor, zijn verwilderde haardos en zijn scherpe, lange nagels komt hij recht uit een nachtmerrie.
De dans van deze een afschrikwekkende demon staat bekend als een van de moeilijkste varianten van de maskerdans, omdat de danser de overdreven en heftige bewegingen van de demon perfect moet nabootsen.
Zo lijkt het alsof hij op elk moment op het publiek kan afstormen om het te verslinden.

Mooie dansen van o.m. de 'Apsara's', mooie jonge vrouwen, hemelse danseressen en onweerstaanbare verleidsters, maar de winner is.... een poes die de show steelt met over de scène te wandelen op het gepaste en spannend moment! Een geslaagd optreden van de viervoeter!

Zaterdag 22 september: Vlucht Denpasar – Ende. Dorp Wolotopo. Kelimutu Ecolodge

Vandaag vliegen we naar Flores. Weer zo'n gehate wake up call: 04.30 u., met een ontbijtbox.
Voor Walter een prettige verrassing. De vorige morgen had hij, omwille van tandproblemen, gevraagd om niet getoast brood te krijgen bij het ontbijt.
Nu blijkt dat er voor hem een speciale ontbijtbox is gemaakt op kamernummer, met niet getoast brood! En dat zonder er om te vragen. Een prachtig voorbeeld van attent personeel met oog voor de gasten!
Een uurtje later staan we al in de luchthaven van Denpasar en nemen we (tijdelijk) afscheid van onze sympathieke gids Eka.
De vlucht met de TR72-600 vertrekt om 07.48 u. Na een tussenlanding in Labuhan Bajo om 09.14 u. (we zijn dan al op grondgebied Flores), landen we in Ende om 10.30 u.

Flores is één van de meest authentieke, ongerepte eilanden van Indonesië.
De oppervlakte van Flores is 14.300 vierkante kilometer, wat ongeveer gelijk is aan een derde deel van Nederland.
De naam Flores stamt uit het Maleis, namelijk Tanjung Bunga, dat Bloemenkaap betekent. Dit is door de Portugezen letterlijk vertaald in Cabo de Flores en later door de Nederlanders kortweg Flores genoemd.
Het eiland is relatief dichtbevolkt. Thans wonen er op Flores meer dan 1,5 miljoen mensen.
Het overgrote deel van de bevolking is katholiek. In de meeste steden kom je dan ook een kerk tegen. De moslims wonen voornamelijk in de kustgebieden van Flores.
Er bestaan nog verschillende stammen met elk hun eigen tradities, bouw- en kledingstijlen. En behalve het katholicisme, is het animistische geloof nog diep in de cultuur verweven.
Tijdens de rondreis in Flores zullen we verschillende lokale dorpjes bezoeken. Onder andere traditionele dorpen waar de wereldberoemde 'ikat weefdoeken' gemaakt worden.
Het toerisme staat er nog in zijn kinderschoenen. Nochtans heeft het eiland ontzettend veel te bieden.
De natuur is er adembenemend, met ruwe bergen, vulkanen, steppe- en junglelandschappen, bizarre rijstvelden, paradijselijke stranden…
Hoogtepunt is zeker de (vrij gemakkelijke) beklimming van de Kelimutu.
Flores is ook de uitvalsbasis voor uitstappen naar Rinca en Komodo, thuisbasis van de Komodo-varaan.

Op de luchthaven van Ende worden we verwelkomd door onze gids Maxi, onze chauffeur Frem en de kleine efficiënte helper Hendrikus.

Ende is de hoofdstad van Flores. De stad telt 60.000 inwoners en is daarmee de grootste van het eiland. Het was de hoofdstad van een koninkrijk dat rond het einde van de 18e eeuw bestond. De mensen van dit voormalige koninkrijk staan bekend als Lio-Ende mensen.
Als reactie op de Portugese bekeringsijver werd Ende in 1644 door de islamitische Makassaren uit Zuid Celebes ingenomen en werd daarmee een islamitisch bolwerk.

We maken een korte rit langs de mooie baai van Ende naar Wolotopo. Dit kustdorp ligt tegen een heuvel, en is bewoond door de Lio stam die nog volgens eeuwenoude animistische tradities leeft.
We treffen hier traditionele Adat huizen aan en zien hoe men op oude weefgetouwen prachtige ikatweefsels maakt.
Aan een sarong van 4 meter lang wordt minstens 3 maand gewerkt en die wordt verkocht voor 80 EUR.

In het Adat huis dat we bezoeken leven 6 families met elk 5 à 8 kinderen!

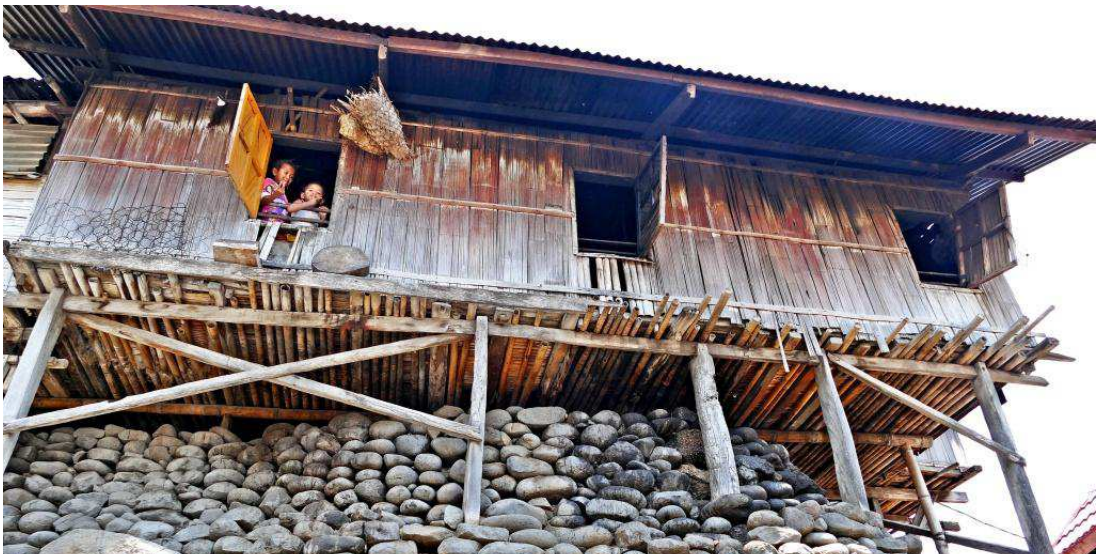

Er hangt zoveel rook in het huis dat wij bij een blitzbezoek al moeten hoesten en het huis verlaten!

En zo ziet de achterkant van het huis eruit.
Gebouwd aan de rand van een klein ravijn, en de steunpalen die rusten op los op elkaar gestapelde keien! Hoe blijft dat in godsnaam recht staan in zo'n vulkanisch- en aardbevingsrijk gebied?

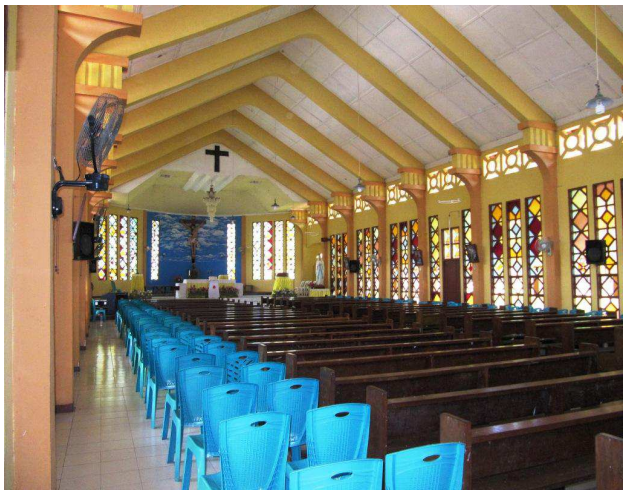

In dit dorp is voorouderverering een nog sterke traditie. In de tuinen van enkele huizen of op een pleintje in het dorp liggen graftombes. Deze zijn uitsluitend van belangrijke mensen.
Recent werd met deze traditie gestopt omwille van de bewustwording van vervuiling van drinkwater!

Maar aan de rand van het dorp staat ook een relatief grote kerk, waar één keer per week een mis wordt gecelebreerd door een priester uit de nabije stad. Deze parochie draagt een naam die in Vlaanderen welbekend is: St. Franciscus Xaverius. Zie blz. 78 voor meer details hierover.

Na een eenvoudige maar lekkere lunch in restaurant Cita Rasa, reizen we door naar het groene binnenland en stoppen we aan de mooie rijstterrassen bij Detusoko. Uiteraard kunnen deze niet tippen aan de schilderachtige rijstvelden van Jatiluwih van donderdag 20 september (blz. 45) maar het geeft ons de kans de beentjes te strekken... Daar kan een stop aan een fruitmarkt ook voor dienen.

Hier wordt betelnoot verkocht.

Betelnoot (Areca catechu) is het zaad van de betelpalm. Dat is één van 's werelds meest populaire planten. Van het blad wordt papier gemaakt om kruiden en tabak in te rollen. Betelnoot wordt samen met gebrande kalk en eventueel pruimtabak of andere kruiden gekauwd. De kalk is dikwijls afkomstig van koraal, zeeschelpen of slakkenhuisjes.
Er zijn miljoenen Aziaten die dagelijks net zoveel van betelnoot genieten als Europeanen van hun

dagelijkse kopje koffie.
Betelnoot is een opbeurend middel. Het bevat de stof arecaline, die bekend staat om haar gemoedstoestand bevorderende werking. De stof stimuleert de werking van het centrale zenuwstelsel. Het kan de bloedcirculatie bevorderen en de gemoedstoestand verbeteren. Betelnoot kan een euforisch gevoel geven en heeft ook afrodiserende eigenschappen.

Wanneer je het vaak kauwt verkleuren je tanden en mond naar diep rood. De Aziatische betelnootkauwers zijn hier erg trots op.
Onze gids Maxi raadt ons af om het uit te testen: de binnenste wanden van onze mond en onze slijmvliezen zouden nogal eens kunnen verschieten en slecht reageren.

We rijden op de Trans Flores road, de Main Road van het eiland.... een smalle baan met 2 rijvakken.... heel gevaarlijk bij het (proberen) voorbijsteken...
De Floresweg begint in Labuan Bajo, het uiterste westen van Flores en werd in de twintiger jaren van de vorige eeuw onder Nederlands toezicht aangelegd. De bevolking heeft hier onder dwang aan moeten werken en hierbij hebben velen het leven verloren door het zware werk.

'Trans-Floreshighway' blijft een wat erg groot uitgevallen woord voor de smalle weg, vol kuilen, bulten en haarspeldbochten. Hoewel Flores maar zo'n 350 km lang is, gaat de Trans-Floreshighway als een hevig slingerend bergweggetje van zo'n 667 km van west naar oost. Er zitten maar een paar rechte stukken van rond de 400 meter in deze weg. Verder is het bocht in, bocht uit en berg op, berg af.

We rijden draaiend en kronkelend verder naar de Kelimutu vulkaan. Het laatste half uur gaat het over een uiterst smal en bochtig weggetje behoorlijk steil naar boven. Complimenten voor de chauffeur.

Rond 17.00 u. komen we aan in de prachtig gelegen Kelimutu Ecolodge in Moni, de ideale uitvalbasis voor het bezoek aan de Kelimutu vulkaan.

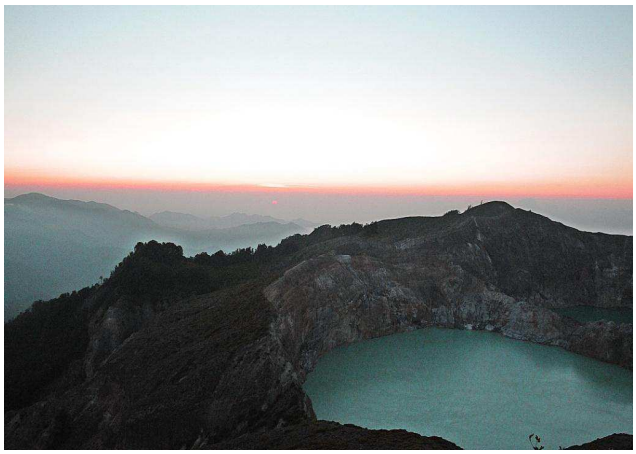
We hebben blijkbaar het bezoek aan Wologai overgeslagen. Zullen we morgen wel doen!

Zondag 23 september: Moni – Riung. Sunrise Kelimutu-vulkaan. Dorp Wologai

Miljaar! Opstaan 03.30 u. !!!! Da's vroeg, hé?!! We vertrekken om 04.00 u. richting Kelimutu.
Het moet voor dag en dauw gebeuren om, voordaleer de wolken komen, te kunnen genieten,, van een prachtige zonsopgang en een zeer indrukwekkend panorama.

We rijden de flanken van de vulkaan op. We stijgen via een smalle slingerbaan van 677 m naar 1.645 m. Op dit tijdstip van de dag, gelukkig geen tegenliggers...
Vanop de parking starten we met een wandeling van ongeveer 45 minuten, anderhalve kilometer steile weg, via een breed pad en een lange trap, naar de driekleurige kratermeren van de Kelimutu.
'Keli' staat voor 'berg' en 'Mutu' voor 'gekleurd meer'.
Gunung Kelimutu, de 'Berg der geesten' is een 1634 m hoge vulkaan. De 3 vulkanische meren zijn tussen de 65 en 125 m diep. Deze meren worden van elkaar gescheiden door lage steile rotswanden. De meren danken hun kleur aan opgeloste mineralen. In de loop van de jaren zijn de meren ook nog meerdere keren van kleur veranderd. De lokale bewoners geloven dat de meren in de Gunung Kelimutu de rustplaats zijn van de zielen van hun overleden familieleden.
Sinds de aardbeving van december 1992 mag je niet meer langs de kleurenmeren lopen in verband met het afbrokkelen van de kraterranden. In 1994 is hier een toerist verdwenen, vermoedelijk is hij bij een val vanaf de kraterrand in het giftige kratermeer gevallen. Het lichaam is nooit gevonden. Weinig kans dat die persoon het heeft overleefd, want het tweede kratermeer van de Kelimutu vulkaan behoort tot de giftigste kratermeren van Indonesië.
De buitenaards aandoende Kelimutu wordt over het algemeen als een van de mooiste plekken van heel Indonesië beschouwd.

We genieten volop van de prachtige zonsopgang en van de magische sfeer.

Een uur later beginnen de zonnestralen ons op te warmen en is het tijd voor de groepsfoto.
Om 07.00 u. beginnen we aan de lange afdaling.

Op de terugweg naar het hotel, stoppen we nog even voor een mooi zicht op volgelopen rijstvelden en voor een reuzengrote bamboe-fiets.

Het is heel mooi weer!
Om 09.00 u. verlaten we ons hotel en brengen we een blitzbezoek aan de Murundao waterval, hier in de onmiddellijke buurt. En dan trekken we naar Wologai village, een dorp dat 800 jaar geleden is gebouwd door mensen van de Lio stam.
We zien er traditionele hutten in een mooie bergachtige omgeving.

Na een zware brand in 2012 is een groot deel onbewoond gebleven. Nu zijn er opnieuw mensen en huizen worden gerestaureerd...

We fotograferen er de mensen, zonder het minste probleem. Ze zijn zelfs fier als ze op de foto mogen samen met ons.

Hier lopen heel wat honden rond, en ook puppy's. En daar kunnen Anke en Fred niet afblijven...
Wanneer de Fred een paar roepies wil geven aan een oudere man voor een foto, weigert deze het bankbriefje.
Hij blijkt de 2de man in bevel te zijn in dit dorp, wil wel op de foto, maar dan vóór zijn eigen huis, spreekt goed Engels en vertelt ons dat hij in Frankrijk, Duitsland en Oostenrijk heeft gezeten in 2004. Hij kent o.a. heel goed de stad Marseille.

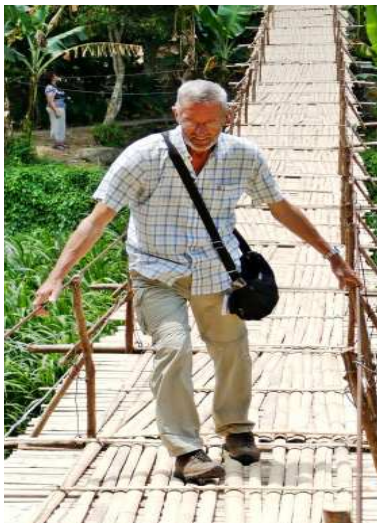

De centjes voor de fotosessie mogen dan wel in een gemeenschappelijke box die aan de ingang van het dorp staat!

In dorpen zoals Wolotopo en Wologai worden geen verjaardagen gevierd, en dit meestal om twee redenen:
– bij dergelijke feesten horen offers van buffels, en dus voor zo'n grote families valt dit te duur uit;
– de meeste mensen kennen hun geboortedatum niet en weten niet eens hoe oud ze zijn.

Op de terugweg rijden we langs de rivier en maken we een stop om de oversteek via hangbruggen te ervaren.....
Enkelen onder ons vinden die oversteek leuk en nemen rustig de tijd om te genieten van het zicht op de “locals” die zich wassen en spelen in de rivier. Anderen denken maar aan één ding: die overkant zo snel mogelijk bereiken...

In afwachting dat iedereen over de brug is, worden de wegbermen geïnspecteerd. Met resultaat!
Tussen het droge bladafval in de berm van de weg vinden we de Flores Banded Skink (Sphenomorphus striolatus). *Deze kleine bruine skink voedt zich met spinnen, mieren en kleine schorpioenen die hij in de strooisellaag vindt. Hij maakt deel uit van de grote familie van bosskinken. Hij komt uitsluitend voor op de eilanden Komodo, Rinca, Flores en Damma. Een heel mooie waarneming!*

Nu volgt er een lange rit van ongeveer 4 uur over een slechte weg naar Riung, een weinig bezocht slaperig vissersdorpje aan de Noordkust.

Bij de zoveelste tankbeurt, stellen we vast dat er een groot aantal brommers staat aan te schuiven. De tankstations worden zeer onregelmatig bevoorraad, dus is het de moeite waard om ervoor in de rij te staan.
Gelukkig hebben ze hun eigen pomp en moeten we niet wachten.
In de tank van deze brommertjes kan maar 4 liter brandstof. Maar deze machientjes verbruiken ook maar 1 liter om 40 km af te leggen. Dat wil zeggen 160 km zonder te moeten bijtanken.

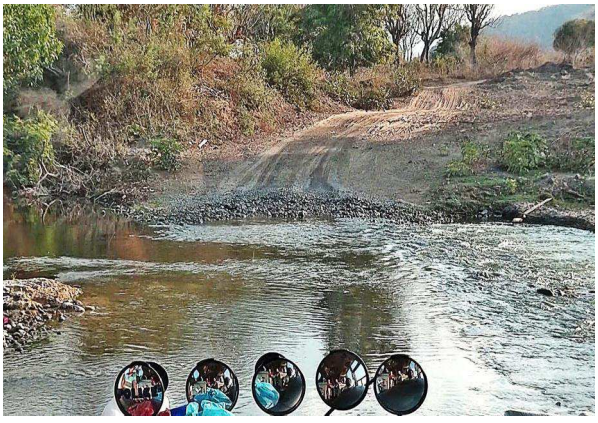
Onderweg lunchen we in Nangapanda, aan de Bluestone Beach, een lavastrand gekend om zijn turkooise stenen, het zogenoemde Blauwe kiezelstrand.. We eten er Red Snapper en shrimps. Lekker vers!

Nangapanda is een strand met zwart zand waar duizenden blauwgroene stenen aanspoelen. De stenen zijn ooit tijdens een uitbarsting in de zee gekomen en nu spoelen ze als mooie rond afgeslepen stenen aan. De stenen worden door de plaatselijke bevolking gesorteerd op grootte en kleur. Ze beginnen 's morgens vroeg en werken tot laat in de middag en verdienen daarmee zo'n vijf euro per dag. Dit is vaak meer dan iemand verdient die voor de overheid werkt!
Langs de baan liggen stapels groen-blauwe stenen te koop. Ze worden ook geëxporteerd en vooral gebruikt in aquariums
Het strand wordt werkelijk geplunderd.

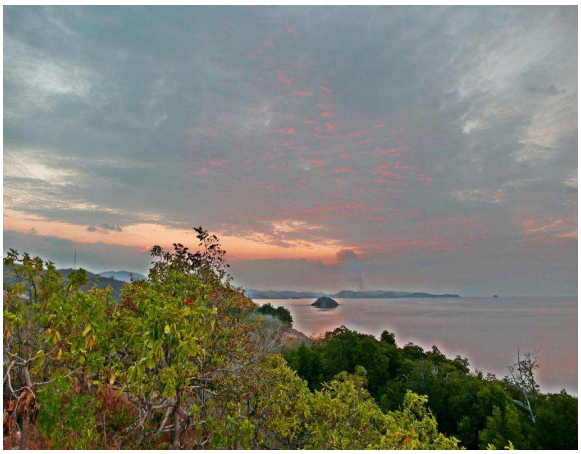
Na het weelderig groene en bergachtige binnenland is het contrast met de omgeving van Riung groot: dorre heuvelachtige savanne bezaaid met een paar lappen landbouwgrond, palmbomen, laag struikgewas en rode aarde.

Rond 16.00 u. beginnen we aan een rijdend avontuur. De enige brug over de rivier is stuk. We moeten én door het water én langs een slechte weg met diepe putten... Voor de oversteek van de rivier krijgen we een extra begeleider die de 'gevaren' van dit stuk goed kent.
De putten overwinnen kost ons 20 minuten: Maxi en Hendrikus leggen balken onder de wielen en na verschillende pogingen lukt het Frem om die 2 meter brede verzakking te overbruggen. Alleen de nummerplaat vooraan wordt deels opgeofferd...

De meerderheid van de groep gaat te voet verder, richting kust.
Iets vóór 18.00 u. gaat de zon onder. We genieten van het zicht op het 17 Islands Marine Park, waar we morgen een boottocht zullen maken. We zijn getuige van een hevige al dan niet gecontroleerde bosbrand op één van de eilanden.

We gaan eten en overnachten in Café del Mar, een heel eenvoudige maar kei leuke locatie.
Hier loopt van alles vrij rond in de wilde tuin: kippen, kraaiende hanen, een paar eenden, poezen en honden. Maar ook skinken , kleine gekko's en Tokeh's!

Wie goed kijkt ziet al twee hongerige klanten in het restaurant, Nicole en Serge.

Afspraak om 19.30 u. voor het avondmaal. Lekker verse vis, kip en rijst.
We zijn aan de kust, dus overwegend moslim gewoontes. Bier mag, maar cocktails of andere alcoholgerelateerde drankjes, nee dus.
Maar wanneer we toch even aandringen, blijkt whisky cola wel mogelijk, mits een paar reserves:
de fles is ingepakt in krantenpapier, staat uit het zicht, onder de toog, en mag uitsluitend worden aangeraakt door een man.
Maar dat is nu echt het minst van onze zorgen...
En na de tweede tournée générale, blijft de 'aangeklede' fles gewoon op de toog staan!

In het restaurant leeft een mooie Tokeh. Hij is gekend door de mensen hier en blijkt een vaste plaats te hebben aan de ingang van de keuken. Er lopen ook verschillende kleine Aziatische huisgekko's tegen het plafond en de muren, dicht bij de lampen om insecten te verschalken. En die gekko's zijn dan op hun beurt de hoofdschotel van onze Tokeh!

Maandag 24 september: Boottocht natuurreservaat 17 eilanden. Vliegende honden. Snorkelen

Er wordt ons gevraagd om geen waardevolle spullen op de kamer achter te laten... absoluut niet omwille van het personeel, maar wel omdat er eventueel ongewenst bezoek van buitenuit kan komen. Het 'domein' is volledig open en hier is geen controle.

Na de spannende momenten van het passen van de zwemvliezen en duikbril voor een later 'koraalbezoek', wandelen we naar de piepkleine haven van Riung, waar 2 traditionele vissersbootjes voor ons klaar liggen. We trekken een volle dag door het Maritiem Natuurreservaat van de 17 Eilanden, het 'Pulau Tujuhbelas' (Zeventien Eilanden). De naam is misleidend want de archipel van de Pulau Tujuhbelas telt geen 17 maar 23 eilanden. De naam is te danken aan de datum van de nationale feestdag, 17 augustus!

Onze eerste bestemming is Pulau Ontoloe, het eiland van de Vliegende honden, één van de grootste vleermuizensoorten ter wereld.
De Kalong (Flying Fox – Pteropus vampyrus) is een grote vleerhond. Hij wordt ook wel vliegende hond of grote vruchtetende vleermuis genoemd.

Maar er zijn grote verschillen tussen een vleerhond en een vleermuis!
Vleermuizen eten insecten terwijl vleerhonden vruchten eten. Vleermuizen leven in grotten, vleerhonden in bomen. Vleermuizen zijn kleiner dan vleerhonden. Vleermuizen gebruiken hun sonar om beestjes te zoeken in het donker, zij gaan op jacht. Vleerhonden hebben geen sonar en dat hebben ze ook niet nodig daar fruit niet beweegt en ze dus ook niet hoeven te jagen. Vleerhonden zijn letterlijk gezelligheidsdiertjes, ze leven in grote groepen. Vleerhonden hebben een uitstekend gezichtsvermogen, beter dan dat van de vleermuis. Ze kunnen razendsnel voedsel herkennen en afstanden inschatten.

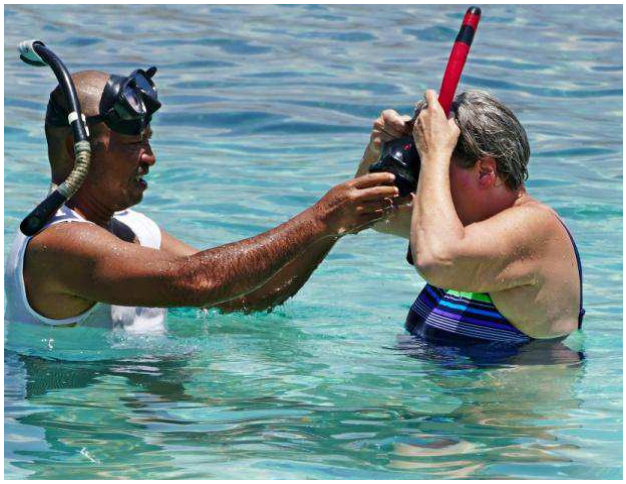
De begeleiders klappen in de handen en roepen en brullen om de vleerhonden tot de laatste te doen opvliegen tijdens hun rust!
Onverantwoord. Zeker wanneer we weten dat hier minstens 3 keer per dag dergelijke oefening wordt gedaan, en dat 7 dagen op 7. Stel je voor dat je 's nachts om de 3 uur wordt gewekt, elke nacht van de week, van de maand, van het jaar?! Een voorbeeld van de nadelen van het toerisme...

Tijd om te gaan we snorkelen in kristalhelder water!
We doen 3 plaatsen aan, zijnde Pulau Pangabatang, Pulau Tiga waar we lunchen en Pulau Rutong.
Bij elke duikplaats worden de waarnemingen mooier en mooier.
Maar eerst zijn er de voorbereidingen.

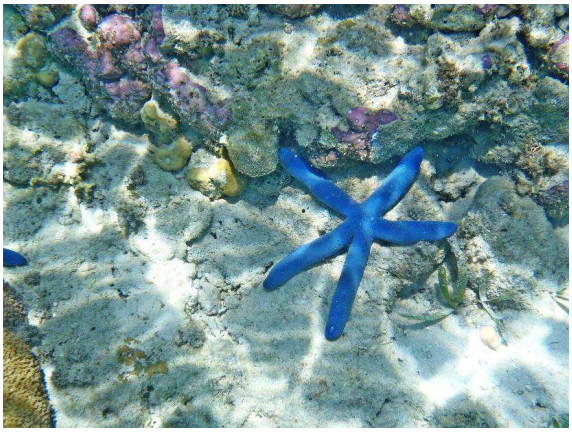

We krijgen prachtige beestjes te zien, zoals de Blue Sea Star (Linckia laevigata), die een 'arm' kan afwerpen bij gevaar (zoals een hagedis dat soms doet met zijn staart). Die arm groeit terug. Nog sterker: ze kan zich asexueel vermenigvuldigen, door een arm af te gooien die dan op zijn beurt blijft groeien tot in een volwassen stadium!
Clownfishes (de fameuze “Nemo's”) leven in groep waar het grootste en meest agressieve wijfje de leidster is. In de groep is het alleen dat wijfje dat paart met een mannetje. Wanneer het wijfje sterft, verandert het grootste mannetje van geslacht om op haar beurt de leiding over te nemen!

Verder nog de Butterfly fish (foto links), waarvan heel weinig fossielen worden gevonden om de eenvoudige reden dat hun skelet een uitstekende startbodem is voor nieuwe koraal.
En de Papegaaivis (foto rechts). Deze gebruikt zijn sterke kaken, die lijken op een snavel, om koraal te eten. Nadat hij het vermalen koraal heeft doorgeslikt, neemt zijn lichaam de kleine stukjes voedsel op. De onverteerbare delen verlaten zijn lichaam in de vorm van zand. Door zijn voortdurende gekauw op dood koraal levert de papegaaivis in sommige gebieden meer zand dan welk ander natuurlijk proces maar ook. Sommige onderzoekers schatten dat een papegaaivis gemiddeld 90 kilo zand per jaar levert.

En nog vele andere: Humuhumunukunukuāpua'a, Indopacifisch juffertje, Zeekomkommer, Kelp, Zeeëgel, Wimpelvis, Doopvont, Hersenkoraal, Poetsvis, enz...

In afwachting dat onze BBQ wordt klaar gemaakt, nog even tijd om gek te doen...

en dan … smullen!

Na deze superleuke boottocht keren we terug naar ons hotel waar we 's avonds genieten van een lekker eenvoudig avondmaal in onze Café del Mar.
En na het eten... de bar is open… en de whisky wordt te voorschijn getoverd...

Dinsdag 25 september: Riung – Bajawa. Boawae-dorp. Ngada-dorpen Luba en Bena

Om vier uur worden we wakker en deze keer niet van imams die ons voor het gebed trachten te enthousiasmeren, zoals op Java, nee dit keer is het hanengekraai!
Vroeg in de ochtend, elke dag, wordt onze bus gekuist. Is ook nodig, met al die stofferige wegen.
Hendrikus gaat een glas water halen, gooit het water op een raam (zie foto), maakt dat raam proper met zijn telescopische aftrekker, en begint aan het volgende raam.... Het resultaat: elke morgen een propere bus! Dank je wel, Hendrikus!
Onze rit van Riung naar Bajawa loopt over een lange smalle bochtige weg in zeer slechte staat. Eerst komen we opnieuw onze 2 moeilijke “putten” tegen... Oefening baart kunst: het verloopt heel wat vlotter dan gisteren.

Langs de weg zien we talrijke kleine gaatjes in de berm: dat zijn de gangen van landkrabben. De gids weet te vertellen dat de Java-apen hier, dezelfde als die van zondag 16/9, de krabben vangen door ze met hun staart uit hun hol te lokken. Vandaar de naam Krabbenetende apen.
De 'brug-met-het-groot-gat' is ondertussen 'voorlopig' hersteld en dus moeten we niet meer door de rivier.
We weten niet wat het veiligste is... het gat blijkt opgevuld met een hoop puin.
Het is amper 10.00 u. en nu al 30°C!
Rond 11.00 u. komen we aan in ons eerste traditioneel dorp, met name Tutubhada, dat bestaat uit amper 14 huizen. Dit zijn Nagekeo huizen. Er worden niet minder dan 17 rituelen uitgevoerd wanneer een nieuw of gerenoveerd huis wordt ingewijd.
Deze woningen hebben alle een zeer lage inkom, zodat de binnenkomende mensen verplicht zijn om te buigen, een teken van respect.

Hier heerst een perfecte mix tussen de verschillende geloven, de Kerk en de 'lokale' religie.
Zoals in Wolotopo komt elke zondag een priester vanuit de stad de mis opdragen.

Op weg naar Boawae, het volgende dorp, kunnen we de actieve Ebulobo-vulkaan bewonderen. Deze symmetrische stratovulkaan is 2.124 meter hoog en barstte voor het laatst uit in 1969.
Aan de linkerzijde zien we duidelijk de sporen van een lavastroom. Die ontstond bij de grote uitbarsting van 1830, en bereikte uiteindelijk een lengte van 4 km..

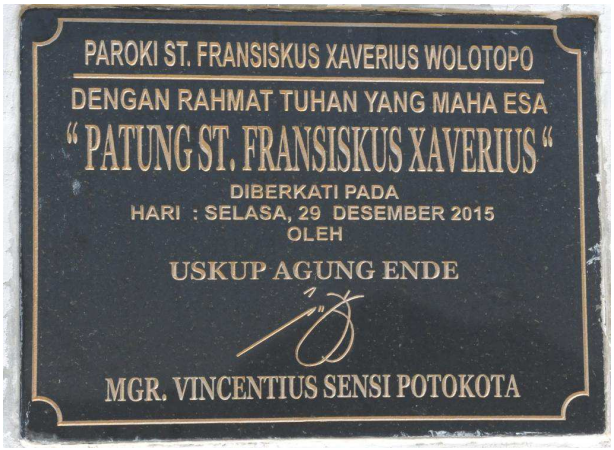
Rond 13.30 u. arriveren we in Boawae, een dorp vooral bekend vanwege de met de hand geweven Ikat doeken. Aan de ingang van het dorp, een houten paard, minstens 200 jaar oud, symbool van de kracht van Boawae. Eén van onze reisgenoten gaat er prompt op zitten... we gaan geen namen noemen... We brengen een bezoek aan het vroegere huis van de koning, nu een ontmoetingshuis, versierd met grote buffelhorens en talloze onderkaken van geofferde dieren.

Op het ceremoniële plein midden in het dorp, worden de feestelijkheden gehouden. Eén daarvan is het traditioneel boksen, Etu genoemd. De twee tegenstanders gaan elkaar te lijf met een hand ingepakt met 'palm fiber', de andere hand vastgemaakt op de rug. De palm fiber is bedoeld om meer pijn te doen en sneller te doen bloeden. Dat bloed was nodig voor de talrijke offers, omdat ze hier vroeger geen vee hadden en dus mensen offerden...

Ook deze parochie wordt genoemd naar Franciscus Xaverius.
De naam van die heilige is op Flores blijkbaar populair, want in Wolotopo zijn we die ook al tegen gekomen.

De geschiedenis van de katholieke kerk in Indonesië dateert van de komst van de Portugezen naar de Molukse eilanden. In die tijd hadden de Portugese zeevaarders net de specerijenarchipel ontdekt en samen met de handelaren en soldaten kwamen ook katholieke priesters om het evangelie te verspreiden. Een van de migranten in Indonesië was Sint Franciscus Xaverius, een Spaanse jezuïeten-missionaris uit Navarra.
In België waren de Jezuïeten vooral actief in het onderwijs, zoals het Xaveriuscollege in Borgerhout (waar Walter heeft 'gezeten') en het O.L.V. college in Antwerpen, maar ook Sint Barbara in Gent en een heel streng internaat in Turnhout. De Sint Jacobskerk op het Conscienceplein was vroeger hun zetel in Antwerpen.

Op weg naar het restaurant, is de weg versperd door een pas afgekraakte dikke boom. Het is even wachten vooraleer hij wordt opgeruimd. Pas om 15.00 u. komen we aan in de Lucas, in Bajawa. Maar het is lekker: heel smakelijke chicken saté met soyasaus! Einde lunch 16.30 u., beetje laat hé?

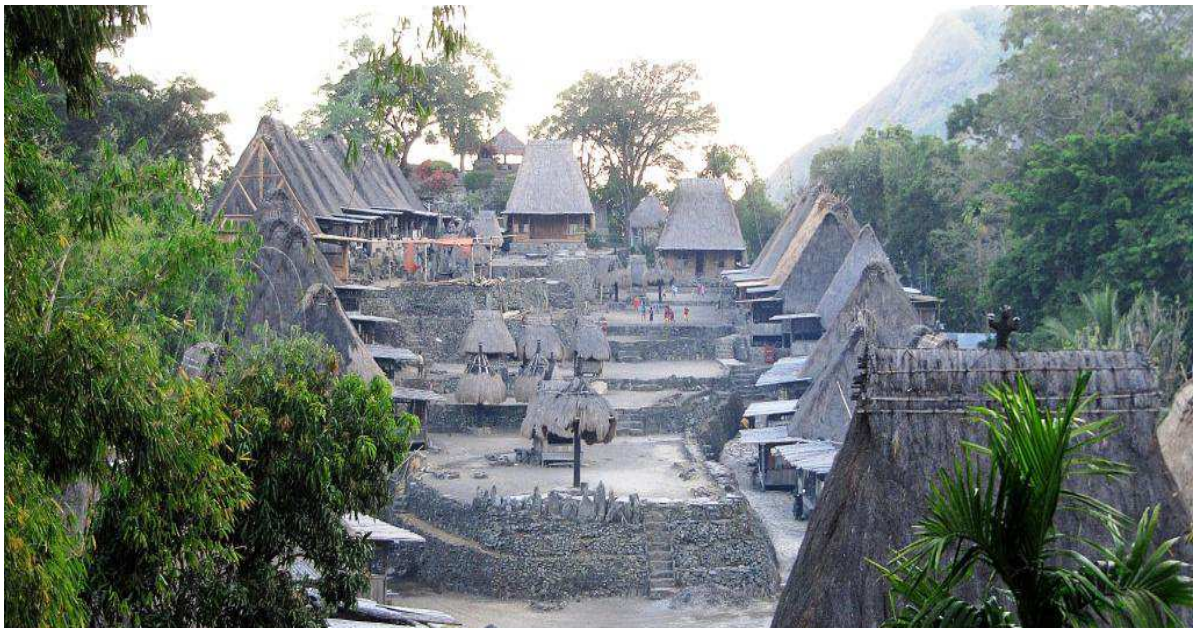

Om 16.40 u. rijden we door een 'Bamboe forest' (niet inheems, planten komen uit Vietnam, groeien heel snel en worden voor van alles gebruikt door de locals).
We slingeren rustig door dit bos, op een perfect geasfalteerde weg. Af en toe vangen we een blik op van de Gunung Inerie (“de grote Moeder”), een slapende vulkaan en met zijn 2.227 meter, de 2de hoogste berg van Flores.

We duiken de Ngada-cultuur binnen voor een bezoek, eerst aan Luba, dan aan Bena, dat met zijn indrukwekkende stenen formaties, voorouderlijke heiligdommen en traditionele Adathuizen het uithangbord van de Ngada-cultuur is. In dit dorp is vooroudervereering een nog sterke traditie.

Over de Ngada-cultuur leren we het volgende.
De samenleving wordt gestuurd door een matriarchaal systeem. De families zijn georganiseerd in een clan-systeem. Het clanhoofd woont in het familiehuis. De oudste dochter erft het huis en de goederen die daar bij horen. Verder worden de namen doorgegeven via de vrouwelijke lijn.
Per huis wonen er twee families. Elk koppel heeft hier tussen de 8 en 12 kinderen!
De dorpen in het Ngada-district zijn allemaal op dezelfde manier ingericht: een open ruimte van aangestampte grond, met daarlangs de woningen in twee rijen op palen van hout en bamboe en bedekt met een strodak.
Bij de ingang van de dorpen staat een aan de voorouders gewijd gedeelte dat door megalithische stenen wordt afgeschermd.
Het centrum van het religieuze leven in de Ngada-cultuur is het dorpsplein met de vele schrijnen, megalieten en graven van belangrijke voorouders.

De schrijnen symboliseren de blijvende aanwezigheid van de voorouders. De Ngadhu-schrijnen (een paal met een kegelvormig dak van rijststro, lijkt op een rieten parasol) vertegenwoordigen de mannelijke voorouders en verwijzen door hun vorm naar de hemel. De Bhaga-schrijnen (vierkante hutjes met strodak) vertegenwoordigen de vrouwelijke voorouders, symboliseren de baarmoeder en verwijzen naar de aarde. Het feit dat de Ngadhu vaak Jezus en de Bhaga Maria worden genoemd, laat duidelijk zien dat ook hier het katholicisme een dun laagje over het eeuwenoude animisme is.

Op de nok van veel huizen prijken menselijke figuren of modellen van huisjes, waaraan de gescheiden woonplaatsen voor jongens en meisjes zijn te herkennen. Net als in andere samenlevingen die nog verankerd zijn in proto-Maleise tradities, woont ook in Bena de opgroeiende jeugd vanaf een bepaalde leeftijd tot aan het huwelijk niet meer bij de ouders, maar in speciale jongens- en meisjeshuizen, waar de jongeren worden voorbereid op hun taken als volwassenen.

Wanneer je overlijdt ten gevolge van ziekte of ouderdom word je begraven voor de deur van de woning. Maar als je sterft ten gevolge van een ongeval of moord moet je minimaal 500 meter van het huis af (buiten het dorp) worden begraven omdat er anders 'kwade geesten' in het dorp zouden gaan ronddwalen. Ook komt het voor dat de grafstenen zijn voorzien van een kruis. De grote platte stenen over de graven dienen als offertafel, maar zijn tevens geplaatst om te voorkomen dat er iets uit het graf wordt gestolen.

De grafstenen worden ook vaak gebruikt om rijst of ander voedsel op te drogen. Wellicht praktisch als je je overleden grootmoeder zo dichtbij het huis hebt liggen, maar toch is het een vreemd gezicht als je ziet dat er was op het graf ligt te drogen, honden erop slapen en kinderen bovenop de graven aan het spelen zijn. Bij ons zouden ze dat direct als grafschennis bestempelen, maar hier kan het gewoon!

Om 18.00 u. verlaten we deze indrukwekkende locatie en rijden we richting Bajawa, waar we gaan overnachten in Hotel Sanian. We zitten op 1.160 meter hoogte, en dat maakt het hier lekker fris. Het is een eenvoudig hotel, met kleine badkamer met douche pal naast de wc en afvoerputje in de andere hoek.
Geen of weinig water aan de lavabo, maar wél warm water in de douche! Tenminste als je de spelregels respecteert...

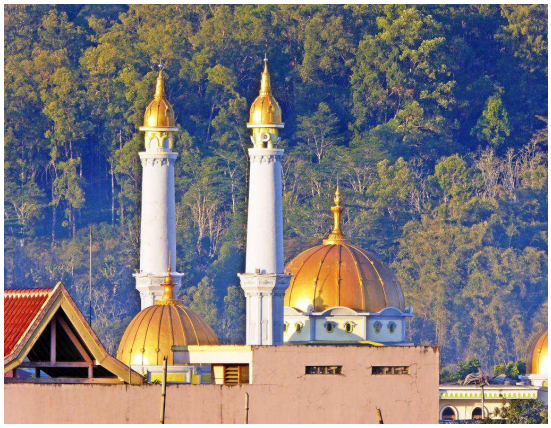
We dineren in restaurant Ditos. Hier maken we kennis met de 'Jungle Juice', een mix van Arak en lemon met honing.... lekker maar... heel sterk!
De duurste hoofdschotel hier kost 2 EUR. Een pint Bintang kost er 3...!

Niet geweldig qua eten, maar wel een leuke sfeer: hier speelt een live band, en dat is dan wel heel plezant!
Wanneer we de zaak verlaten en we de groep 'Dank u wel' zeggen, antwoordt de zanger “Graag gedaan”!!

Woensdag 26 september: Bajawa – Ruteng. Bezoek schooltje en distilleerderij. Kloosterhotel

We hebben weer prijs: een zeer vroege muzikale wake up call...
Wat Walter de kans geeft om nog vóór 06.00 u., met het mooie licht van de sunrise, foto's te maken van het hotel en onze buren....

Opstaan doen we om 06.00 u. voor een vroeg ontbijt, maar dat is niet klaar. Iedereen steekt een handje toe: tafel dekken, eten aanbrengen, enz... Eens wat anders.
Vertrekken doen we om 07.10 u., langs die mooie asfaltweg door het bamboewoud. Met opnieuw die indrukwekkende zichten op de gigantische Inerie-vulkaan.

Er kondigt zich alweer een prachtig zonnige dag aan, zoals de vorige dagen trouwens. Het heeft hier al 7 maanden niet meer geregend.
Om 08.00 u. arriveren we aan een schooltje met naam Mojongange, dat in het dorpje Langagedha ligt. Wanneer je deze plek in Google Earth opzoekt, dan ontdek je nu één van de foto's van Walter!
We komen net op tijd om het hijsen van de vlag mee te maken.
We brengen een bezoek aan 3 verschillende klasjes. Leuke ervaring voor ons, en hopelijk ook voor de kinderen. In de laatste klas valt één jongen ons op, een 'leider' figuur. Hij is Canadees, Papa komt uit Québec en Mama uit Sulawesi. Geen scherpe foto, waarschijnlijk té beweeglijk...
Wanneer je aan kids vraagt wat ze later willen worden, krijg je ook hier antwoorden zoals lerares, zuster, voetballer, politieagent, soldaat...
Maxi weet ons iets te vertellen over het leger...
Je moet 4.500 EUR betalen om bij het leger te mogen gaan. Maar je krijgt veel terug: goed salaris, pensioen, kids gratis school, kleding uniform.
Ander voordeel om bij de politie te zijn is het innen van kleine boetes, 50.000 roepies bijvoorbeeld, rechtstreeks in the pocket... georganiseerde corruptie...

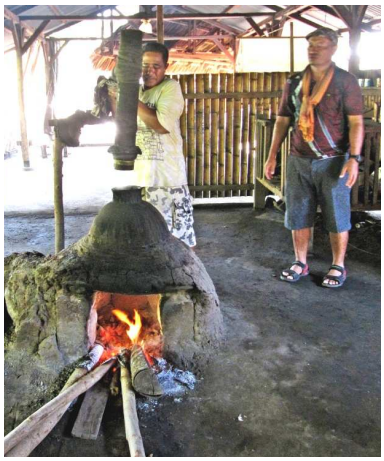

We rijden nog steeds richting Ruteng en komen voorbij Aimere, een vissersdorpje, met als bevolking een mengelmoes van Moslims, Christenen, Katholieken en Protestanten.
Hier vissen ze (nog) met bommen, waardoor alle koraal dood gaat. Ze verkopen trouwens dood koraal op het strand!!
De vorige dagen zagen we regelmatig langs de baan plastic flessen gevuld met benzine, omdat de mensen hier de benzine ook per liter kopen. Hier staan ook van die flessen langs de weg, maar dan gevuld met Arak!!
We gaan een kijkje nemen in een distilleerderij, meer bepaald een Arakstokerij. Aan de ingang van het bedrijfje staat een bord: ADA JUAL MADU. Maar dat is zeer misleidend, want heeft niks te maken met de Arak. Het betekent :“er wordt honing verkocht”!

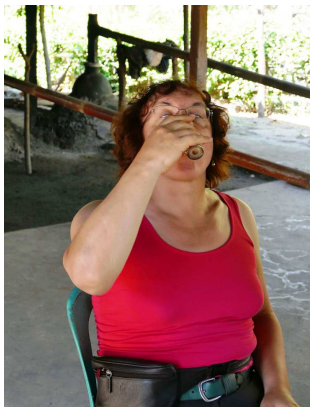

Arak is rijstwijn, maar hier noemen ze palmwijn ook Arak of Sopi. Hij wordt gemaakt van een welbepaalde soort palm, met name de Lontarpalm die alleen in dit droog gebied groeit.
De lontarpalm, Borassus sundaicus, groeit tot zo’n 30 meter hoog. Boven in de kroon van de palm ontspruiten de fallusachtige bloemen in clusters van stengels die elk overgaan in komkommervormige bloemkolven.
Het volledige proces van palm tot drank wordt ons door onze gids en de eigenaar uitgebreid uitgelegd.

Bij deze stokerij gaat het allemaal op primitieve wijze. Eerst wordt er een jongen de boom in gestuurd om de bloemkolven te oogsten. Dan wordt het sap van de kolven op een houtvuur in een open schuur verwarmd en gedistilleerd. Via een bamboebuis druppelt het vocht in een glazen pot en uiteindelijk wordt de arak in oude plastic waterflesjes gedaan. Vervolgens staat het hele spulletje op een rekje langs de weg voor de verkoop.
Hoewel alcohol voor moslims not done is, wordt door sommige moslims arak niet als verboden beschouwd, omdat het niet gemaakt is van graan of fruit, maar uit bloesem. Goed gezien!

Zeer interessante uitleg. We vernemen nog dat het verschil tussen de witte en de bruine Arak een proces identiek is aan dat van het karamelliseren.
We kunnen overgaan tot het proeven...Het is amper 10.00 u. en we zitten aan den drank.
Nicole koopt meteen twee flessen. Wanneer we die gaan uitdrinken, da's een andere zaak...

Van Aimere rijden we naar Ranamese Lake, een korte stop om even de beentjes te strekken.
Een rustige plek, mooie natuur, en een paar jonge vissers die op de foto moeten.
Zowat overal waar er inkom te betalen is, liggen de prijzen voor de locals veel lager dan voor de andere toeristen. En dat is goed ook! Hier een mooi voorbeeld: 30 eurocent tegenover 6 euros!

TARIF MASUK
WISATA ALAM DANAU RANAMESE
Entrance rates of nature tourism Ranamese Lake
BERDASARKAN PERATURAN PEMERINTAH NO. 12 TAHUN 2014
Based on Government Regulation No. 12 Year 2014

Jenis Tiket	Tarif Masuk	
	Hari Biasa *Week Day*	Hari Libur *Week End*
Wisatawan Lokal *Domestic Tourist*	Rp. 5.000,-	Rp. 7.500,-
Wisatawan Mancanegara *Foreign Tourist*	Rp. 100.000,-	Rp.100.000,-
Roda 2/sekali masuk	Rp. 5.000,-	Rp. 5.000,-
Roda 4/sekali masuk	Rp. 10.000,-	Rp. 10.000,-

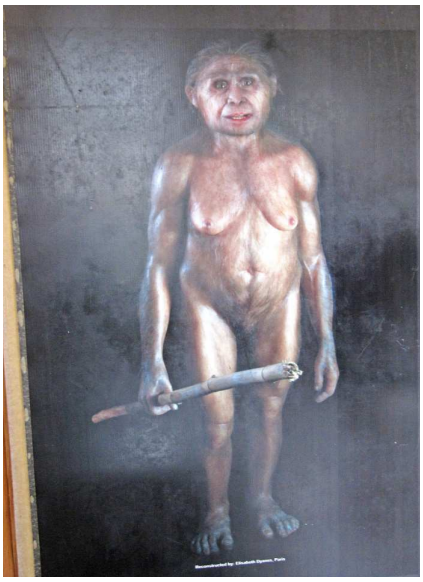
Onze lunch nemen we om 14.00 u. in restaurant Agape. Lekker eten, zo lekker dat we nu al beslissen om hier vanavond terug te komen (zoveel keuze van resto's is er trouwens niet).
Deze namiddag bezoeken we de Hobbit Cave. De lokale naam van de grot luidt Liang Bua.
Was initieel niet voorzien in het reisprogramma, maar we vonden het een beetje dom om deze historische plek niet mee te pikken. We weten dat we geen adembenemende grot moeten verwachten. Aan de andere kant: hoe bijzonder is het om op de plek te staan waar een van de oudste mensen gevonden is? En het is maar 13 km omrijden. Maar de locatie ligt afgelegen en de weg van Ruteng naar de grot is steil. Op sommige plekken is er nog weinig weg. Steengruis en gaten wisselen elkaar af. We doen er meer dan één uur over...

De Floresmens (Homo floresiensis), is een in 2003 ontdekte uitgestorven mensensoort, waarvan aangenomen wordt dat hij leefde tot zo'n 50.000 jaar geleden. Acht skeletten, waarvan slechts één met schedel, zijn ontdekt in deze kalksteengrot. Opmerkelijk is het postuur: deze mensensoort werd niet groter dan 1 meter. Door dit postuur kreeg het ook wel de roepnaam "Hobbit", naar de wezens uit het werk van J.R.R. Tolkien. Er bestaat echter nog hevige onenigheid tussen wetenschappers of het hier een aparte soort betreft, of dat het slechts om abnormale individuen van vroege moderne mensen gaat.

Van 2005 tot op heden heersen er boeiende discussies: 'aparte soort' versus 'zieke homo erectus'?
In maart 2005 zijn in het blad Science de resultaten gepubliceerd van nader onderzoek van de hersenen van Homo floresiensis. De onderzoekers onder leiding van Dean Falk concluderen dat het inderdaad om een nieuwe soort gaat en niet om een moderne mens die leed aan microcefalie, waar een aantal andere wetenschappers van uitgaan.
In het meinummer van Science in 2006 levert een andere groep wetenschappers onder leiding van Robert Martin commentaar op dit eerdere artikel. Naast kritiek op de methode zoals door Falk en de zijnen gehanteerd, stellen zij op basis van de verhouding tussen herseninhoud en lichaamslengte dat het niet om een langs evolutionaire weg gekrompen versie van de Homo erectus kan gaan.

Tevens vergeleek Martin de schedel met die van microcefalie-patiënten en trof daarbij treffende overeenkomsten aan. Hun conclusie is dat de floresmens geen aparte soort is maar 'gewoon' een moderne mens die aan microcefalie leed.
In hetzelfde nummer van Science reageert Falk hier direct weer op. Allereerst stellen zij dat ze nooit gesteld hebben dat de Homo floresiensis een ondersoort van de Homo erectus is, maar dat het veel waarschijnlijker is dat deze van een Australopithecus-soort afstamt. Daarnaast noemen zij de uitwerking van de analyse, en dan met name de vergelijking van de floresschedel met die van microcefalie-patiënten, niet gedetailleerd genoeg. Falk blijft dan ook van mening dat het wel een aparte soort betreft.
De discussie werd door de Indonesische paleontoloog Teuku Jacob voortgezet in 'Proceedings of the National Academy of Sciences'. Een groep onderzoekers onder zijn leiding stelt dat tijdens het opgraven schade aan de schedels is ontstaan. Er worden drie argumenten aangedragen waarom de Floresmens geen aparte soort kan zijn:
– het eiland Flores zou te klein zijn om 800.000 jaar lang een geïsoleerde groep mensen onafgebroken te onderhouden.
– alle 94 beschreven kenmerken van de schedel vallen binnen de normale variatie van de moderne mens. De huidige vergelijkingen door voorstanders van de "nieuwe-soort-hypothese" zijn daarbij suggestief omdat ze de Floresmens vergelijken met West Europeanen en niet met tegenwoordig op het eiland wonende Homo sapiens. De verschillen met die laatste groep zijn aanmerkelijk kleiner.
– de botten en aanhechtingsplaatsen van de spieren zijn erg zwak en vertonen de kenmerken van een door ziekte geplaagde moderne mens. Het is dan ook waarschijnlijk dat een ziekte verantwoordelijk is voor de afwijkende kenmerken. Mogelijk speelt het syndroom van Laron, een vorm van dwerggroei, hierbij een rol.

Homo floresiensis versus Varanus komodoensis

In het voorjaar van 2009 werd door het team van Dean Falk een nieuwe stap gezet in de discussie omtrent 'nieuwe soort' versus 'ziekte'. Met behulp van CT-röntgentechniek werd een virtueel model van de hersenvormen gemaakt. Hieruit kwam naar voren dat het brein van de Floresmens een relatief grote frontale cortex had, waarbij de hersenen een grote reorganisatie hebben doorgemaakt wat zou kunnen verklaren waarom de Floresmens ondanks zijn kleine hersenvolume, toch modern gedrag kon vertonen.
In 2014 werd door een groep onderzoekers de hypothese verdedigd dat de fossielen afkomstig zouden zijn van een moderne mens met het downsyndroom. De grootte van de herseninhoud (ca. 400 cc), de dikte van de schedel van de fossielen en de morfologie van de fossiele mandibula zijn echter volgens andere wetenschappers tegenstrijdig met deze stelling.
Het is mogelijk dat een Homo erectus zich tot een dwergvorm kon ontwikkelen. De anatomisch moderne mens heeft dit bewezen. Een 'pygmee'-fenotype is zelfstandig geëvolueerd in verschillende Afrikaanse, Zuidoost-Aziatische en Zuid-Amerikaanse menselijke populaties. Het is ook gedocumenteerd in uitgestorven H. sapiens-populaties van Pacifische eilanden.
Omstreeks 2006 probeerden twee teams DNA te extraheren uit een tand die in 2003 gevonden was. Beide teams hebben geen succes gehad. De hitte die door de hoge snelheid van de boor werd gegenereerd, zou geleid hebben tot het denatureren van het DNA.

Veel toeristen komen hier zeker niet. We hebben de grot voor ons alleen. We kunnen rustig overal komen, maar er is hier niets te zien van de ontdekkingen of opgravingen.
We slagen er toch in om enkele levende wezens te spotten... een vleermuis, een wespennest en een blinde grottenkrekel, 'gemakkelijk' te herkennen aan de ellenlange voelsprieten. Voor zo'n krekel, die nooit zijn donkere omgeving verlaat, is het voedsel schaars. Meestal voedt hij zich met vleermuispoep.

Net buiten de grot ligt een klein museum dat meer vertelt over de ontdekking en opgraving van de oudste mens.
Daarnaast wordt uitleg gegeven over de flora en fauna in de omgeving van Ruteng.

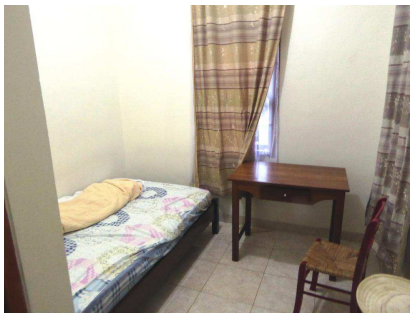
Buiten spelen er een paar leuke kids rond die beweren te weten waar hier slangen zitten. Ze 'sleuren' de Fred mee, een steile helling op, en loodsen hem tot bij een rotsachtige verticale wand van kalkhoudende gesteente vol met spleten.
En er zit inderdaad een beestje! Spijtig genoeg geen slang, maar wel de zoveelste mooie Tokeh!

Om 17.30 u. komen we aan bij onze “Nonnekens”, hotel Wisma Bunda Maria, gerund door kloosterzusters.
De meeste kamers zijn klein met mini-badkamer, terwijl de slaapkamer van Petra en Patrick een echte suite is met grote slaapkamer, 2 badkamers en salon. We zijn niet jaloers, maar allez....

Om 19.00 u. zijn we terug in ons restaurant Agape voor het avondmaal. Hier zien we voor de zoveelste keer onze 'Hollanders” terug, een groep Noorderburen die we al verschillende dagen een beetje overal op het lijf lopen.
Wanneer enkele onder ons een luchtje gaan scheppen en een sigaretje roken, staan er snel welgeteld 18 'hangjongeren' rond ons! Eerst een beetje eng voor Patrick, Walter en Fred, maar heel snel worden we bewust van wat die jonge gasten willen...
Ze steken de hand uit, stellen zich voor met de voornaam, informeren heel beleefd naar onze naam, en vragen ons om een gesprek in het Engels te voeren om de taal een beetje beter te leren kennen. Geen enkel gevoel van agressie of poging tot stelen of amok te maken. Niks van dat: integendeel! Verrassend vriendelijk en leergierig... daar staan we dan met onze vooringenomenheid...
We moeten op tijd terug naar de 'nonnekes', want de poort gaat daar vroeg dicht.

Donderdag 27 september: Ruteng – Labuan Bajo – Boot – Rinca-eiland. Komodovaraan.

Patrick is al vroeg uit de veren. Terwijl hij geniet van zijn eerste sigaretje, ziet hij hoe alle kids 's morgens rond 06.15 u. hun gsm moeten afgeven.
We vertrekken om 06.55 u., na een eenvoudig correct vroeg ontbijt met lekkere eitjes.

We staan voor een lange rit van 120 km van Ruteng naar Labuan Bajo aan de westkust van Flores.
Onze eerste stop is in Cancar, waar we de prachtige en spectaculaire Spider Web-rijstvelden van Lingko mogen bewonderen, Lingkolodok genoemd. Lingko staat voor 'veld' en Lodok voor 'centrum'.
We beklimmen moeizaam ('t is nog vroeg hé!) een heuvel in het dorp Cara. Vanaf de top komt het schitterende “spinnenweb” volledig tot zijn recht.
We hebben al heel wat rijstvelden gezien, maar nergens hadden ze de vorm van een spinnenweb!

Bij de organisatie van het land hebben de dorpelingen gekozen om de rijstvelden te verdelen als punten van een immense pizza. Eens wat anders dan de rechte lijnen die we overal in België meemaken! Iedere spaak land is eigendom van een andere eigenaar. Het is het dorpshoofd die de oppervlakte van de spieën bepaalt en toekent in functie van de grootte en de behoeften van de families. De meeste koppels hebben hier gemiddeld 10 kinderen!
Het is nog maar 08.00 u. en we hebben onze eerste bezienswaardigheid van de dag al binnen.
Vooraleer we aan de afdaling van onze uitkijkheuvel beginnen, nog even een groepsfoto. We slagen erin om de Spiderweb volledig te verbergen! Was niet de bedoeling, denk ik...

Maxi geeft ons wat algemene uitleg.
– In de dorpen hebben de vrouwen 6 à 12 kids. Niet per ongeluk, niet omdat er lokaal geen elektriciteit of geen TV is, maar om in hun oude dagen de kans te vergroten om geholpen te worden! (geen pensioen, geen centjes). De regering deelt gratis de pil uit voor de mannen en de vrouwen, maar de lokale medicijnman raadt dat af...
– Huizen worden gebouwd zonder vergunningen, iedereen bouwt zo een beetje waar hij wil en waar plaats is zonder iemand te storen. Maar dus ook zonder documenten... daarom nooit een lening bij de bank.
– Wanneer een familie bezoek krijgt, dan blijven de vrouwen en de kinderen in de keuken. Zelfs bij onze 'moderne' gids, want dit is traditie.
– Bij het overlijden van de ouders gaat de volledige erfenis naar de oudste zoon. De anderen (en ze zijn niet met weinig...) krijgen niets. Een hechte familieband is dus geen luxe...
– Veel achtergelaten brommers langs de weg, terwijl de eigenaars hout verzamelen of op het veld werken... Koe aan koord ver van huis... Koffie die ligt te drogen langs de rijbaan... " On Flores Island is the criminality very low, almost zero!"

Om naar Labuan Bajo te rijden vanuit de Spiderweb, moeten we over een serieuze bergketen.
We gaan er 4 uur over doen om 80 bochtige kilometers te verteren. We zitten op 950 m hoogte en krijgen mooie vergezichten, met onder meer, aan de horizon... Komodo National Park!

Eerst nog sanitaire stop, want de weg is nog lang. Maar voor de gezelligheid moet je het niet doen...

En ook nog een tankbeurt. Met overal dezelfde beelden: volgepropte camionetten met allerhande goederen, vrouwen en kinderen, en met de mannen op het dak...

Bij aankomst in Labuan Bajo kunnen we onmiddellijk inschepen op onze mooie cruiseboot, voor ons alleen! De Plataran Phinisi Felicia heeft elf bemanningsleden aan boord. En wij zijn met 13. Ziet er goed uit...

De baas van de expeditie, Ari Daru, stelt ons de crew voor.
Ari Daru, the Boss himself
Asryadi, the captain
Charles, the divemaster
Vansen, chef kok
Eddy, assistent chef kok
Fahmi, engineering
Vincent, assistent engineering
Abdulah, skipper1
Arba, skipper 2
Lorenzo cabin attendant 1
Andy, cabin attendant 2.
E-mail van de baas van de Felicia:
Ariedaru@gmail.com
E-mail van onze duiker:
charlestorare@gmail.com

Het ziet er veelbelovend en supergezellig uit. We genieten van een welkomstdrankje terwijl het anker wordt gelicht en we koers zetten naar het Rinca-eiland, ongeveer 3 uur verwijderd van deze haven en gelegen in het Komodo National Park!

Op de zeeën rond de eilanden kan het flink spoken door de samenkomst van 'laut laki laki' en 'laut perampuan' (mannelijke en vrouwelijke zee). De woeste mannelijke zee ligt zuidelijk, de rustiger vrouwelijke ten noorden van de Soenda-eilanden. Tussen de eilanden bedrijven ze volgens de Indonesiërs de liefde, waardoor woeste draaikolken ontstaan. Of hier nu echt de liefde wordt bedreven? Het is in elk geval duidelijk dat je deze zee in een zeewaardige boot moet bevaren. Met name de stromingen rond Komodo zijn erg sterk en er zijn hier al behoorlijk wat scheepjes gezonken.

Rinca is het op één na grootste eiland van het Komodo NP. Het landschap is groener en heuvelachtiger dan op Komodo. Het eiland is veel later opengesteld voor toeristen en is daardoor minder bekend dan Komodo. Toch is de kans dat je een varaan ziet hier vele malen groter. In september (droog seizoen) heb je de meeste kans de varanen te zien.

We moeten even bespreken hoe we de komende dagen gaan opvullen. In het programma staat onder meer dat we het eiland Komodo aandoen om ook daar proberen varanen te spotten. Ari weet te vertellen dat hij, tijdens de drie laatste uitstappen met toeristen op dat eiland, maar één Komododraak heeft kunnen laten zien. Het eiland is veel groter dan Rinca, en er leven 5 keer minder varanen.... We zijn heel tevreden met de flexibiliteit die ons wordt aangeboden, en we maken keuzes. Komodo is ver varen, de kans om een varaan te zien is klein, en de tijd dat we spenderen aan de verplaatsing naar dat eiland, komt in vermindering van de blijkbaar zeer interessante snorkelgelegenheden die ons worden aangeboden. Er wordt beslist om Komodo-eiland "te laten vallen" voor zover we enig succes boeken op Rinca.

Vandaag 23 november, ja ja, 23 november, thuis dus, krijg ik van Walter en Werner volgende link: https://www.hln.be/reizen/van-9-naar-440-euro-om-zeldzame-komodovaranen-te-zien-deze-plek-is-enkel-voor-mensen-met-geld~a2527158/ :

Een Indonesische gouverneur is van plan om toeristen 500 dollar per persoon te vragen om het Nationaal park Komodo binnen te mogen.
Victor Laiskodat, de gouverneur van Oost-Nusa Tenggara, zegt dat de hoge toegangsprijs bedoeld is om de prestige van het reservaat te verhogen. Momenteel bedraagt de toegangsprijs 10 dollar.
"Dit is een zeldzame plaats, enkel voor mensen met geld", aldus de gouverneur. "Zij die niet genoeg geld hebben, moeten niet komen. Enkel uitzonderlijke mensen zijn welkom." Een toeristenboot die de UNESCO-werelderfgoedsite binnenvaart, zou in de toekomst 44.000 euro moeten betalen! De regering liet eerder al weten de toegang te willen beperken tot slechts 5.000 bezoekers per maand.
Daar zijn we dus nog mooi aan ontsnapt!

Wat moeten we weten over de Komododraak?
Op de droge eilandjes tussen Sumbawa en Flores leeft de komodovaraan, een prehistorisch monster waarvan de westerse wereld het bestaan tot 1910 niet kende. Toen ontdekte een Hollandse militair 'het monster' toen hij ter hoogte van Komodo schipbreuk had geleden. Niemand wilde zijn verhaal geloven, behalve een officier die in 1912 ter plekke ging kijken en de huid van zo'n beest als bewijs meenam.
De Komodovaraan is de grootste nog levende hagedissoort. Er leven er zo'n 5000-tal in het wild. Ze worden tot 3 meter lang en kunnen, na een copieuze maaltijd, tot 150 kg wegen.
Hij deelt zijn territorium met wilde waterbuffels, herten, makaken, geiten en wilde paarden.

Ze leven het liefst in laag gelegen en open gebieden met een grasachtige begroeiing. Komodovaranen worden vaak in groepen aangetroffen. Alleen jonge exemplaren blijven uit de buurt van volwassen dieren om niet opgegeten te worden. De komodovaraan is een van de weinige reptielen die in groepen eet. Een vers kadaver wordt vaak al snel opgemerkt door verschillende dieren. Daarbij geldt wel een zekere hiërarchie: grote dieren bemachtigen het meeste voedsel.

Zijn grootste bedreigingen zijn het verdwijnen van hun prooidieren, stroperij en verkleining van hun habitat door de mens, alsmede de door hen achtergelaten honden die naast het schaarse wild ook de eieren van de varaan lusten. De komodovaranen hebben het geluk gehad dat hun vlees oneetbaar is en hun huid ongeschikt om tasjes en dergelijke van te maken. Zou dit het geval zijn geweest dan waren ze hoogst waarschijnlijk al lang door stropers uitgeroeid.
Volwassen varanen eten alles wat ze kunnen vangen of doden. Naast herten, wilde zwijnen, paarden en wilde geiten staan zelfs waterbuffels, met een gewicht van 10 tot 15 maal hun eigen gewicht, op het menu. Maar ook mensen zijn niet veilig. In 1984 verdween een bejaarde Zwitser op het eiland Komodo. Alleen zijn fotocamera werd teruggevonden en waarschijnlijk is hij ten prooi gevallen aan hongerige varanen.
Maar hun lievelingskostje is een zwanger hoefdier, dat ze aan de geur herkennen. De prooi wordt met huid en haar, zonder kauwen, verslonden, waarbij de varaan als een slang de boven- en onderkaak kan openklappen. In tegenstelling tot bijv. leeuwen of andere roofdieren laten ze ook bijna niets over van een prooi, want door hun sterk maagzuur kunnen botten, horens en hoeven verteerd worden. Alleen de darminhoud wordt verwijderd door de ingewanden met de bek leeg te schudden; fecaliën worden evenmin gegeten. Verder kunnen ze in zeer korte tijd enorme hoeveelheden eten: in één maaltijd kunnen ze wel 80% van hun eigen lichaamsgewicht naar binnen slokken en dat in minder dan 15 minuten.

Vanwege de grote elasticiteit van de maag en de grote bek en keelopening kunnen grote brokken vlees naar binnen worden gewerkt. Ook zijn de kaken flexibel waardoor een prooi binnen korte tijd kan worden opgegeten.
Er werd lang aangenomen dat hun prooien stierven ten gevolge van vergiftiging door bacteriën, na één of enkele beten. In 2009 echter ontdekten Australische biologen dat ze goed ontwikkelde gifklieren hebben die een grote rol spelen bij het doden van een prooi. De klieren produceren een gif dat niet zozeer weefselvernietigend werkt (zoals veel het geval is bij slangengif), maar het voorkomt dat het bloed klontert (anticoagulans) en verwijdt de aderen, waardoor een prooi sneller doodbloedt.
De rottingsbacteriën in de bek veroorzaken een doordringende zwavelachtige stank die in combinatie met de heldergeel gekleurde tong waarschijnlijk de oorzaak is van de legende dat een komodovaraan vuur kan spuwen.

Om 15.30 u. ruilen we de Plataran Felicia voor onze twee motorbootjes, richting Rinca.
Bij aankomst op het eiland beginnen we onmiddellijk aan onze zoektocht naar de reuze-varanen.

Heel moeilijk lijkt dat niet te zijn. Na amper 5 minuten zien we al een groep liggen... dichtbij de keuken! Niet de meest natuurlijke plek om ze waar te nemen, maar we zijn al heel tevreden dat we ze hebben gezien! De énige échte Komodovaraan (Komodo Dragon – Varanus komodoensis).
Maar het mag iets wilder, iets natuurlijker. En dat krijgen we ook: de gids leidt ons tot een groot wijfje dat bij haar nest ligt. Toch indrukwekkend, zo'n groot beest van 3 meter dat je bijna niet ziet liggen!

Tijdens deze wandeling zien we ook waterbuffels (Bubalus bubalis), herten en makaken.
De herten zijn Javaanse herten (Sunda Sambar – Rusa timorensis). De ondersoort die hier voor komt is endemisch voor de Kleine Soenda eilanden: Rusa timorensis floresiensis!

We spotten ook een paar kleine hagedisjes, heel snel, heel schuw en dus moeilijk te fotograferen. En toch lukt het ons, waardoor we thuis kunnen werk maken van de identificatie.
Het gaat om een bosskink, een neef van de Sphenomorphus striolatus van 23 september op blz. 69. Hij wordt Flores Forest Skink (Sphenomorphus melanopogon) genoemd. Komt voor op tal van eilandjes in deze omgeving: Sumba, Komodo, Rinca, Flores, Timor, en is dus een endemische soort voor de Kleine Soenda eilanden! Op het menu staan ongewervelde dieren zoals spinnen en insecten, vooral keverlarven, mieren, sprinkhanen en termieten.

De zoektocht eindigt in het cafetaria, waar de Fred nog snel een avondwandeling voor straks regelt met gids en bioloog Safi.
Met een koffie of een frisdrankje genieten we rustig na van onze eerste ervaring met de Komododraken. Hier zijn ook T-shirts en allerlei andere souvenirs te koop.

En dan terug naar de boot!
En boven onze boot zweeft een Brahmaanse wouw (Brahminy Kite - Haliastur indus), een roofvogel uit de familie van de havikachtigen. *Deze vogel dankt zijn naam aan zijn rol in de Hindoe-mythologie, waarin hij wordt gezien als de boodschapper van de god Brahma.*

De Brahmaanse wouw is voornamelijk een viseter, hoewel ook aas op zijn menu staat.
Hier, op de Kleine Soenda-eilanden, is het de ondersoort Haliastur indus intermedius, een kleinere variante binnen de familie.
Bij het verlaten van het eiland worden we uitgewuifd door een Java-aap.

Om 19.00 u. maken Barbara, Annie en Fred zich klaar voor de extra 'slangentour' met Safi, een gids bioloog, en 2 leden van onze bemanning waaronder Ari.
Daar waar we, overdag, bij daglicht dus, in groep moesten blijven en ons niet mochten verwijderen van de gidsen gewapend met lange stokken om ons te beschermen tegen een eventuele aanval van een varaan, lopen we nu vrij rond, relatief ver uit elkaar, in het donker, gewapend met een zaklamp, midden in het Komodovaranengebied, deze keer zonder enige begeleiding of bescherming... Raar gevoel. Da's wel even wennen.
Er valt heel weinig te beleven, tot wanneer er naast ons een groep buffels voorbij wandelt... het is pikdonker.... je hoort ze blazen..., je 'voelt' ze, maar je ziet ze amper. Een beetje angstwekkend, zo'n grote beesten vlak naast ons...
Eindelijk een slang! Dan toch! Fred ziet een slang, hoog in een boom. Een gids klautert erin, probeert de slang te vangen, maar deze kruipt weg in een holle dode tak. Safi kan wel de soort herkennen. Het gaat om een Wolfstandslang, Oriental Wolf Snake (Lycodon capucinus).

Deze slang is niet giftig, ondanks de grote tanden (waardoor de naam wolfstand), is nachtactief, leeft in bomen en voedt zich hoofdzakelijk met skinken en gekko's (foto Internet).

Maar de mooiste waarneming zit er aan te komen. We spotten een slapende vogel, die geen van onze drie begeleiders ooit hebben gezien. Zelfs de bioloog kan er geen naam op plakken!
Wanneer we thuis zijn, kunnen we aan de zoektocht beginnen, op basis van de mooie foto's die Annie heeft genomen. Het blijft een moeilijke zaak. Tot wanneer we Dr. Bayu Wirayudha aanschrijven, de man van de Witte Bali spreeuw, blz. 52. Die weet ons onmiddellijk te zeggen dat het om de zeldzame Zwartnekmonarch gaat (Black-naped Blue Flycatcher – Hypothymis azurea symmixta), een ondersoort die heel zelden wordt waargenomen en die uitsluitend voorkomt in bepaalde bossen op de westelijke en centrale Kleine Soenda-eilanden!

Wanneer we terug bij de gebouwtjes van de ingang aankomen, zien we een volwassen Komodovaraan die afval van groenten en fruit aan het smullen is. Het is echt verschieten van zo'n groot beest dat je alleen maar ziet d.m.v. het licht van een paar zaklampen...

En nog dichterbij komen is helemaal geen optie! Maar wat een contrast met de veiligheidsregeltjes van overdag. Bangelijk!

Maar dé verrassing van de avond moet nog komen...
Barbara gaat naar de toiletten. Wanneer ze buiten komt en naar de lavabo wil gaan, ligt onder de spoelbakken een gigantische varaan gewoon te slapen!
De volledige scène staat als video op de website van de Fred.

Om 21.30 u. zijn de drie avonturiers terug op de boot en kunnen ze aan hun avondmaal beginnen.... Heel lekker maar veel te veel...
We hebben hier een onvergetelijk avontuur beleefd!

Vrijdag 28 september: Omgeving Rinca: Komodovaranen en snorkelen

Voor wie dacht dat de boot gelijk staat aan vakantie... vergeet het! Opstaan om 06.00 u., ontbijt om 06.30 u. en vertrek om 07.00 u.! We hebben een afspraak met de Komodo's van Rinca Island!
We beginnen met de 'Short walk', waar we een paar varanen aan de kantoren en de keuken kunnen spotten.

Hier gebeurde, een tijdje geleden, een zwaar incident, dat te lezen is op de site van HLN.
Een komodovaraan heeft twee rangers in hun kantoor aangevallen in een wildpark op het eiland Rinca. Beide medewerkers zijn met ernstige bijtwonden naar het ziekenhuis overgebracht.
Eén slachtoffer, een vijftigjarige man, zat aan de receptie waar gewoonlijk toeristen inchecken toen de reuzenhagedis de ruimte binnendrong. "De ranger panikeerde en trachtte tevergeefs te ontsnappen door op een stoel te springen", vertelde Heru Rudiharto van het wildpark. "Maar de komodovaraan greep zijn been en beet er vervolgens in." Volgens Rudiharto was deze man in 2009 al eens het slachtoffer van een gelijkaardige aanval.
Een andere medewerker (35), die zijn collega hoorde schreeuwen, schoot hem ter hulp maar werd eveneens in het been gebeten. Beide rangers werden naar het hospitaal gebracht en zouden in een stabiele conditie zijn.

Dan komen we op een tweesprong van de weg: retour? of de langere 'Adventure trek'?
We twijfelen een paar seconden, omwille van de hitte. Maar Dirk dringt aan om voor de 2de te kiezen. De meerderheid volgt...
Het moeten niet altijd grote varanen zijn.
We krijgen opnieuw een familie makaken in het vizier, alsook enkele grote waterbuffels die liggen te rusten in de schaduw van een paar bomen. En verder weer een drietal Javaanse herten.

Maar hier lopen ook kleine vreemde dingen rond, zoals deze Scolopendron. Hij behoort tot de familie van de tijgerduizendpoten (Scolopendridae).

Dit geslacht komt wereldwijd voor in warme gebieden, en leeft onder stenen, in dood hout, bladstrooisel, scheuren en spleten. Deze nachtactieve dieren jagen op insecten en andere ongewervelden, maar grote exemplaren ook op muizen en kikkers, die ze met hun gifkaken overmeesteren. Het gif van bepaalde soorten tijgerduizendpoten kan fataal zijn voor een mens!

We moeten nog iets leren over het sterk ontwikkeld reukorgaan bij onze komodo's.
Het belangrijkste zintuig is de goed ontwikkelde reukzin. Een varaan ruikt echter niet met de neus maar gebruikt het orgaan van Jacobson, dat bestaat uit zeer gevoelig weefsel en gepositioneerd is in het gehemelte van de bek. De tong van de varaan is gespleten. Daarmee wordt gekwispeld in de lucht, waardoor er geurdeeltjes op blijven plakken. Vervolgens wordt de tong teruggetrokken in de bek en langs het orgaan van Jacobson gestreken waar de deeltjes worden uitgelezen. Doordat de tong gespleten is kan de komodovaraan 'in stereo' ruiken en zo bepalen uit welke richting de geur vandaan komt.
De keuze van Dirk om de 'Adventure trek' te doen lijkt een schot in de roos!
We hebben heel veel geluk!
Een van de gidsen vindt, aan een uitgedroogde bedding, een pas gestorven buffel. Waarschijnlijk gisteren of eergisteren aangevallen en gebeten door varanen, en aan de verwondingen en het gif overleden. Wanneer wij daar aankomen, zijn er al een 5tal varanen rond de buffel en een paar zijn zich al aan het goed doen aan het 'vers' vlees....

Het stinkt hier uiteraard naar rottend vlees. Varanen rieken dat tot 8 km ver. Niet voor niks dat we langs alle kanten komodo's zien aankomen. Eentje gebruikt de droge oever als schuifaf om tot bij het slachtoffer te geraken, een andere kruipt in het achterwerk van de buffel en komt eruit met een groot stuk ingewanden... Vreemd maar wel uniek spektakel!
Onze Ari Daru weet ons te vertellen dat één van de gidsen 3 maand een BBC-ploeg heeft begeleid alvorens ze dergelijke scene konden inpakken! En wij hier... één dag op Rinca en bingo!
Na een kwartier op deze plek tellen we exact 14 varanen in de onmiddellijke nabijheid!

Op 4 mei 2017 naderde een toerist te dicht bij een varaan die aan het eten was...
Een man is aangevallen door een komodovaraan.
Het 50-jarige slachtoffer uit Singapore is in zijn linkerbeen gebeten. De toerist nam foto's van meerdere varanen die zich tegoed deden aan varkens en geiten. Hij negeerde waarschuwingen om niet te dicht bij de reptielen te komen.
"Hij moet te dichtbij zijn gekomen", zegt Sudiyona, het hoofd van Komodo National Park tegen The Jakarta Post. "Een komodovaraan houdt er niet van om gestoord te worden tijdens het eten."
Vraagje: stonden wij wel ver genoeg van die dode buffel?.....

Vóór we het eiland verlaten, nog een waardevolle waarneming! Met name een hoenderachtige, gemakkelijk te herkennen aan zijn silhouet.
Het is het Rood boshoen (Orange-footed scrubfowl). Er bestaan vijf ondersoorten, waarvan Megapodius reinwardt reinwardt voorkomt op Rinca en een paar buureilandjes, nergens anders!
Hij bouwt een nest van aarde, takken, zand en gebladerte en vormt een heuvel die soms zeer groot wordt, vaak 3 à 4 meter hoog en een diameter van 9 tot 13 meter! Soms werkt er meer dan één paartje mee om de nestheuvel te bouwen. Ook kan deze nestheuvel jaar na jaar opnieuw gebruikt

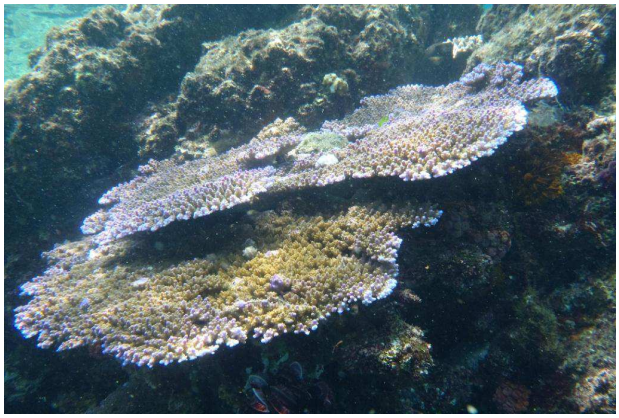
worden en sommige zijn wellicht eeuwenoud. Het vrouwtje legt 12 à 13 eieren. Deze worden niet tegelijk gelegd, maar met een interval van 9 tot 20 dagen. De eieren worden geïncubeerd door de warmte die door het rotten van de bladeren vrijkomt en gebeurt pas bij een temperatuur tussen de 30 en 35°C. Het kan daarom 50 à 100 dagen duren vooraleer de eieren uitkomen. Het broeden vindt plaats tussen augustus en maart. Na het uitkomen van de eieren moeten de kuikens zichzelf uitgraven uit de nesthoop. Na enkele uren zijn ze al in staat om te vliegen. De ouders zorgen niet voor de jongen.
Het is bekend dat andere diersoorten soms verlaten nestheuvels van rood boshoenders gebruiken om in te nestelen. Dit geldt bijvoorbeeld voor onze Komodovaraan.

Onze laatste Komodo-uitstap zit erop. Het is schitterend geweest.
Nog even een groepsfoto met de biotoop van onze draken op de achtergrond, en we zijn weg.

Nu naar de boot, waar we ons mogen klaar maken voor een snorkelfestijn!
Vandaag en morgen gaan we 3 zones doen: de Coral area, de Manta area en de Turtle area.
De temperatuur van het water is hier permanent 27 à 28° C.
Dat klinkt verdorie goed!
Deze voormiddag varen we naar Tengah, dat is Rock Island.
Ari garandeert ons dat wat we in het Maritiem reservaat van de 17 eilanden gezien hebben tijdens het snorkelen, volledig in het niets verdwijnt t.o.v. wat we hier gaan beleven. Let's hope!
Ze noemen het hier the Coral area.
Onze Divemaster Charles ontleent de onderwatercamera van Patrick en Petra en zorgt voor mooie beelden.
Toegegeven, heel kleurrijke koralen, mooier en duidelijker dan een paar dagen geleden. We zwemmen over en voorbij zweepkoraal, tafel- en hertshoornkoraal.

Maar wat nog straffer is, is dat we na enkele minuten al een zeeschildpad én een zeeslang kunnen waarnemen.
Wat een topper!
Ongelooflijk hoe we die beestjes rustig kunnen volgen!
De schildpad is de Soepschildpad (Green Turtle – Chelonia mydas).
Hij heeft van alle zeeschildpadden de grootste verspreiding; de soort zet eieren af in 80 landen. Wereldwijd zijn er naar schatting zo'n 2,2 miljoen soepschildpadden. En toch is het een bedreigde diersoort. De IUCN schat de achteruitgang van het aantal nestelende vrouwtjes over de laatste drie generaties op 48 tot 67%. Volgens recent onderzoek wordt geschat dat het totale aantal individuen de afgelopen 50 jaar met 90% is afgenomen.

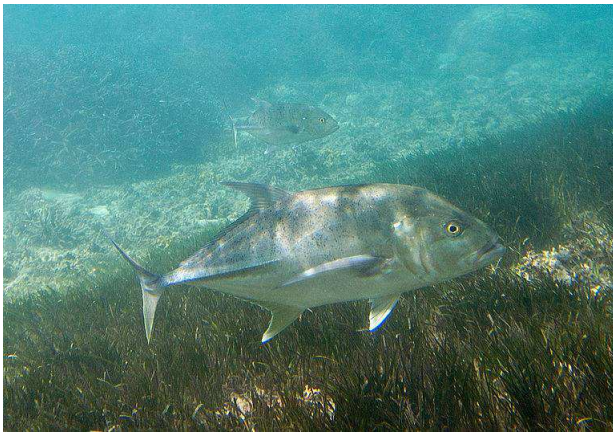
Op het eiland Bali bijv. zijn er lange tijd geen eierleggende exemplaren waargenomen.
Deze soepschildpad leeft in ondiepe wateren langs de kust waar genoeg zonlicht doordringt om plantengroei mogelijk te maken waar de schildpad van leeft. Geschikte leefplaatsen zijn baaien, rotskusten en kusten van vulkanische eilanden.
De soepschildpad kan de adem ongeveer 2,5 uur inhouden om te slapen.

De zeeslang die we zo elegant zien 'zweven' is de Ringslangplatstaart (Yellow-lipped Sea Krait - Laticauda colubrina), van dezelfde soort als deze die we hebben gevangen tijdens de nachtwandeling van 20 september (zie blz. 50). Maar nog nooit had iemand van ons voordien een zeeslang zien zwemmen! Prachtige waarneming.

De Giant Trevally (Caranx ignobilis) (foto links) is een straalvis uit de familie van horsmakrelen; het zijn snelle roofvissen die meestal jagen op vis boven het koraalrif.
De Blauwe torpedobaars (Blue Blanquillo - Malacanthus latovittatus) (foto rechts), die circa 45 cm lang kan worden, komt voor in tropische delen van de Indische en de Grote Oceaan. Hij kan worden waargenomen aan de rand van koraalriffen, waar hij zijn goed ontwikkelde ogen gebruikt om prooi te vangen. Wij zien hem inderdaad aan het eind van het koraal, boven het zanderige gedeelte.

Gezelligheid troef aan die grote tafel!
Lekker eten, veel Bintangs.... Niet echt de juiste voorbereiding voor de volgende snorkelpartij...
We nemen dan ook al onze tijd om toch maar fit genoeg te zijn voor de komende inspanningen.

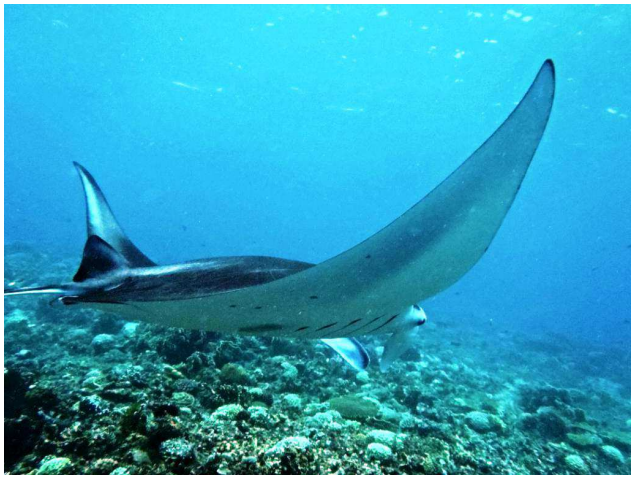
Een paar uur later, rond 14.00 u., varen we boven wat Ari de 'Manta area' noemt. Klinkt veelbelovend, vooral omdat iedereen zijn zinnen gezet heeft op een ontmoeting met deze reuze vissen, de manta's....

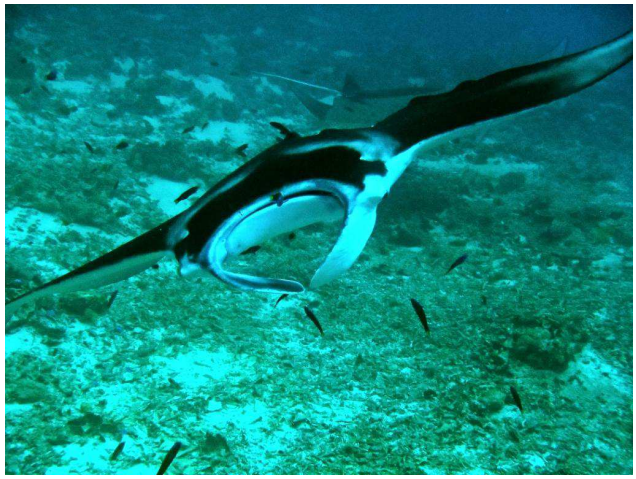
Charles, aan wie we al onze mooie onderwaterfoto's hebben te danken, bootst een manta na en pusht ons om snel te komen kijken!

En ja hoor, we zijn nog geen minuut in het water of er zwemmen onder ons een zestal gigantische manta's! Grote beesten, zeg!
Verrassend hoe sierlijk, elegant en rustig deze vissen van 2 à 3 meter groot zich in het water bewegen. We wanen ons in het midden van een documentaire! Beelden om van te snoepen! Onvergetelijk!

Het is de Reef Manta (Manta alfredi) die we hier zien. *Manta alfredi is familie van de adelaarsroggen. Deze manta haalt een gemiddelde lengte van 3 à 3,5 meter. Ondanks zijn indrukwekkende verschijning is hij totaal ongevaarlijk. Hij voedt zich met zooplankton.*

Deze plek hier, tussen Rinca en Komodo, is gekend als een goede locatie om manta's waar te nemen, zoals ook bepaalde plaatsen rond Hawaï en de Maldiven.
Manta's worden minstens 50 jaar oud, maar worden toch beschouwd als 'bedreigde soort' op de IUCN-lijst omwille van de overbevissing de 20 laatste jaren. Je kan het al raden... Chinezen... medicinale fabeltjes...
Naast Papegaaivissen en Koraalvlinders, ook nog de smalle langwerpige Naaldvis (Needlefish) (foto links), een gevaarlijk beestje. Grote soortgenoten kunnen snelheden halen tot 60 km/u. Als hij aanvalt, kan hij los door een lichaam spiezen en vitale organen raken, met de dood als gevolg!
En om af te sluiten, een Gevlekte doosvis (Spotted Boxfish).

Wie geen zin heeft om te snorkelen, kan gaan 'wandelen' op een van de talrijke Pink beaches, een klein strandje bij het eiland Karangan. Maar dat lijkt boerenbedrog, want van wandelen geen sprake. Een piepklein eilandje, amper een paar honderd meter lang, en welgeteld één dode struik. Een ware flop voor de wandelaars.
Alléén de samenstelling van het strand zelf zou kunnen boeien... De stranden rond Komodo hebben hun 'pink color' namelijk te danken aan microscopische diertjes, Foraminiferen genoemd, die een rode kleur geven aan de koraalriffen. Wanneer deze loskomen of afsterven en zich mengen met het wit zand van de beach, krijgen we deze gekende 'roze' kleur.
Het strand ligt bezaaid met verschillende soorten koraal en dus ook met die Foraminiferen.
We zien Nicole die Anke en Patrick probeert duidelijk te maken hoe manta's zich verplaatsen!

Terug op de boot komen een paar Langsnuitdolfijnen ons in de verte begroeten.

De Langsnuitdolfijn (Spinner Dolphin – Stenella longirostris) wordt ook spinnerdolfijn genoemd omwille van de sprongen die hij uit het water maakt, waarbij hij regelmatig om zijn lengteas spint.
In kustwateren bestaan groepjes uit tien tot honderd dieren, maar in open zee kunnen scholen aangetroffen worden tot meer dan tienduizend dieren.
In deze grote scholen kunnen de dolfijnen in enkele maanden meer dan duizend kilometer afleggen.
Vaak sluiten de dolfijnen zich aan bij scholen van andere walvisachtigen en grotere tonijnensoorten zoals de geelvintonijn.

Het samenleven met tonijnen heeft voor beide dieren voordeel. De geelvintonijn profiteert van het vermogen van de dolfijnen om prooivissen op te sporen met behulp van echolocatie, en de langsnuitdolfijn profiteert van de gewoonte van de tonijnen om onder de dolfijnen te zwemmen, waardoor zij als buffer dienen tegen aanvallende haaien.

We hebben heel wat te vieren, en dan wordt de overgebleven Arak-fles van Nicole bovengehaald. De eerste is 'gesneuveld' bij de douane-controle van de vlucht van Denpasar naar Ende. Een fles water in de handbagage, dat mag, maar een fles Arak niet... ik heb zo'n raar gevoel dat er iets niet klopt.
De lieve Lorenzo ziet dat we aan de pure Arak zitten en keurt dat niet goed. Hij stelt voor om er iets lekkers van te maken en bereidt ons een drankje met lemon, suiker en Arak uiteraard!
Lieve jongen, die Lorenzo.
Terwijl de mannen in de keuken hun uiterste best doen om ons opnieuw te verwennen, genieten wij van een mooie en gezellige zonsondergang.

Na een lekker avondmaal verrast de crew ons met Reggae muziek waarop ze allemaal dansen! Anke, Nicole en Serge doen mee. En dan... dan komt er een authentieke Polonaise !!!

Zaterdag 29 september: Snorkelen. Vlucht Labuan Bajo – Denpasar. Hotel Griya Santrian

Om 07.30 u. staan we weer klaar om te snorkelen, deze keer aan de zogenaamde Turtle area, nabij het eiland Siaba.
Zelfde scenario als met de manta's... enkele minuten in het water en daar zijn ze: Zowel de Soepschildpad die we nabij Rock Island gisteren al hebben gezien, als de meer zeldzame Echte karetschildpad (Hawksbill Turtle – Eretmochelys imbricata). Op een gegeven ogenblik zwemmen er niet minder dan 11 zeeschildpadden boven, naast en onder ons. We kunnen er af en toe eentje volgen die vanop de zeebodem langzaam naar boven zwemt en heel mooi lucht komt happen.

De Echte karetschildpad is het enige in zee levende reptiel dat grotendeels van sponsdieren leeft. Een legsel bestaat uit meer dan honderd eieren. Slechts weinig juvenielen krijgen de kans om een volwassen schildpad te worden, door natuurlijk verval zoals parasieten, voedseltekorten, predatie en menselijke activiteiten zoals het vernietigen van neststranden en het rapen van de eieren.
De karetschildpad is een zeldzame diersoort die steeds afhankelijker wordt van bescherming. De status van deze schildpad op de Rode Lijst van de IUCN is daarom 'Critical'. Dit betekent dat deze schildpad met uitsterven bedreigd is!
Naast deze prachtige reptielen, ook nog tal van kleurrijke vissoorten: Grombaars, Maskerkoraalvlinder, Pijlstaartrog, Trompetvis, Oogvlekkoraalvlinder en vele anderen. Het is hier net een aquarium!

We staan anderhalf uur voor op ons tijdsschema. Het heeft geen zin om te vroeg in de haven aan te komen, want daar valt niets te beleven in vergelijking met onze ervaringen hier. Daarom stelt Ari voor om een bezoek te brengen aan een vissersdorp, een moslim-gemeenschap op het eiland Mesa.

We wandelen door het dorp, passeren langs de school, we zien ronde vazen met kraantje aan de voordeur, die dienen voor het wassen tijdens gebed (moslims).

Aan de rand van het water ligt heel veel plastic en ander afval. De mensen gooien dat hier zodat de zee, bij hoogtij, alles meesleurt....! En de kinderen zwemmen er tussen...

Iedereen is ontzettend vriendelijk in dit dorp en poseert graag voor de foto.

Bij ons vertrek worden we uitgewuifd door de enthousiaste lokale jeugd.

Onze laatste lunch aan boot: chicken curry, pork en ..... FRIETJES! Zoals altijd hier op de boot, zeer lekker eten en altijd piekfijne bediening.

De landschappen waarvan we hebben genoten vanaf onze boot, de magische zonsondergangen, de kleurrijke onderwaterwereld, de Komodovaranen, dat alles maakt van onze cruise een echte 'once in a lifetime' ervaring!
We nemen afscheid van deze elfkoppige bemanning, allen even vriendelijk, gedienstig, beleefd, altijd glimlachend, een goed humeur, op een mooi afgewerkte boot, proper, met een gevoel van volledig vertrouwen, totale veiligheid, geldbeugels in de kamer, hoeft niet op slot, fotomateriaal, gsm en horloge achterlaten op grote eettafel wanneer we gaan snorkelen, correcte inschatting van timings (heel wat anders dan op het vasteland), flexibiliteit, verandering van programma met volledige inspraak van onze groep, fantastisch. Voor herhaling vatbaar.
Of zoals Nicole zegt: “Volgend jaar, zelfde groep, zelfde boot, zelfde bemanning!”

We komen aan land. En wie zien we hier terug? Onze Maxi!
Met 3 auto's begeven we ons naar de luchthaven waar we omtrent 15.00 u. aankomen. Mooi op tijd voor de boarding een uurtje later.
Een ATR72-600 brengt ons naar Denpasar. Het vliegtuig zit bomvol; er is amper plaats voor de handbagage.
Take off 16.14 u. landing 18.05 u. in Denpasar. Alles verloopt heel vlot.
Ons hotel Griya Santrian ziet er mooi uit. Maar het is al donker.
Morgen hebben we een vrije dag en kunnen er dan volop van genieten.

Zondag 30 september: Vrije dag

Ontbijt relax rond 08.00 u., zalig... niks moeten doen!
We kunnen rusten, zwemmen, wandelen, zonnen, shoppen, stel je voor: de hele dag vrij!

Patrick zit rustig te genieten op zijn terras op de eerste verdieping, tot wanneer hij iets ziet bewegen op de stam van de palmboom vóór hun kamer.
Gedaan met de rust! Beestje in 't oog houden EN zo snel mogelijk de Fred vinden...!
Het lukt hem allebei!

We zien voor het eerst een Vliegend draakje (Flying Dragon – Draco volans).
En het demonstreert zelfs onmiddellijk zijn kunnen: het zweeft van de ene boom naar de andere!
Wanneer we ons opstellen en een kleine strategie uitwerken om hem proberen te vangen, stellen we vast dat er minstens 2 zitten, ééntje met een gele keelzak en één met een blauwe!!

Deze soort kan maximaal 25 centimeter lang worden, waarvan twee derde bestaat uit de staart.
Het Vliegend draakje kan alleen de ribben uitklappen en omlaag zweven, niet opstijgen. Het zweefvermogen dient om van predatoren af te komen.
Wij hoopten twee verschillende soorten te hebben ontdekt, maar nee dus: de keelzak van het mannetje is felgeel en die van het wijfje lichtblauw met donkerblauwe of zwarte vlekken.

Al zwevend kan een afstand worden overbrugd van 200 meter, veel verder dan de vliegende gekko of de Maleise vliegende boomkikker. De ribben kunnen ook worden uitgeklapt bij predatie; een slang kan de agame niet bijten omdat deze niet in de bek past. Ook kan de hagedis snel langs de bomen omhoog rennen, de huidflappen zijn dan opgevouwen.

In de grote tuin van dit hotel laten een paar vogels zich rustig benaderen.
Zoals de Ringmus (Eurasian Tree Sparrow – Passer montanus). *Dezelfde soort als die bij ons, en neefje van onze Huismus, maar dan wel een andere ondersoort, de Passer montanus malaccensis, die voorkomt van Zuid-Himalaya tot Indonesië. Hij is iets kleiner en scherper getekend dan zijn soortgenoot in België.*

De Parelhalstortel (Eastern Spotted Dove – Spilopelia chinensis) (foto links) *heeft een vrij lange staart en het meest opvallend is de zwarte band om de nek met duidelijke witte stippels, vandaar de naam parelhalstortel. De ondersoort die we hier zien is de Spilopelia chinensis tigrina: het verspreidingsgebied loopt van India via Indochina tot de Filipijnen en de Soenda-eilanden.*

De Zebraduif (Zebra Dove – Geopelia striata) *komt oorspronkelijk uit Zuidoost-Azië, maar is elders op de wereld uitgezet en verwilderd en wordt ook veel als kooivogel gehouden.*
Men vindt nu verwilderde populaties in het Brits Indische Oceaanterritorium, Frans Polynesië, Laos, Madagaskar, Mauritius, Qatar, Réunion, de Seychellen en in de Verenigde Staten.

Tijdens het slotdiner krijgen we een mooie afsluitingsspeech.
En dan is het tijd om terug naar de bar te trekken.
Een drietal onder ons slagen er in het tot 01.30 u. uit te houden... Ze zijn met 3 of 4, weten het zelf niet meer zo goed, zijn wel gaan zwemmen, eerst in de zee, denken ze, daarna in de pool...

Maandag 1 oktober: Deel van de groep vrije voormiddag en vlucht Denpasar – Singapore
Ander deel van de groep West-Bali Cobra-excursie. Hotel Sea Medewi

Het mini-groepje dat intekende voor de 'Cobra-extensie' neemt afscheid van de grote groep.
Rond 10.00 u. stappen Anke, Annie, Barbara, Nicole en Fred in één van de huurauto's, de koffers gaan mee in een 2de auto.

Onze begeleiders zijn Agus, een uitstekende gids die Fred heeft leren kennen in een vorige slangenexcursie in Denpasar (Bali) in 2016, en Shinta Sukmawati, de eigenares van het Bali Reptile Rescue Center, samen met Rey en een paar andere medewerkers.
Het adres op Internet is " *breptile-rescue.blogspot.com/*".

De grote groep brengt nog een groot deel van de dag door in het hotel, en geniet van de laatste Soto Ayam (lekkere soep). Enkelen verlengen de check-out van de kamers mits betaling van 1.000.000 roepies per kamer.
Walter slaagt er nog in om op de valreep 2 nieuwe soorten voor de reis te spotten, met name de Wenkbrauwbuulbuul (Yellow-vented Bulbul – Pycnonotus goiavier) en een eekhoorntje, de Zwartneusklappereekhoorn (Tricoloured Squirrel – Callosciurus notatus).
Deze buulbuul komt voor in grote delen van Zuidoost-Azië en de Indische Archipel.
Hij verblijft in open cultuurlandschappen, parken en tuinen. Na de broedtijd vormen ze groepen tot wel honderd individuen die zich verzamelen op gemeenschappelijke slaapplaatsen.
De Wenkbrauwbuulbuul heeft een groot verspreidingsgebied en daardoor alleen al is de kans op uitsterven uiterst gering. De indruk bestaat zelfs dat de populatie toeneemt omdat hij zich gemakkelijk aanpast aan menselijke bewoning.
De Zwartneusklappereekhoorn is een zeer algemene soort die overal te vinden is: bomen, plantages, regenwoud, mangrove, tuinen en parken. Hij is amper 20 cm groot en toch voedt hij zich voornamelijk met kokosnoten, mango's en jackfruit, vruchten minstens even groot als hijzelf!

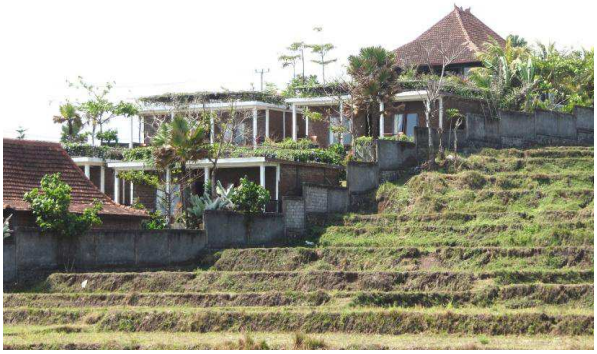

Om 16.30 u. pikt Eka het gezelschap op voor een korte rit naar de luchthaven. Warme afscheidsknuffels en 'tot ziens, you never know'....
De take off in Denpasar heeft plaats om 20.00 u. met vlucht SQ947 met een A330-300.
Afstand: 1737 km aan 900 km/h op 12.000 meter hoogte.
We landen in Singapore om 22.40 u., we beschikken over één uur voor de transfer naar een andere gate, en dat lukt zonder probleem. Na de boarding om 23.10 u., vertrekken we om 00.12 u., richting Schiphol.

Ondertussen rijdt de kleine groep naar West-Bali, met de hoop op een *close encounter* met een Koningscobra “in het wild”...
Om 13.00 u. komen we aan in ons hotelletje, waarvan ik het volledige adres meegeef, om zeker te zijn het ooit terug te vinden...

Sea Medewi Resort - Beach Resort
Jl. Pantai Bahari, Yeh Sumbul, Mendoyo
Kabupaten Jembrana,
Bali, Indonesia

Wat werd aangekondigd als een zeer eenvoudig logement, is in feite een mooi hotel, op amper 100 m van de zee, geen verkeer, twee kleine swimming pools, kei lieve mensen, mooie terrasjes, enkele bungalows verspreid over een heuveltje: wij hebben 56 trappen te doen alvorens aan onze kamer te geraken, trappen in open lucht, langs

bloementuintjes en grasperken. Prachtig zicht op zee.
Hier voelen we ons onmiddellijk helemaal thuis, in een familiale sfeer.

Volgens ons programma zitten we in een all-in systeem, een 'OMA' dus in Urania-termen, wat inhoudt dat ontbijt, middagmaal en avondmaal zijn inbegrepen. In principe is alles dus gepland, gereserveerd en staat er een menu klaar voor ons.
Bijlange niet! Shinta vraagt ons waar we willen gaan eten: “in het hotel, of een restaurant een beetje verder, met lekkere verse vis, op wandelafstand, of nemen we de auto en rijden we ergens naartoe?”. OK, we kiezen voor het visrestaurant aan het strand.
Daar aangekomen, mogen we à la carte eten, en kiezen wat we willen! En ook de aperitief en de drank bij het eten is inbegrepen...?! Nooit meegemaakt!
We lopen even naar buiten, waar de vers gevangen vis op ons ligt te wachten. We kiezen zelf welke vis we willen.
Die wordt voor ons voorbereid op BBQ op een vuurtje van kokosnoot. We zitten met zijn allen in de keuken om de voorbereiding mee te beleven.
Wat een leuke start. We hebben nog geen enkel beestje gezien, maar zijn wel al heel gelukkig!

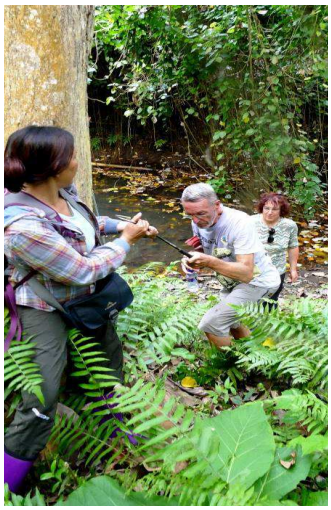

Om 16.00 u. vertrekken we voor onze eerste Cobra-zoektocht.
Maar eerst nog een foto van de ijsvogel die nu al uren op een elektriciteitskabel zit. Te ver om een echt bruikbare foto te maken, maar hij is toch te zien op foto rechts boven, vorige bladzijde.
De Witkraagijsvogel (Collared Kingfisher – Todiramphus chloris palmeri) wordt vaak aangetroffen in kustgebieden. Deze ijsvogel is vaak te zien als hij op de uitkijk zit op een opvallende plek zoals een kale tak, kabels of een rotspunt. Hij voedt zich voornamelijk met kleine krabben en kreeftjes. Al wat niet verteerbaar is, komt er later uit als braakbal, zoals bij de uilen.

We lopen op moeilijk begaanbare paadjes, langs een riviertje. Een moeilijk af te dalen berm wanneer Agus ons een jonge Netpython (Reticulated Python – Python reticulatus) aanwijst, die hoog op een tak ligt te rusten. Er wordt geprobeerd hem uit de boom te schudden, hem te laten bewegen d.m.v. een lange bamboestok, maar het lukt ons niet.
Ten einde raad klimt Agus in de bamboe, 3 à 4 meter hoog, maar hij geraakt niet dicht genoeg bij de slang om hem naar beneden te halen. Hier stopt onze eerste uitstap; we zijn een beetje ontgoocheld... Straks beter.

We veranderen van locatie. Het begint te schemeren.
Rond 20.00 u., onze eerste slang! Een Painted Bronzeback Snake, niks nieuw! Die kennen we al van onze vorige nachtwandeling, 20 september (blz. 53). Maar toch heel leuk om te zien, als je nog niks anders hebt gevangen...

Ons volgend beestje van de avond, amper 10 minuten later, is ook al een gekende van 20 september, de Great Crested Canopy Lizard, met zijn 35 cm super lange staart!

Agus weet weer niet van ophouden. Terwijl we nog bezig zijn met het proberen maken van degelijke foto's van onze agame, worden we geroepen voor een volgend 'vies kruipbeest', zoals vele mensen dat noemen... een mooie slang! En niet de eerste de beste, de Witlipbamboeadder (White-lipped Pit Viper – Trimeresurus albolabris insularis), hangend in een struik, geduldig wachtend op een voorbijkomende prooi. *Hij behoort tot de familie van de groefkopadders. Deze bezitten een warmtegevoelig zintuigje, de 'pit', dat net achter de neus zit. Dit orgaan stelt de slang in staat in het donker te jagen, omdat het warmteverschil tussen het prooidier en zijn omgeving door de 'pit' wordt waargenomen, de voorloper van de warmte-camera. Hij jaagt op boomkikkers, gekko's, muizen en kleine vogels.*
Het verspreidingsgebied van deze ondersoort 'insularis' beperkt zich tot de reeks eilandjes ten Oosten van Java, dus van Bali tot Timor, wat van deze waarneming toch iets speciaals maakt.

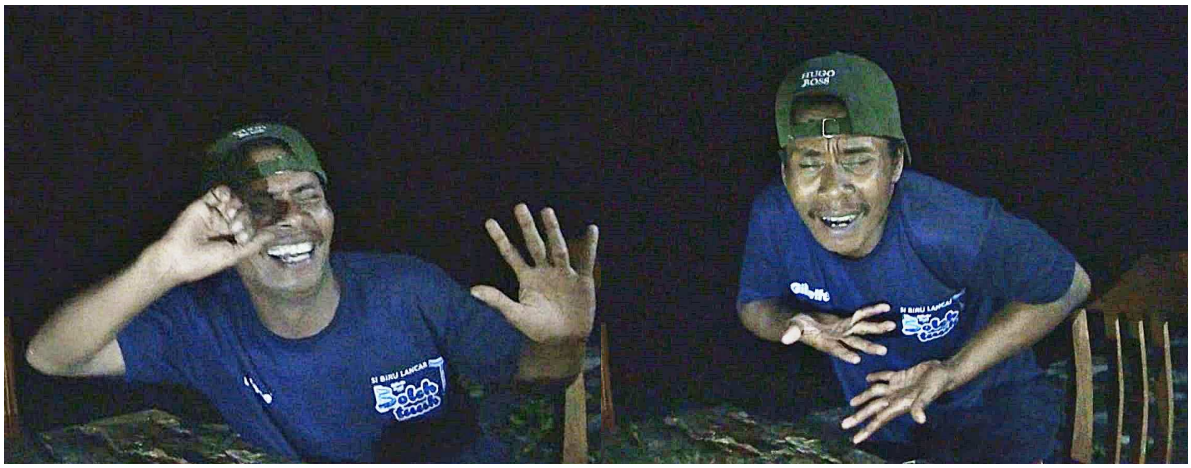

Als afsluiter pikken we nog een amfibietje mee, de Krabbenetende kikker (Crab-eating frog – Fejervarya cancrivora).
De kikker is inheems in Zuidoost-Azië.
Hij verblijft vooral in mangrovebossen en moerassen en is de enige bekende moderne amfibie die zout water kan verdragen. De volwassen dieren hebben voornamelijk kreeftachtigen op het menu staan zoals kleine krabben.
Deze kikkersoort wordt door de lokale bevolking gewaardeerd als voedsel, vooral vanwege het vlees aan de achterpoten, en wordt om die reden ook wel op commerciële schaal gekweekt.

Hieronder een mooie 'sfeerfoto' met kikker, van Annie.

We nemen ons avondmaal in hetzelfde restaurant als deze middag, gezellig aan het strand, heel dicht bij de waterlijn. Voor de bestelling communiceren we met de vissers in gebarentaal...
Er komt trouwens een visser bij ons zitten. Wij bieden hem een biertje aan, maar dat wil hij niet, en hij legt ons uit, ook in gebarentaal, waarom hij niet drinkt. Hi-la-risch!

(Links) Alcohol drinken en plezier maken op de boot, leidt (rechts) tot ziek worden en kotsen....

Ook deze keer eten en drinken we wat we willen, Shinta blijft maar trakteren! We dringen aan om toch te mogen betalen, maar... “Negative. All is included!”
Om 23.00 u., na zalig genoten te hebben van het eten, de temperatuur en de sfeer, trekken we naar ons hotel.
Tientallen padden zitten tussen het gras links en rechts van de 56 trappen naar onze kamers. Ook al geen onbekenden: de Javanese Toad, zoals op de eerste dag, in Hotel Plataran Heritage.

Dinsdag 2 oktober: Eerste groep: vlucht Singapore – Amsterdam
Extensiegroep: Cobra-zoektocht. Retour Sanur Hotel Griya Santrian

De eerste groep landt met de A350-900 in Schiphol om 06.49 u.
De aangekondigde afstand was 10.524 km, maar dat werd uiteindelijk 10.894 km.
Dan wordt er verder gereisd naar de diverse bestemmingen in België, in de regen. Welcome home!

De 'extensiegroep' begint aan zijn laatste dag in Bali.
We verlaten ons gezellig hotelletje om 08.40 u. richting Bali Reptile Rescue Center.

Nabij de ingang, een grote foto van de 2 jaar geleden overleden medewerker Edy, 36 jaar oud.
13 april 2016

“Today our hearts go out to our partners and friends at Bali Reptile Rescue. They have lost a great colleague, a dear friend and a part of their family.
Edy Putu, wildlife conservationist and expert in the field of king cobras, has lost his life today due to a king cobra (Ophiophagus hannah) bite.
He died doing what he loved most, contributing to the conservation of wild king cobras in Bali, Indonesia. For herpetologists, field herpers and snake enthusiasts all over the globe, Edy was a well known king cobra specialist and a leading name in king cobra conservation.
The fauna of Bali has lost a true wildlife warrior and educator.”

“The West Bali community is very sad because Edi passed away a couple of days ago, bitten by a king cobra at Pangyangan village. It happened when he fell accidently holding in his hands the snake just captured.”

We krijgen verschillende beestjes te zien die hier tijdelijk zijn opgevangen in het kader van de activiteiten van Bali Reptile Rescue.

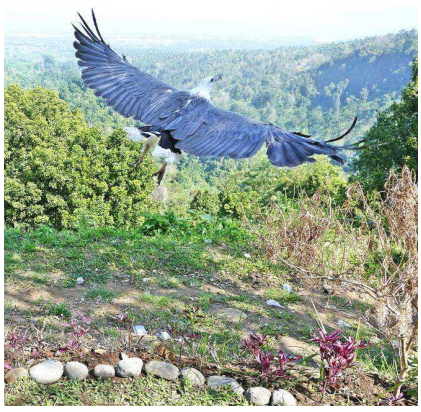
Voor het ogenblik verblijven hier een Vliegende hond, een Civetkat, een Java-aap (links), twee gigantische Birmese pythons waarvan één albino, een grote Koningscobra en een handtamme jonge Netpython (rechts) die dient als 'lesmateriaal' wanneer het Rescue Center uiteenzettingen geeft in de scholen.

En ook nog een Witbuikzeearend (White-bellied Sea Eagle – Haliaeetus leucogaster) die we straks terug zijn vrijheid mogen geven vanaf “the top of the hill”. Uiteraard een prachtige belevenis, zo'n majestueuze roofvogel met een spanwijdte van meer dan 1,5 meter, van dicht bij zien vertrekken!
Hij leeft in kuststreken en waterrijke bosgebieden. Het verspreidingsgebied loopt van westelijk India en zuidelijk China tot Australië.
De Witbuikzeearend voedt zich voornamelijk met waterdieren zoals vissen, schildpadden en zeeslangen. Ook vogels, zoals zwanen, jonge reigers, eenden en aalscholvers.

We keren terug naar het Rescue Center voor het passen van de boots die we gaan nodig hebben.
De op voorhand vanuit België doorgegeven maten kloppen niet helemaal, maar de mensen hier doen hun uiterste best om ons te helpen, door zelfs hun eigen laarzen te geven!

Om 11.00 u. vertrekken we naar het dorp Antadana, een gunstig startpunt voor een uitgebreide zoektocht naar de King Cobra volgens Mr Eva, die de nesten van Koningscobra's hier in West-Bali al jaren in kaart brengt.

Na een half uur moeilijk stappen omwille van de niveauverschillen... bingo!!!
Rei, één van de drie gidsen die ons vergezellen, ontdekt een cobra onder een struik en houdt hem in bedwang tot wanneer wij er aankomen. Duurt wel even, want het is hier klimmen en dalen geblazen, en vallen is hier niet echt een optie...
De Koningscobra (King Cobra – Ophiophagus hannah) is de grootste giftige slang ter wereld.
De meeste exemplaren worden ongeveer 3 tot 5 meter lang. Ons exemplaar hier wordt op 2,70 meter geschat.

De wetenschappelijke naam betekent letterlijk slangeneter, de naam is afgeleid van de Griekse woorden ὄφις (ophis of slang) en φαγεῖν (phagein of eten). Het voedsel bestaat dus voornamelijk uit andere slangen, ook giftige soorten, waardoor de koningscobra in India een soort halfgodstatus heeft als nuttig dier en zelfs aanbeden wordt.

De koningscobra is de enige slang die een complex nest maakt om de eieren in af te zetten. De cobra wordt hierdoor wel als een van de intelligentste soorten slangen gezien. Het vrouwtje bewaakt haar legsel en zit op het nest tot de eieren bijna uitkomen.

Bij elke beet spuit deze slang een grote hoeveelheid gif in. Een enkele dosis gif is voldoende om 20 tot 30 personen te doden! Doordat het gif het zenuwstelsel plat legt, stopt de ademhaling of de hartslag. Van de koningscobra is bekend dat een beet binnen een kwartier tot de dood kan leiden.
Volwassen koningscobra's worden uitsluitend bedreigd door de mens. De huid van de slang wordt verwerkt tot leer en het vlees wordt door de lokale bevolking gegeten. De organen van de slang, waaronder de galblaas, worden gebruikt als traditioneel medicijn.

Voor de Fred, na de Komodovaraan, is nummerke 2 van de top 3 binnen! Nu kunnen we naar huis.

Shinta zorgt voor de laatste waarneming van de reis, met name een juveniele Indische varaan, (Asian Water Monitor – Varanus salvator).
Het mannetje van de Indische varaan kan 3 meter lang worden. Daarmee is het een van de grootste hagedissoorten ter wereld. Hij is carnivoor en niet erg kieskeurig wat betreft zijn prooi. Hij eet vogels, eieren, kleine zoogdieren, vissen, hagedissen, kikkers, slangen, kleine krokodillen en schildpadden. Er zijn ook gevallen bekend van varanen die menselijke resten opgroeven en vervolgens opaten.
Bij ons exemplaar is het navellitteken heel goed te zien, wat ons doet vermoeden dat het nog een heel jong beestje is.

Tijd om te lunchen nu!
We genieten van lekker zoetzuur varkensvlees en garnaal, met keuze tussen 'mild spicy and not spicy at all'! Allemaal heel gezellig!

Hieronder de kaart met het traject van Sanur tot Pulukan en onze verschillende stops in West-Bali. Alles bijeen hebben tijdens deze twee dagen minder dan 250 km gereden.

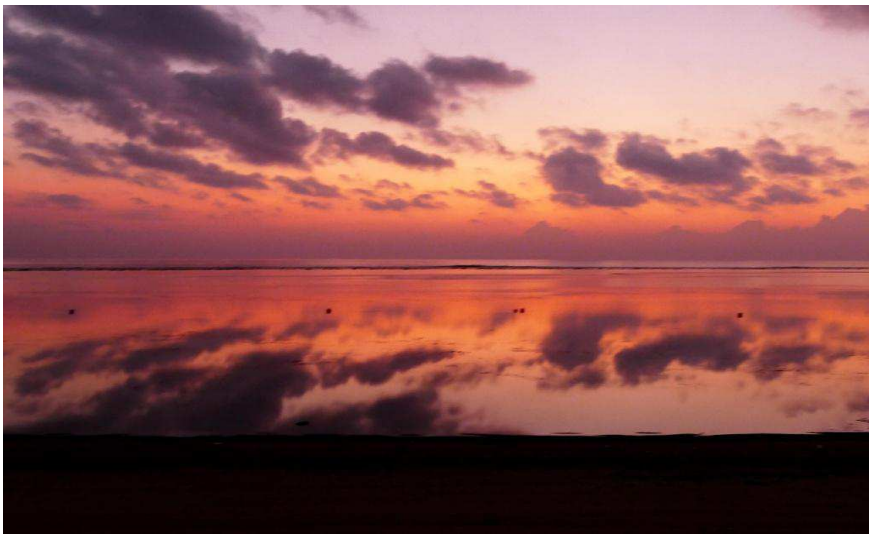
Het is 14.30 u., tijd voor een groepsfoto met het volledige team!
We ruilen Hotel Sea Medewi in Pulukan voor Hotel Griya Santrian in Sanur, waar we de laatste nacht van onze reis gaan doorbrengen.

We hebben maar 80 km te gaan, maar raken compleet vast in de files en doen er meer dan 2 uur over. Bij aankomst, toch nog snel een zwemmetje en dan kunnen we naar de bar en naar het restaurant!

Woensdag 3 oktober: Voormiddag vrij. Vlucht Denpasar – Singapore

Terwijl Annie en Fred aan een vroege fikse ochtendwandeling beginnen om van een heel mooie "laatste" sunrise aan de Indische Oceaan te genieten, liggen drie dames misschien nog te dromen van cobra's en pythons...

We brengen de dag rustig door: wandelen, zwemmen, zonnen, shoppen, eten en drinken.
We verlengen de check-out van één van de kamers, mits betaling, om rustig te kunnen douchen en de koffers klaar te maken in internationale vlucht-mode...
Het is opnieuw Eka die ons komt begeleiden van het hotel tot aan de luchthaven. Altijd een leuke en enthousiaste verschijning, die Eka.
Een laatste snack en dito cocktail in de airport: chocolade, Passion of Fire flambé voor Barbara, Dragon on Board, Shark en Bintang bier.....

Ons vliegtuig verlaat Denpasar om 20.10 u. en landt in Singapore om 22.40 u. We hebben 1.713 km afgelegd aan 872 km/u op een hoogte van 12.340 m.
We hebben exact één uur om naar een andere gate te lopen voor onze vlucht naar Schiphol. Geen enkel probleem, alles verloopt heel vlot. Om 23.10 u. zitten we in onze A350/900.
We leggen 10.758 km af aan een snelheid van 914 km/u en op een maximale hoogte van 12.192 m.

Donderdag 4 oktober: Vlucht Singapore – Amsterdam – Antwerpen – naar huis

Vlucht, comfort, service, timing, alles verloopt pico bello.
We landen op Schiphol om 06.43 u., dat is 32 minuten vroeger dan gepland!
We recupereren onze koffers en nemen de trein van 08.37 u., richting Antwerpen....

Einde van een heel mooie reis, met dank aan iedereen voor haar/zijn bijdrage, inzet en goed humeur!
Heel graag tot de volgende.

Fred

AMFIBIEËN

Gewone Aziatische pad	Javanese Toad	Duttaphrynus melanostictus
Kikker	White-lipped Frog	Chalcorana chalconota
Krabbenetende kikker	Crab-eating Frog	Fejervarya cancrivora
Rijstveldkikker	Rice Field Frog	Fejervarya limnocharis

REPTIELEN

GEKKO'S		
Gekko	Common Four-clawed Gecko	Gehyra mutilata
Platstaartgekko	Flat-tailed House Gecko	Hemidactylus platyurus
Tjitjak	Asian House Gecko	Hemidactylus frenatus
Tokeh	Tokay Gecko	Gekko gecko
AGAMEN		
Agame	Great Crested Canopy Lizard	Bronchocela jubata
Vliegend draakje	Flying Dragon	Draco volans
SKINKEN		
Gewone zonneskink	Common Sun Skink	Eutropis multifasciata
Skink	Flores Banded Skink	Sphenomorphus striolatus
Skink	Flores Forest Skink	Sphenomorphus melanopogon
VARANEN		
Indische varaan	Asian Water Monitor	Varanus salvator
Komodovaraan	Komodo Dragon	Varanus komodoensis
SCHILDPADDEN		
Echte karetschildpad	Hawksbill Turtle	Eretmochelys imbricata
Soepschildpad	Green Turtle	Chelonia mydas
SLANGEN		
Geschilderde bronsslang	Painted Bronzeback	Dendrelaphis pictus
Hondskopwaterslang	Dog-faced Water Snake	Cerberus schneiderii
Indonesische Kousenbandslang	Striped Keelback Snake	Xenochrophis vittatus
Koningscobra	King Cobra	Ophiophagus hannah
Mangrovenachtboomslang	Gold-ringed Cat Snake	Boiga dendrophila
Netpython	Reticulated Python	Python reticulatus
Ringslangplatstaart	Yellow-lipped Sea Krait	Laticauda colubrina
Witlipbamboeadder	White-lipped Pit Viper	Trimeresurus albolabris insularis
Wolfstandslang	Oriental Wolf Snake	Lycodon capucinus

VOGELS

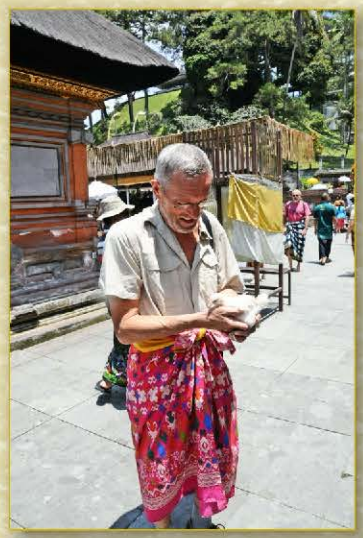
Brahmaanse wouw	Brahminy Kite	Haliastur indus intermedius
Middelste zilverreiger	Intermediate egret	Ardea intermedia
Parelhalstortel	Eastern Spotted Dove	Spilopelia chinensis
Ringmus	Eurasian Tree Sparrow	Passer montanus malaccensis
Rood boshoen	Orange-footed scrubfowl	Megapodius reinwardt reinwardt
Waterfazant	Pheasant-tailed Jacana	Hydrophasianus chirurgus
Wenkbrauwbuulbuul	Yellow-vented Bulbul	Pycnonotus goiavier
Witkraagijsvogel	Collared Kingfisher	Todiramphus chloris palmeri
Zebraduif	Zebra Dove	Geopelia striata
Zwart waterhoen	Dusky Moorhen	Gallinula tenebrosa frontata
Zwartnekmonarch	Black-naped Blue Flycatcher	Hypothymis azurea symmixta

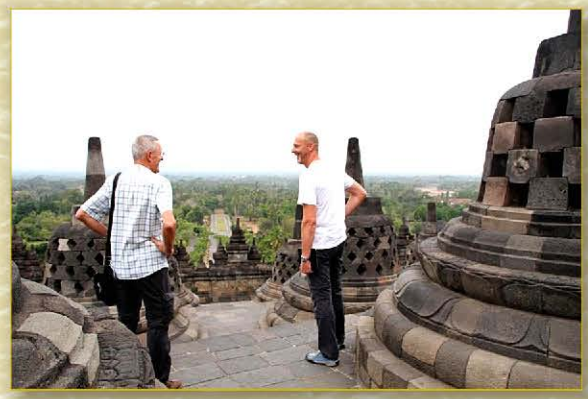
ZOOGDIEREN

Java-aap	Long-tailed Macaque	Macaca fascicularis
Javaans hert	Sunda Sambar	Rusa timorensis floresiensis
Kalong	Flying Fox	Pteropus vampyrus
Langsnuitdolfijn	Spinner Dolphin	Stenella longirostris
Waterbuffel	Water Buffalo	Bubalus bubalis
Zwartneusklappereekhoorn	Tricoloured Squirrel	Callosciurus notatus

ANDERE DIEREN

Appelslak	Channeled Apple Snail	Pomacea canaliculata
Bidsprinkhaan		
Blinde grottenkrekel		
Gouden zijdespin		Nephila sp.
Krabspin		Gasteracantha sp.
Libel	Red Grasshawk	Neurothemis fluctuans
Rups Spinneruil		
Schorpioen		
Tijgerduizendpoot		Scolopendron sp.
Vlinderwesp	Hübner's Wasp Moth	Amata huebneri
Zangcicade		

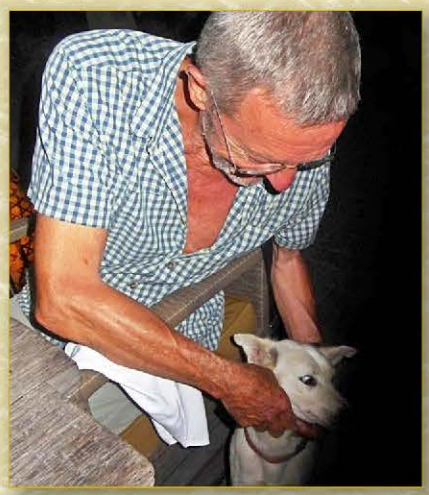

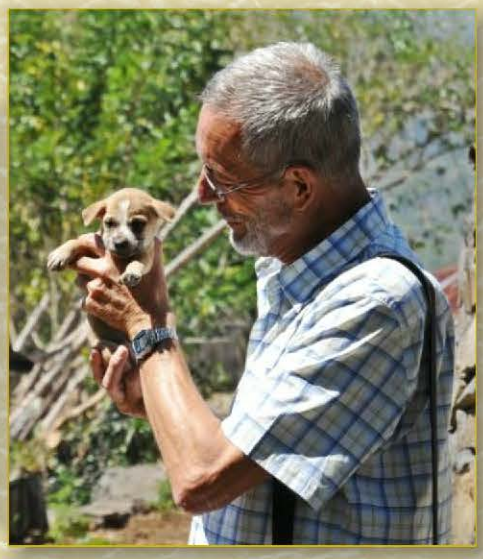

PENGUNJUNG/WISATAWAN
DILARANG TURUN KE KAWAH
BERBAHAYA
VISITORS ARE PROHIBITED
GOING DOWN ON CRATER
DANGEROUS

DI TAMAN NASIONAL KOMODO
LOH BUAYA PULAU RINCA

Asian House Gecko

Flat-tailed House Gecko

Common Four-clawed Gecko

Common Sun Skink

Tokay Gecko

Flores Banded Skink

Komodo Dragon

Flying Dragon

Great Crested Canopy Lizard

Asian Water Monitor

Flores Forest Skink

Striped Keelback Snake

Glod-ringed Cat Snake

Painted Bronzeback

White-lipped Pit Viper

King Cobra

Dog-faced Water Snake

Yellow-lipped Sea Krait

Reticulated Python

Hawksbill Turtle

Oriental Wolfsnake

Green Turtle

Javanese Toad

White-lipped Frog

Rice Field Frog

Spinner Dolphin

Crab-eating Frog

Flying Fox

Water Buffalo

Long-tailed Macaque

Tricoloured Squirrel

Sunda Sambar

Zwart waterhoen

Middelste zilverreiger

Waterfazant

Brahmaanse wouw

Witkraagijsvogel

Zebraduif

Parelhalstortel

Ringmus

Zwartnekmonarch

Rood boshoen

Wenkbrauwbuulbuul

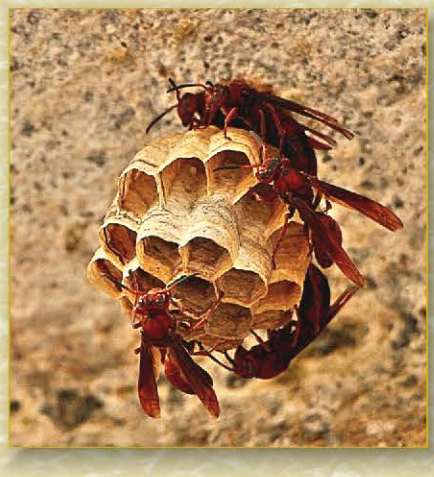

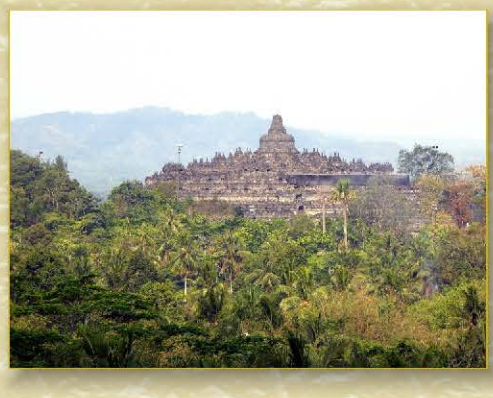

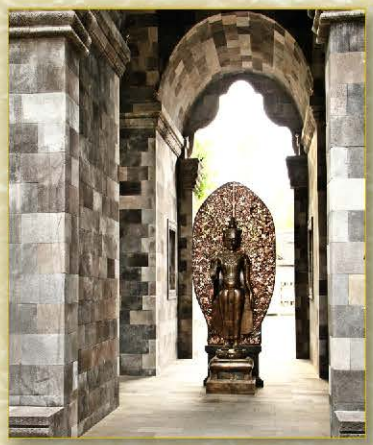

BOROBUDUR

BUMN
Welcome to Prambanan Temple
TMC

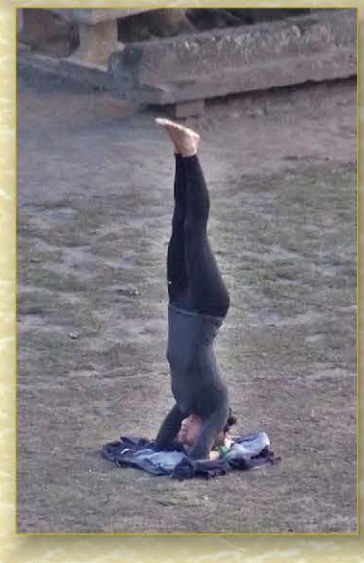

Welcome Home
Astro Group

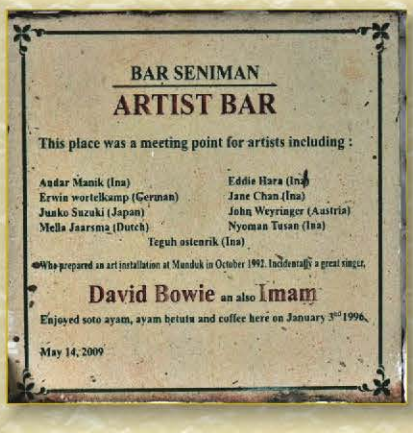

BAR SENIMAN
ARTIST BAR
This place was a meeting point for artists including :
Andar Manik (Ina)
Erwin wortelkamp (German)
Junko Suzuki (Japan)
Mella Jaarsma (Dutch)
Eddie Hara (Ina)
Jane Chan (Ina)
John Weyringer (Austria)
Nyoman Tusan (Ina)
Teguh ostenrik (Ina)
Who prepared an art installation at Munduk in October 1992. Incidentally a great singer,
David Bowie an also Imam
Enjoyed soto ayam, ayam betutu and coffee here on January 3rd 1996.
May 14, 2009

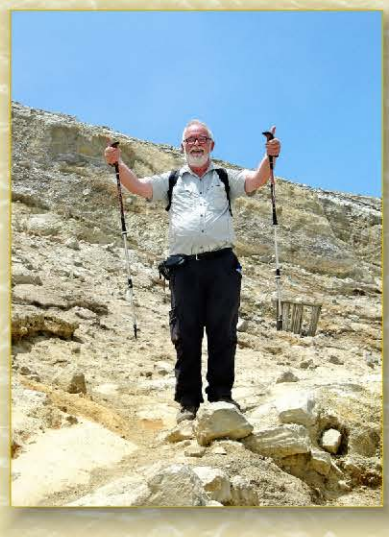

STOP
PERHATIAN
DIINFORMASIKAN KEPADA SELURUH
WISATAWAN PENDAKI KAWAH IJEN
DI BUKA JAM 01:00 PAGI
TUTUP JAM 12:00 SIANG
INFORMED TO ALL TOURISTS
IJEN CRATER CLIMBERS
OPEN AT 01:00 AM
CLOSE AT 12:00 PM

PENGUNJUNG / WISATAWAN
DILARANG TURUN KE KAWAH
BERBAHAYA
VISITORS ARE PROHIBITED
GOING DOWN ON CRATER
DANGEROUS

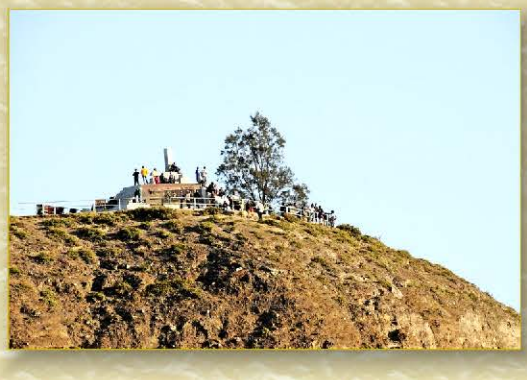

KELIMUTU
NATIONAL
PARK
ENDE FLORES NTT

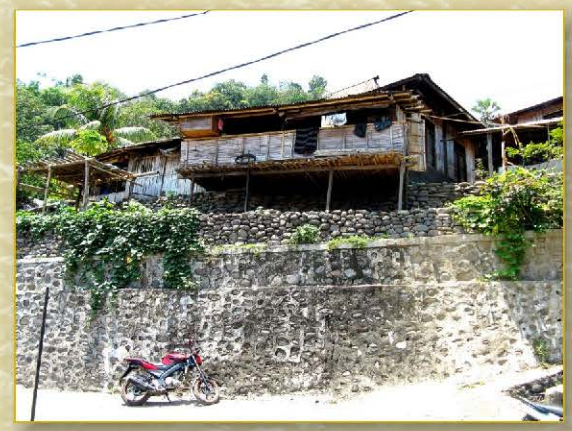

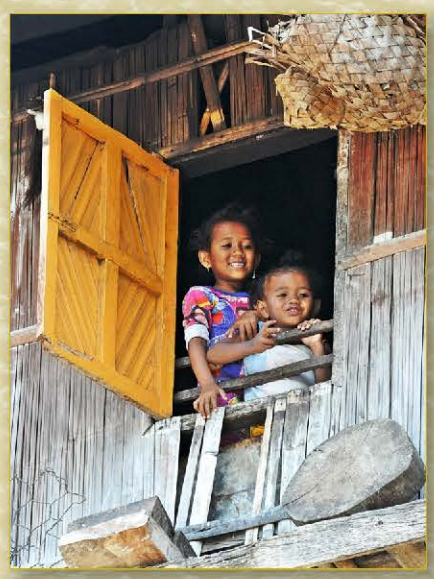

PEMERINTAH KABUPATEN ENDE
KECAMATAN NDONA
KANTOR
DESA WOLOTOPO

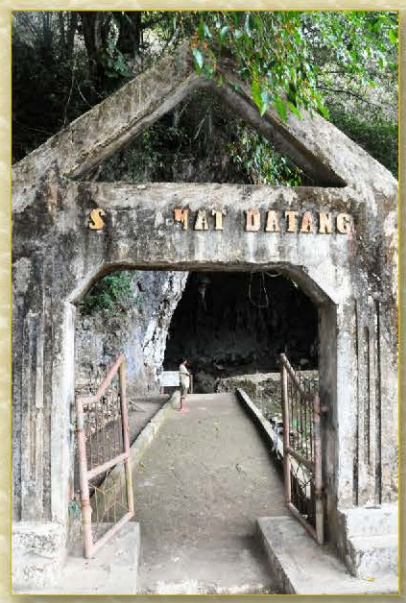

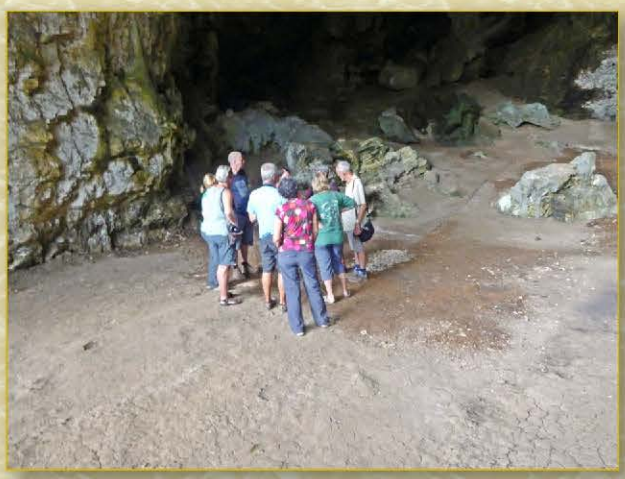

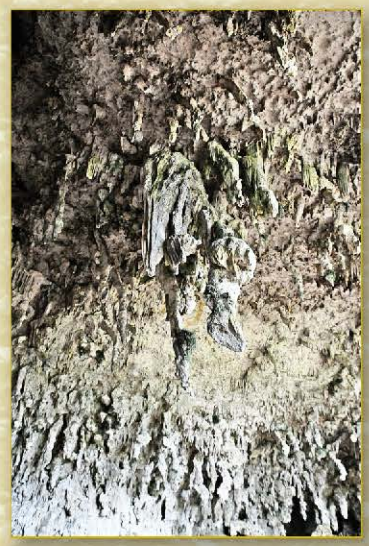

SITUS LIANG BUA
SEDANG DALAM PROSES PENELITIAN
PUSAT PENELITIAN DAN PENGEMBANGAN
ARKEOLOGI NASIONAL
DILARANG MENGGANGGU/MERUSAK
DILINDUNGI U.U. B.C.B. No. 5/1992

S MAT DATANG

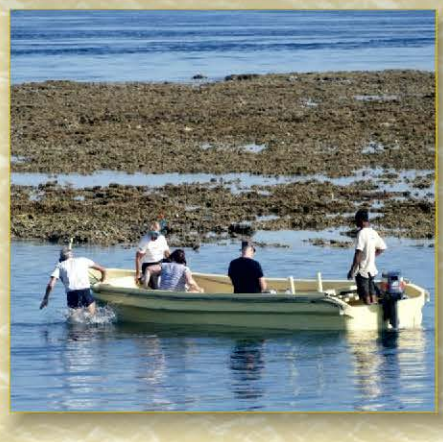

KOMODO NATIONAL PARK
Indonesia
A WORLD HERITAGE SITE

PLEASE
STAY IN
THE GROUP
TELKOMSEL

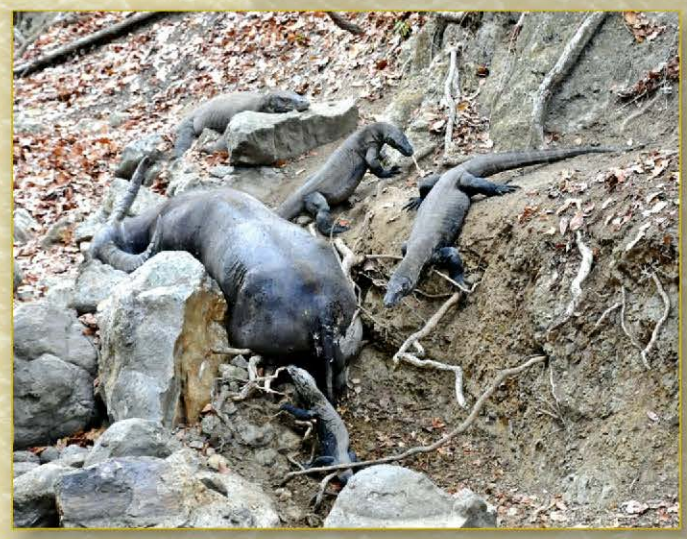

DI TAMAN NASIONAL KOMODO
LOH BUAYA-PULAU RINCA

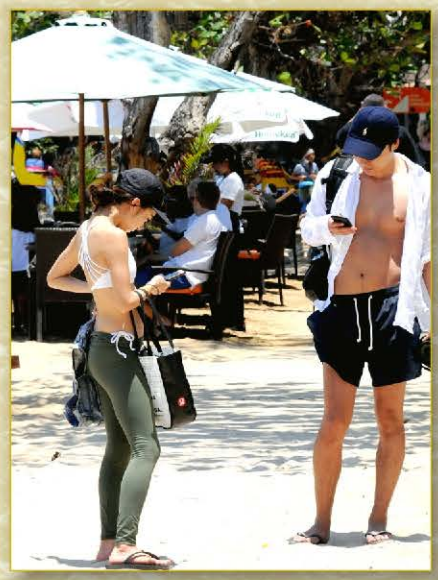

Sorry Our Smile
is way better
than Our Internet

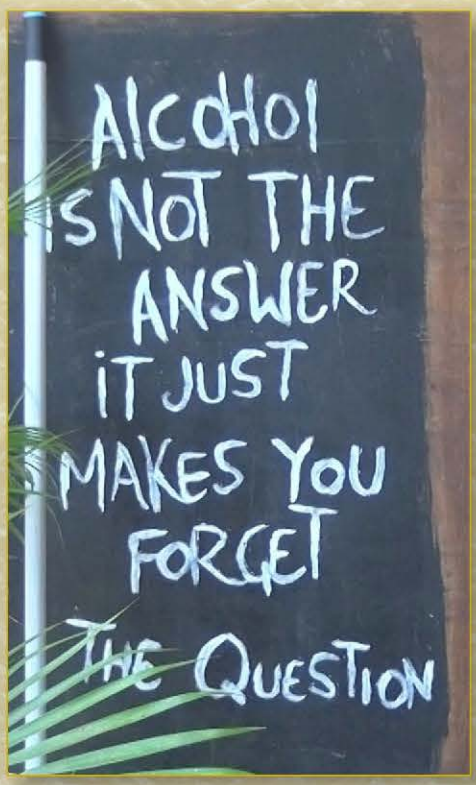

SUNRISE
IN
EXIT

TAXI
GRABTAXI
UBER
DROP ONLY

AA 8590 SB
06-22

ALCOHOL
IS NOT THE
ANSWER
IT JUST
MAKES YOU
FORGET
THE QUESTION

Enjoy your dessert

